

АШЫҚ ЕСІК КҮНІ

ЖАС МАМАНДАРҒА ҚОЛДАУ БАР

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ
ЖАСТАР САЯСАТЫ
МӘСЕЛЕЛЕРІ
БАСҚАРМАСЫ
ЖӘНЕ ОБЛЫСТЫҚ
ЖАСТАР РЕСУРСТЫҚ
ОРТАЛЫҒЫНЫҢ
ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН
«ДИПЛОММЕН
- АУЫЛҒА»
БАҒДАРЛАМАСЫ
БОЙЫНША АШЫҚ
ЕСІК КҮНІ ӨТТІ.

Оқу жылы аяқталуына жақын қалғанда, жоғарғы оқу орындары мен колледж түлектері төрт жыл бойы алған мамандығына сай жұмыс іздеп әбігерге түсетіні рас. Оларға жәрдем ретінде бос орындар жәрмеңкесі, ашық есік күндері арнайы ұйымдастырылады. Солардың бірі «Дипломмен ауылға» бағдарламасына арналған қабылдау күні.

Аталмыш мемлекеттік бағдарлама іске асқалы 11 жыл болса да, жұмыссыз жастар мен оқу орындарының түлектеріне жыл сайын ақпараттық, насихаттық жұмыстар жүргізіледі. Осы жолы да Алматы облыстық экономика және бюджеттік жоспарлау басқармасының бас маманы Динара Қалиясова және Талдықорған қаласының экономика және бюджеттік жоспарлау бөлімінің бас маманы Біржан Шатанов 150-ге жуық түлек пен жұмыссыз жастарға мемлекеттік бағдарлама жайында түсінікті әрі толық ақпарат берді. І.Жансүгіров атындағы Жетісу мемлекеттік университеті, «Авиценна» медициналық, Талдықорған агротехникалық, политехникалық, Қ.Байсейітов атындағы музыкалық колледждің болашақ түлектері мемлекеттік бағдарламаға қатысты өздерін толғандырған сауалдарын қойды. Ал мамандар тарапы «Бағдарламаға қатысу үшін қандай құжаттар керек?», «Қандай мамандықтар қатыса алады?», «Қаражат алудың шарттары қандай?», «Несие неше

жылға дейін алуға болады?», «Дипломмен ауылға!» бағдарламасы бойынша ауылда кемінде неше жыл жұмыс жасау керек?» – деген жастардың әр сұрағына жауап берді.

Айта кетейік, «Дипломмен ауылға» бағдарламасына білім беру, медицина және мал дәрігері, мәдениет және спорт, әлеуметтік қамсыздандыру және агроөнеркәсіп мамандығын игерген жастар қатыса алады. Кадр жетіспеушілігі байқалған ауылдық жерлерге барған жас мамандарға 100 АЕК-ті құрайтын көтерме жәрдемақы мен тұрғын үй алу немесе салу үшін берілетін бюджеттік несие де бар. Оның сомасы 1 500 АЕК-ке тең. Ал өткен жылдан бастап ауылдық жерге баратын мамандардың міндетті жұмыс істеу мерзімі 5 жылдан 3 жылға қысқарған. Сонымен қатар оларға берілетін үстеме ақы баратын өңірлерінің ерекшеліктеріне қарай төленбек.

2009 жылдан бері Алматы облысы бойынша 7 мыңнан астам жас маман көтерме жәрдемақы алған. Ал өткен жылы аталмыш бағдарлама бойынша көтерме жәрдемақыны 800-ден астам жас алған. Одан бөлек, 500-ден аса жасқа үй сатып немесе салып алу үшін несие берілген. Осы жылы көтерме жәрдемақыны 800-ден артық жасқа берілу көзделсе, 500-ден астам маман бюджеттік несие алады деген жоспар бар.

А. ТҰРАБЕКҚЫЗЫ.

НЕГЕ?

Бұрын-соңды «жасөспірімдер өзін-өзі өлтіріпті» деген суыт хабарды құлағымыз шалмайтын-ды. Ал соңғы жылдарда пәленшенің баласы асылып өліпті, түгеншенің қызы өзіне қол жұмсапты деген сарындағы өне бойыңды тітіркендірер азалы хабарға елдің құлағы үйрене бастағандай ма, қалай?! Әсіресе, жасөспірімдердің өзін өлімге қию деректерінің көбеюі жүрек шошытады. ERNUR.KZ сайты берген мәлімет бойынша, елімізде 2019 жылы суицид жасап көз жұмғандардың саны 3,8 мың адамды көрсетіп отыр. Бұл 2017 жылмен салыстырғанда 7,4 пайызға көп. Суицидтен көз жұмғандардың 180-і кемелетке толмағандар екен. Ал мұндай жағдайға барғандардың, яғни өзіне қол салудың басты себебі - жалғыздық (294 оқиға), кедейлік (205), ауыр сырқаттар (136). Сондай-ақ, отбасылық дау-жанжалдан кейін де суицидке баратын қазақстандықтар көп. Десе де, мамандар 2,8 мың суицидтің себебін анықтай алмаған. Ең көп суицид орын алған облыстардың алдыңғы қатарына Алматы облысын (425) шығарыпты. Одан кейінгі тізімде Шығыс Қазақстан (411) және Түркістан (345) облыстары тіркелген. Ал, дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының мәліметінше, Қазақстан әлемдегі ең көп суицидтік жағдайлар тіркелген ел ретінде үшінші орынға шыққан көрінеді. Яғни бұл елімізде жыл сайын өз еркімен өлімге бас тігушілер қатарының артып жатқанын аңғартады.

Суицидке бой алдыру оқиғалары бұрын да болған шығар. Алайда соңғы екі-үш жылда бұл қайғылы жағдай жиі тіркелетін болды. Негізі, әр нәрсе себеп салдарсыз болмайды. Нәліктен қоғамда балалардың өзіне-өзі қол жұмсау оқиғалары жиіледі? Мүмкін батыстанып баратын жастар мен жасөспірімдердің тәрбиесін ұстаан шығарып алдық па? Өлде баланың бетін қақпай өсуі керек деген кейбір ұлттың бізге жат тұрмыс-салтын бойымызға сіңірдік

не? Қалай десек те, санамызды сансыз сауал тұншықтыратыны анық. Мәселен, өткен айдың соңында Талдықорған қаласындағы гуманитарлық колледжде оқып жүрген 17 жастағы Самал (Е) есімді қыз лекция кезінде үшінші қабаттан секіріп кетті. Өрімдей жастың мұндай қадамға баруының себеп-салдарын деп басып ешкім айта алмады. Ал курстастарының сөзінше, сол күні таңертеңнен Самал өзін жайсыз сезініпті-мыс. Бұл жайтқа орай сол білім ошағында оқыған таныс қыздың айтқан сөзі... «Ой, апай, мұндай жағдайлар біздің оқу орнында жиі қайталанып тұрады. Өткен жылы жақын досыммен бірге тұратын қыз жалдамалы пәтерінде асылып қалған еді. Ал ондай қадамға барған себебі жігіті тастап, аяғы ауыр болып қалған ғой. Естүімізше, Самал да жігіт үшін осындай қадамға барған сыңайлы» дегенін естіп, үнсіз қала бергеніммен, жаным жай таппады. Оның желдей есіп, өмірден ерте кете барғанына жүрегім қан жылады. Осыдан соң қандай студент болғанын, отбасы туралы сұрап білмек болып білім ошағындағы 281 топтың шеберіне хабарластым. Әкінішке орай, мардымды жауап ести алмадым.

...Қалай десек те, суицид - қоғамға төнген қауіп. Онымен күрес жүргізуді ел болып қолға алған жөн болар. Ал, жұмысты неден бастау қажет? Жапония елі 2017 жылы азаматтардың өз-өзіне қол салуымен күресу, алдын алу үшін бюджеттен 32 миллиард доллар қаржы жұмсапты. Ал бізде ше? Мәселенің әбден шарықтау шегіне жеткен кезде ғана аттандап жатамыз. Қасиетті Құранда: «Өздеріңе өздерің қол жұмсамдар!» (және соған апаратын бұзықтыққа бармаңдар). Расында (сіздерді бұдан тыйған) Алла сендерге ерекше мейірімді» делінген («Нұсха» сүресі, 29-аят). Демек адамның өз-өзіне қол жұмсауы - үлкен күнә. Ал жастар мен жасөспірімдер өз-өзіне қол жұмсауға үйір болып барады. Неге???

С. ӘЙТЕНОВА.

ЖИЫН

СЕРВИСТІК-ДАЙЫНДАУ ОРТАЛЫҒЫ АШЫЛАДЫ

«ЖЕТИСУ» ӘКК БАСПАСӨЗ ҚЫЗМЕТІНІҢ ХАБАРЛАУЫНША, ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНДА «ЖЕТИСУ» ӘКК» ӨДИ» АҚ БАСҚАРМА ТӨРАҒАСЫ ТАЛҒАТ МАЛЫБАЕВТЫҢ ТӨРАҒАЛЫҒЫМЕН СДО ҚЫЗМЕТІН ҚҰРУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША ЖИЫН ӨТТІ.

Жиынға «Жетісу» ӘКК» ӨДИ» АҚ Басқарма төрағасының орынбасары Ерғазы Орынбасаров, Балқаш, Ескелді, Көксу, Райымбек аудандары әкімдерінің орынбасарлары, шаруа қожалықтарының басшылары мен ауыл шаруашылығы техникасын шығарушы кәсіпорындардың өкілдері қатысты.

«Жетісу» ӘКК басшысы Талғат Малыбаев өз сөзінде СДО ауыл шаруашылығын дамытуда және кәсіпкерлерді шоғырландыруда маңызды орын алатынын атап өтті. «2011-2019 жылдары «Жетісу» ӘКК қызылша және аралас салалары бойынша 45 СДО құрылған. Оның ішінде қант қызылшасы, дәнді дақылдар, көкөніс, жүгері, күріш, картоп пен жем дайындау бағыттары бар. Аталмыш орталықтарға 1116 дана ауыл шаруашылығы техникасы

берілген. СДО ашуды жоспарлап отырған шаруа қожалықтарының басшылары мен дайындық мәселелері, шаруашылықтардың қаржылық жағдайы, жер учаскелерінің болуы, техниканы сатып алу жоспары, лизинг шарттары талқыланды. «Сервистік-дайындау орталықтарының міндеттерінің бірі Алматы облысының тұрақтандыру қорын бірінші қажеттіліктегі азық-түлікпен қамтамасыз ету болып табылады. Дайын өнім болған жағдайда тұрақтандыру қоры аталған өнімді сатып алуға ниетті немесе оларды нарықтық құнынан төмен бағамен сату үшін әлеуметтік дүкендерде сауда нүктелерін ұсына аламыз», – деді Талғат Малыбаев.

Талқылау барысында облыстың ірі күріш шаруашылықтарының бірі «Агрофирма Бірлік»

ЖШС басшысы Әбдіжаппар Қыстаубаев кәсіпорынды одан әрі дамыту, машина-трактор паркін жаңарту және шығындарды төмендету мақсатында күріш бағыты бойынша СДО құру қажеттігін айтты.

«Дүйсенбінов А.Қ.» қызылша шаруашылығының басшысы Айдын Дүйсенбінов биыл қызмет саласын кеңейтіп, сүтті және етті тұқымды мал өсіруді жоспарлап отырғанын атап өтті. Осы мақсатта СДО құрып, онда мал азығын дайындау үшін ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға ниетті. «Біз қант қызылшасын 400 гектардан астам жерге егеміз. Өткен жылы 19 мың тонна өнім жинап, зауытқа тапсырдық. Қазір шаруашылық базасында 100 бас ірі қара малға арналған сүт-тауарлы фермасы және 1000 бас ұсақ малға арналған бордақылау алаңы жұмыс істейді», – деп қосты фермер.

Райымбек ауданында шаруалар жаңа СДО құруға дайын отыр. Онда жемшөп дайындау және картоп өсіру қолға алынбақ. Райымбек ауданы әкімінің орынбасары Самат Сатылғанов

құрылып жатқан СДО қатысушыларында шамамен 2000 га жер бар екенін хабарлады. Осыған байланысты ауыл шаруашылығы техникасы қажет.

Жиын қорытындысында белгілі болғандай, 2020 жылы Алматы облысында 6 жаңа СДО құру жоспарланып отыр. Атап айтқанда, Жамбыл Көксу, Ескелді аудандарында жем дайындау бағыты бойынша, жем дайындау және картоп бағыты бойынша Райымбек ауданында, күріш бағыты бойынша Балқаш және Қаратал аудандарында СДО-лар құру жоспарланған.

Ауыл шаруашылық техникаларын өндіруші кәсіпорындардың ресми өкілдеріне техниканың құны мен оны уақытында жеткізуге қатысты сұрақтар қойылып, Талдықорған қаласында компаниялардың сервистік орталықтарын құру бойынша ұсыныстар айтылды. Шаруашылық басшылары техниканың бір бөлігін көктемгі егіс жұмыстарына дейін алу керектігін мәлімдеді.

Сонымен қатар, шаруа қожалықтары үшін теориялық және практикалық оқыту жүргізіледі.

Ш. ХАМИТОВ.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕ

Робототехниканы білім беру жүйесіне енгізіп, тәрбиелеу процесін жаңашаландыру арқылы баланың ой-өрісін дамыту мақсатында Текелі қаласындағы №4 балабақшасында қалалық семинар ұйымдастырылды.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ИННОВАЦИЯ

Семинар барысында балабақша меңгерушісі Ж. Калимбекова атқарылып жатқан жұмыстар және қолданылып жатқан технологиялар туралы баяндама жасап, бүгінгі таңда балабақша педагогтері робототехника ғылымының қыр-сырын өз тәжірибелерінде жүйелі түрде қолданып жүргенін де тілге тиек етті. Ал педагогтер осы мүмкіндікті пайдаланып семинарға қатысушыларға аталған саланың ерекшеліктерін баяндайтын ашық сабақтар өткізді. «Балдәурен» мектеп-палды даярлық тобының тәрбиешісі И.Азибаева «Йохокуб» технологиясын қолданып ашық оқу қызметін өткізді. Ал, «Солнышко» ересек тобының тәрбиешісі А. Сембаева «Путешествие в Лего-град» тақырыбында ұйымдастырған сабақта «Жас бағдарламашы» робототехникасын пайдаланып, балалар планшет арқылы паровозды қозғалысқа қосты.

Семинар соңында қарай қатысушылар балабақша ішіне саяхат жасап, тәрбиешілер дайындаған «Йохокуб», «Воскобович» технологиясы, «WEDO-2,0» бағдарламасы және «Роботышқан», «Жас бағдарламашы» робототехника, «Лэйбук» интерактивті-кітапшалар, «Алма жобасы» сынды зерттеу-жобалау жұмыстары қойылған көрмені де тамашалады. Ұйымдастырылған жұмысқа қалалық білім бөлімінің аға әдіскері Ж.Рахимбаева және мектепке дейінгі тәрбие бөлімінің әдіскері Н. Қалығұлова қатысып, ризашылықтарын білдіріп, қызметкерлерге шығармашылық табыс тіледі.

Г. ЖҮНИСОВА,
балабақша әдіскері.

МЕКТЕБІНДЕ НЕ ЖАҒАЛЫҚ?

ҰЛЫ АҚЫНҒА АРНАЛҒАН БАЙҚАУ

Байқауға қатысуға өтінім білдірген оқушылар аса бір ыждахаттылықпен дайындалғандарын көрсете білді. Екі кезеңге созылған байқауда қатысушылар Абай шығармаларын жатқа оқудан алдарына жан салмай, бақ сынасты.

Байқау қорытындысы бойынша бірінші орын №2 орт мектептің 6 сынып оқушысы Мәриям Жаңаөмір иеленсе, екінші орынға №7 орт мектептің оқушылары Сая Теңселбаева, Еркежан Қабылғажы және Арина Кузьмина, сонымен қатар №8 орт мектептің 9 сынып оқушысы Шолпан Әмірсерік, №2 орт мектептің оқушысы Елбол Нәбижан лайық деп табылды. Ал жүлделі үшінші орынды №7 орт мектептің 7 сынып оқушысы Әнел Жәлел, №8 орт мектептің оқушылары Асанәлі Төлеу мен Мөлдір Ежембек алды. Барлық жеңімпаз бен олардың жетекшілері Талдықорған қалалық білім бөлімінің алғыс хатымен марапатталды.

Бибінұр ДЮСЕБАЕВА,
«№2 орт мектеп» КММ директорының
тәрбие ісі жөніндегі орынбасары.

ВОЛЕЙБОЛДАН ЖАРЫС

Оқушылар арасында достық қарым-қатынас қалыптастырып, жастарды салауатты өмір салтына баулу мақсатында Б.Жолбарысұлы атындағы №18 мектеп-лицейінде волейболдан жарыс өтті.

Ұлы Абайдың 175 жылдығына орай ұйымдастырылған жарысқа 8-10 сынып оқушылары қатысты. Жарыстың алғашқы күні волейболдан қыздар арасында тартысты ойын өтіп, нәтижесінде 10 «а» сыныптың командасы I орынға, 8 сынып қыздары II орынға және 9 «ә» сыныптың волейболшылары III орынға ие болды. Сондай-ақ осы жарыста 10 «а» сынып оқушысы Айжан Балтабаева, 9 «ә» сынып оқушысы Диана Рахимбекова және 8 «а» сынып оқушысы Жібек Біржан үздік ойыншылар қатарынан көрінді.

Сайыстың екінші күнін ұлдар арасындағы жарыс жалғады. Бұл тартысты бәсекеде I орынды 9 «ә» сыныптың ұлдар командасы жеңіп алса, II орынға 9 «б» сынып командасы және III орынға 10 «а» сыныптың

ұлдары ие болды. Жарыста 10 «ә» сынып оқушысы Малик Ахметов «Үздік ойыншы» атанса, 9 «ә» сынып оқушысы Алинұр Сүттібаев «Керемет ойыншы» екенін көрсетті. 9 «б» сынып оқушысы Марат Али болса «Үздік шабуылшы» номинациясына ие болды.

Шара соңында жеңімпаздар мен жүлдегерлер арнайы грамота және сыйлықтармен марапатталды.

Д. ТОҚЖІГІТОВ,
Б.Жолбарысұлы атындағы
№18 мектеп-лицейінің
дене шынықтыру
пәнінің мұғалімі.

Интересные истории

Свадьба – несомненно, самый важный праздник в жизни. Ведь, бракосочетание ознаменовывает собой создание новой семьи, новый самостоятельный этап в жизни каждого человека, внося в его жизнь ответственность, которой ранее не было. И если раньше была

ЗАМУЖ ОНЛАЙН

Да, вы и впрямь не ослышались. Выйти замуж теперь можно не выходя из дома. А если быть более точным: зарегистрировав свой брак, подав заявление с помощью ЭЦП, то есть в режиме онлайн. Об этом расскажем, по порядку.

традиция, вместе, взявшись за руки, подавать заявление через ЗАГС, дабы официально быть «и в горе, и в радости», то сейчас в этом нет необходимости. Да и на сегодня, у многих на это не имеется времени.

Теперь, существует возможность сделать все за считанные минуты за компьютером. В этом надо отдать должное госкорпорации "Правительство для граждан". Для того, чтобы подать заявления, вам нужна лишь ЭЦП – электронная цифровая подпись. Получить ее можно в ЦОН или самостоятельно. Также нужно заранее договориться со своей половинкой: заполнять заявления на сайте еgov должны оба партнера. К слову, такой вид регистрации набирает все большую популярность. Кстати, недавно Госкорпорация НАО @gov4c.kz, запустила конкурс в соцсетях «Замуж онлайн». В нем участвовали пары, которые в ближайшем году зарегистрировали свой брак, подав заявле-

ние с помощью ЭЦП. Требованием было написание поста, об истории своего знакомства.

Вот, как поделилась впечатлениями про свою историю создания семьи, участница конкурса жительница города Павлодар.

«Впервые участвую в конкурсе от @gov4c.kz, пожелаюте удачи, друзья. Хранила пост для рубрики #соединяясердца, но сегодня немного расскажу о нашей истории. Мы с Ильясом познакомились на работе, а точнее ходили на волейбол, организованный профсоюзом. Постепенно игра заменялась вечерними прогулками по набережной, и переросла в... Решение о создании семьи было принято как-то неожиданно быстро, мы торопились успеть до високосного года. Подавали заявление на регистрацию брака онлайн, ведь не понаслышке знаем о egov.kz. В пару кликов наше заявление в ЗАГС было подано и спустя месяц, 23-го декабря, мы стали мужем и женой. Благодаря egov, в ЦОН, как услугополучатель, хожу редко, только по работе #Замужонлайн».

Алина ГАТУНОК

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

ИННОВАЦИОННАЯ АГРОТЕХНОЛОГИЯ

Как сообщила пресс-служба СПК «Жетісу», в Коксукском и Сарканском районах прошел обучающий семинар по точечной агротехнологии выращивания сахарной свёклы, куда были приглашены свёководы, специалисты сельского хозяйства, руководители СЗЦ, представители государственных органов Коксукского, Ескельдинского, Каратальского, Кербулакского, Аксукского, Сарканского, Алакольского районов, городов Капшагай и Талдыкорган.

В своем выступление руководитель управления сельского хозяйства Алматинской области Максат Жапаров, рассказал о результатах государственной поддержки в сфере сахарной отрасли. По словам главы управления, в этом году сахарная свёкла была засеяна на 14 тысячи га, что больше на 2,8 тысячи га, чем в 2018 году.

«В прошлом году средняя урожайность сахарной свёклы составила 400 центнеров с гектара. Всего было собрано 525 тысяч тонн свёклы и планируется произвести 50 тысяч чистого сахара. В 2020 году площадь сладкого корня достигнет 14,6 тысячи га, планируется собрать 584 тысячи тонн продукции. С 2011 года благодаря государ-

ственной поддержке сельхозпроизводители обеспечены 625 единицами техники, создано 29 сервисно-заготовительных центров», - подчеркнул Максат Жапаров.

Свёководы получают господдержку и в этом году в виде субсидий и возмещения затрат. Всего за пять лет в регионе площадь сладкого корня увеличилась на 11 раз, объем продукции вырос на 12,8 раза, а урожайность выросла с 200 центнеров с га до 400 га.

В целях повышения урожайности АО «РИР «СПК «Жетісу» с 2015 по 2019 годы сельхозтоваропроизводители были обеспечены семенами в количестве 60,7 тысяч посевных единиц. Председатель Правления АО «РИР «СПК «Жетісу» Талгат Малыбаев в своем выступлении отметил важность оказания агросопровождения.

«Хотелось бы отметить, что с 2015 года СПК «Жетісу» является реализатором семян сахарной свёклы. За эти годы свёководы были обеспечены 60,7 тысячами посевных единиц. В целях налаживания партнерских отношений, мы пригласили представителей ведущих предприятий-производителей Европы, Америки и Казахстана, чтобы вы могли задать вопросы, обменяться контактами, озвучить свои предложения. В свою очередь, мы просим компании проводить агросопровождение

и помогать аграриям соблюдать технологи», - сказал глава СПК.

В ходе семинара новые сорта семян сахарной свёклы презентовали компании-производители Florimond Desprez, KWS, Maribo, BetaSeed. Представители компаний рассказали об особенностях, преимуществах гибридов, поделились рекомендациями для сельхозников. К примеру, для свёководов Florimond Desprez представила совершенно новые сорта «Эйдер», «Иссерин», «Тадорн», «Фд Бункер», «Клермакс» и другие, которые отличаются высокой урожайностью. Семена компании Maribo, которые начали использовать с недавних пор, также презентовала свой каталог продукции. Предприятием было разработано 100 сортов и гибридов сахарной свёклы. О секретах роста урожайности свёклы за счет EPD-технологии рассказал представитель KWS. Для аграриев были презентованы гибриды марки «Брависсима», «Терранова», «Виорика».

Свои предложения для свёководов также озвучили ученые КазНИИЗиР и КазНАУ. В завершение участники смогли задать вопросы и озвучить проблемы и предложения.

Ш. БАТЫРХАНОВ.

ОБЗОР НА СИСТЕМУ РЕГУЛИРОВАНИЯ

По сообщению пресс-службы Алматинской областной палаты предпринимателей, на площадке Палаты предпринимателей Алматинской области состоялся круглый стол, на котором был презентован обзор систем технического регулирования, стандартизации, оценки соответствия пяти приоритетных стран: КНР, Турции, ОАЭ, Ирана и Германии (в части органической продукции), а также алгоритмы экспорта пищевой и промышленной продукции в данные страны.

На сегодня Министерством торговли и интеграции РК определены 5 приоритетных стран экспорта: КНР, ОАЭ, Турция, Иран, Германия. Составлен перечень, включающий 167 позиций по пищевым и 62 позиций по промышленным товарам. Для того, чтобы облегчить работу предпринимателей, Палатой предпринимателей были подготовлены страновые обзоры, а также информация о том, как обеспечить соответствие своих товаров требованиям стран-импортеров.

Оказывается помощь отечественным предпринимателям и с переводом необходимых документов, а часть затрат на проведение процедур, связанных с регистрацией товарных знаков на зарубежных рынках и прохождением процедур соответствия техническим регламентам компенсирует государство.

В работе круглого стола приняли участие представители государственных органов, Палаты предпринимателей Алматинской области, а также представители экспортноориентиро-

ванных предприятий региона.

В ходе мероприятия были озвучены проблемные вопросы, возникшие при экспорте кондитерских изделий в КНР, связанные с оформлением «Сертификата здоровья»: сегодня ни один уполномоченный орган РК не выдает такой документ. Так же существует проблема в переводе используемых стандартов на китайский язык.

В конце обсуждения участники заседания выразили пожелание: определить единого оператора по Республике, сопровождающего экспортноориентированные предприятия до размещения своей продукции на территории страны-экспортера.

Ш. ХАМИТОВ.

РЫНОК

ТРУДОВЫЕ СПОРЫ И ИХ ПРИЧИНЫ

Трудовой спор – это разногласия между работником и работодателем по вопросам применения законодательства о труде, о выполнении условий индивидуального трудового, коллективного договоров, не урегулированные ранее между работником (представителем работника) и работодателем (представителем работодателя), о которых заявлено в специально созданный для разрешения трудового спора орган или в суд.

Между работниками и работодателями, являющимися субъектами с интересами часто несовпадающими, а в ряде случаев противоположными, нередко возникают различного рода разногласия. Все они возникают из тех или иных действий, которые потерпевшая сторона намерена рассматривать в качестве правонарушения.

Стороны трудового конфликта могут вообще не пытаться разрешить его, а могут урегулировать его самостоятельно. В таких случаях считается, что трудовой спор отсутствует, поскольку необходимым условием для того, чтобы считать разногласие трудовым спором, является заявление в

юрисдикционный орган о его разрешении. Так, например, если работник не оспаривает свое увольнение по основанию о сокращении численности штата, которое фактически работодателем не осуществляется, а увольняется и устраивается на другую работу, то в данном случае трудовой спор не возникает, хотя правонарушение со стороны работодателя очевидно. Трудовой спор связан с разногласиями сторон трудового правоотношения. Таким образом, не во всех случаях правонарушение имеет своим следствием трудовой спор, а в основе трудового спора не всегда лежит правонарушение. Трудовой спор связан с разногласиями сторон трудового правоотношения.

По субъектному признаку все трудовые споры делятся на индивидуальные и коллективные трудовые споры. Индивидуальные трудовые споры возникают между работодателем и отдельным работником, например по поводу увольнения, наложения дисциплинарного взыскания, материальной ответственности и прочее. Коллективные трудовые споры характеризуются участием работодателя (объединения работодателей) и коллективом работников (его представителей), где защищаются интересы всего коллектива, например, оспариваются условия труда и быта всего коллектива.

По предмету трудовые споры классифицируются в зависимости от того, по какому поводу возник спор. Это могут быть споры о применении норм трудового законодательства, условий социально-партнерских соглашений, коллективных и индивидуальных трудовых договоров, а также споры об установлении новых или изменении уже существующих условий труда, не урегулированных законодательством.

Большинство трудовых споров возникают из собственно трудовых правоотношений, но не редко они вытекают из правоотношений, производных от трудовых. Например, по нарушению порядка возмещения причиненного вреда, по отказам от принятия на работу граждан, направленных работодателям уполномоченными органами занятости, по не предоставлении качества обучения работника и т.д. Трудовые споры рассматриваются, либо по соглашению сторон — согласительной комиссией, либо в судебном порядке.

Ермек ДЮСЕМБАЕВ,
судья Текелийского городского суда.

К 75-летию Победы

ПОЧИТАЮ В СВОЁМ СЕРДЦЕ...

Передо мной старая, пожелтевшая от времени фотография. Когда я смотрю на неё, меня постоянно пронизывает взглядом. Потому что, на ней запечатлены задумчивые и добрые глаза. По рассказам своей бабушки я знаю, что этот серьёзный мужчина герой. Его звали – Арыстанбек Бияхметов. Он родился в 1924 году. 75 лет назад, то есть в 1941 году, когда началась война, он ушел на фронт. Ему было всего 17 лет. И этим человеком, является мой прадедушка! В честь него я сочинила стихи, воспевая его образ, и посвящая ему свои ощущения:

Когда осека звук короткий,
Ты в тот неуловимый миг,
Уже тяжёлую походкой,
Бежал по снегу напрямик.
Осталась сила ветра,
И грузный шаг по целине,
И те последних тридцать метров:
Где жизнь со смертью наравне!

Будучи солдатом, не знаям страха, он воевал бесстрашно, защищая белорусский фронт. В родных краях его ждали лишь осиротевшие младший брат и сестрёнка. Наверное, именно любовь к своим близким, и неугасаемая вера, помогли дедушке остаться живым. Даже несмотря на тяжёлое ранение в ногу, он смог вернуться с фронта на родину, в 1944 году. Всё, что он принёс с собой, это осколок в ноге – вот его трофей, память о тех трудных днях с полем сражений. И поэтому в моём виденье, он настоящий батыр:

Я помню, что везде,
Себе он верен был.
И как в своей судьбе,
Он Родину любил!
Как целовал он шёлк,
И как вперёд он шёл,
Любовь свою храня...

Так, несмотря на свою судьбу, он прожил жизнь. Его не стало в 1994 году. И хоть мы с ним не увиделись при жизни, и не знакомы лично, я чувствую, что знаю его...

Благодаря ему, слово патриотизм – не пустой звук в нашей семье. Оно знакомо от мало до велика. Ведь мои родители, также пошли по стопам нашего деда. Моя мама – Жазира Батыргельдинова и отец – Аскар Кусаинов, оба военнослужащие. Отец сейчас военный пенсионер, а мать до сих пор работает в 54380 войсковой части. Это у нас в роду – любовь к отчизне! Я это глубоко осознаю. И с огромным уважением, храню память о предке. Навсегда в своих воспоминаниях, несущая образ его, и почитаю в своём сердце...

И я пойду вперёд,
За памятью его...
И лютый враг умрёт,
От взгляда моего.

Умит КЫДЫРБАЕВА,
ученица 2 "Д" класса
СШ № 10 им. Ч. Валиханова
г.Талдыкорган.

ЗАКОНОДАТЕЛЬНОСТЬ

СІЗ НЕ ДЕЙСІЗ?

ЖЕМҚОРЛЫҚ ЖОЙЫЛМАЙ,

Сыбайлас жемқорлықпен күресті күшейтіп, оның алдын аламыз деп ұрандағанмен, асқынып кеткен кеселдің қан-соқтасын шығарып, медициналық тілмен айтқанда скальпен сылып тастасақ та, тамырынан қайта күшіктеп, ауыздықтауға көнбей келеді. Екі күннің бірінде парамен тұтылып, қолдары лас, әкімдер мен министрлердің жаман аты жер жаруда. Абақтыға тоғытып, ішкен-жегендерін құстырып, дүние мүліктерін тәркілеп, миллиондап, миллиардтап айыппұл салынып жатса да, заңның қаталдығынан именіп, айылын жиып жатқан шенді-шекпенді жоқ. Керісінше, «жаңбырдан кейін қаулаған

қылмыстық іс аяқталған. Яғни 44 тұлға сотталған, оның ішінде 32-іне айыппұл салынып, 12-і бас бостандығынан айырылған. Ал, 2019 жылы аталған баппен 30 қылмыстық іс қозғалып, 38 тұлға сотталса, оның ішінде 26 тұлға айыппұл арқалап, 12-і бас бостандығынан айырылған. 2020 жылдың екі айында 4 қылмыстық іске қатысты 18 тұлға сотталып, 16-ы айыппұл төлеп, 2-еуі бас бостандығынан айырылған. Осы көрсеткіштердің өзі қоғамдағы жемқорлық кеселінің қай деңгейде екенін көрсетіп тұрған жоқ па? Заң бойынша пара алған да, пара берген де жауапқа тартылады. Сол

МЕМЛЕКЕТ КӨГЕРМЕЙДІ

саңырауқұлақтай» көбейіп бара жатқаны көңілді алаңдатады. Тіпті мемлекеттік қызметкерлерді топырлатып абақтыға дейін апарып, түрмедегі жағдаймен таныстырып та жатыр. Түрменің тасырлаған темір есіктерін көрген мемлекеттік қызметкерлер «Құдай сақтасын» деп айтқанымен, ақшаны көргенде айылдарын жия алмай, көздері байланып, бірі мемлекеттің бюджетін талан-таражға салса, енді бірі тендерден теңге жасап, тағы бірі «лауазымыңды өсірем, кепіл боламын» деп пара дәметіп жүр. Құрылыс салғандар қырқып алып, жол салғандар жонып алып, субсидия беретіндер сүзіп алуда, Білім саласындағы жемқорлықтың желіні сыздағалы қай заман. Директорлардың ата-аналар комитеттеріне қор ашқызып, сол арқылы мектепке керек-жарақтарын алғызып жатқаны, келетін түрлі комиссиялардың жатын орыны, ішетін тамағына дейін мұғалімдерден жинап жүргендерін ешкім де жасырып жаба алмайды. «Жемқорлық індет, оны жою міндет» деп бүкіл қоғам болып атқа қонсақ та, жеті басты айдаһардай ысылдаған бұл кесепат әзірге тиылмай тұр. Әр саланың жетекші мамандарын шақырып, түрлі басқосұлар өткізіп жүрген ҚР Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агентігі Алматы облысы бойынша департаменті басшысының бірінші орынбасары Жандос Жұмабаевтың қаңтар айында өткен жиындағы сөзіне құлақ түріп көрелік.

«Мемлекеттік сатып алу мемлекеттік сектор шығыстарының негізгі бөлігін құрайды. Ал, ол кез келген елдің экономикасының орнықты дамуын қалыптастырудың қайнары. Мәселен, қазіргі уақытта мемлекеттік сатып алу процесіне 18 мыңнан астам тапсырыс беруші мен 80 мыңнан астам өнім беруші тартылған. Мемлекеттік сатып алу көлемі жыл сайын өсуде. Бүгінде бұл сома 6 триллион теңгеге жеткен. Бюджет қаражатының мұндай айналымы сыбайлас жемқорлыққа қарсы тексеру қорытындысы бойынша сыбайлас жемқорлық көріністеріне жекелеген бюджеттік бағдарламалар әкімшілерінің мемлекеттік сатып алу жоспарларына, бағалардың

МЕМЛЕКЕТ ЭКОНОМИКАСЫН ТҰРАЛАТАТЫН ДА, МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІҢ НИЕТ-ПЕЙІЛІН БҰЗАТЫН ДА ЖЕМҚОРЛЫҚ, ЖЕҢ ҰШЫНАН ЖАЛҒАСҚАН БҰЛ ДЕРТ ЖОҒАРҒЫ ЭШАЛОННАН БАСТАП, ЕТЕКТЕГІ ЖЕРГІЛІКТІ БИЛІККЕ ДЕЙІН ТАМЫРЛАНЫП КЕТКЕН. ҚАЗІР ҚАЗАҚСТАНДА ЖЕМҚОРЛЫҚПЕН ШАТЫЛМАҒАН МЕКЕМЕ ЖОҚТЫҢ ҚАСЫ. ҚЫЛ АЯҒЫ БІЛІМ САЛАСЫНА ҚАТЫСТЫ, БАЛАБАҚША, МЕКТЕП, ДЕНСАУЛЫҚ МЕКЕМЕЛЕРІНЕ ДЕЙІН ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ИІСІ БҰРҚЫРАП ТҰР.

жүйелі түрде өсуіне ықпал ететіні анықталды. Бюджетті қалыптастыру кезіндегі кемшіліктер мемлекеттік жоспарлау сатысын қазірдің өзінде шығынға ұшыратуға әкелуде» – деді. Міне, мақаланың басында айтылған мемлекеттік мекемелердің салғырттығынан қаншама шығынға ұшырап жатқанын аңғару қиын емес-ті. «Халықаралық валюта қорының мәліметі бойынша, сыбайлас жемқорлықтың салдарынан әлемнің ЖІӨ-мі жыл сайын шамамен 2 пайыз жоғалтады, бұл 1,5-2 триллион долларға тең. Егер Қазақстан бойынша осындай есеп жүргізсек, еліміз жыл сайын шамамен 3,8 миллиард доллар қаражат жоғалтуда деген ақпарат көгілдір экранда жаңалықтардан айтылды. Мәселен,

2015 жылғы доллардың теңгеге қатысты орташа жылдық бағамы қолданылып, экстраполяция әдісі қолданылған. Онда 2016 жылы жасалған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының динамикасы келтірілген. Осы мәліметтерге сәйкес, аталған кезеңде Қазақстанда жемқорлық жасағаны үшін 910 адам сотталыпты. Олардың дені Ішкі істер министрлігі мен қаржы министрлігінің қызметкерлері болып шыққан. Мұндайды атам қазақ, «сенген қойым сен болсаң күйсеген аузыңды....», – демеуші ме еді. «Жауырды жаба тоқығаннан» ұтқанымыз шамалы. Осы сыбайлас жемқорлықтың бас жағында құқық қорғау саласының мамандары жүруі көңілге кірбің салуда. Прокуратура, сот, полиция қызметкерлерінің осы

қылмыстың бел ортасында жүруі қоғам үшін де, мемлекет үшін де үрей туғызады. Интернет желісінен алынған ақпараттарға сүйенсек, ІІМ-де жемқорлық жасағаны үшін 309 қызметкер сотталған. Олардың басым бөлігі әкімшілік полиция және қылмыстық-атқарушылық жүйесінің қызметкерлері екен. Сондай-ақ, жемқорлыққа шатылатындар көбіне жол - патрульдік полиция инспекторлары. Жол ережесін бұзған тұлғаларды жауапқа тартпай, пара алатыны жазылған. Ал, қаржы министрлігінде 58 мемлекеттік қызметші жауапқа тартылған. Негізінен бұл қызметкерлер мемлекеттік кіріс органдарына тиесілі болып тұр. Бір ғана Алматы облысында ҚР Қылмыстық Кодексінің 366-бабы (пара алу) бойынша 2018 жылы барлығы 55

параны бергісі келгендіктен береді дейсіз бе? Беруге мәжбүрлейді. Пара беруші, жемқорлықпен күресудің орнына «Пәледен машайық қашыпты» дегендей, сұрағанын беріп құтылғысы келеді. Болмаса, күйіп кеткеннен сыбайлас жемқорлықпен күрес мекемелеріне жүгініп жатады. Ал, мұндайлар некен саяқ. Тіпті мемлекет жемқорлықпен күресті күшейту үшін, пара алушыларды әшкерелегендерге сыйақы да тағайындап көрді. ҚР Қылмыстық кодексінің 367-бабына сай пара беруге қатысты 2018 жылы Алматы облысы соттарында барлығы 10 қылмыстық іс аяқталған. Яғни, 11 тұлға сотталған, оның ішінде 8-іне айыппұл салынып, 3-еуі бас бостандығынан айыру жазасына кесілген. Ал, 2019 жылы 10 қылмыстық іс қозғалып, онда да 11 тұлға сотталып, 11-не айыппұл салынған. Байқап отырсақ, екі жыл қатарынан пара берушілерге қатысты 10 қылмыстық істің көрсеткішінен аңғарғанымыз қылмыс дәрежесі сол қалпын сақтаған. Түрмелерді сотталушылармен толтырғаннан пайда жоқ, керісінше айыппұлдарын төлеп, бостандықта жүре берісін деген пайымның өзі қате пікір. Себебі, пара беруші де, пара алушы да, қайткен күнде абақтыға түспеудің қамын жасайды. Олардың қаржылық қоры бар. Айыппұлдарын төлейді де, жүздері жарқырап ел-жұрттың ортасында жүре береді. Былайша айтқанда «қағанағы қарқ, сағанағы сарқ». Шынтуайтына келгенде, Президент Қасым-Жомарт Тоқаев айтқандай, жемқорлық ұлттық қауіпсіздік пен мемлекеттің болашағына нұқсан келтіруде. Сондықтан, оның тамырына балта шауып, түбегейлі жою қажет. Бұл дертпен бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығарып, бірлесіп, күресуге – халықты шақырғанды. Демек, мемлекет мүддесінен гөрі өз қара бастарын күйттейтін шенділермен күресті халық болып жүргізбесек, бұл кесел дендеп барады. Халықтың әл-ауқатын да ақсатып, мемлекеттің экономикасын да әлсіретіп тұрған осы жемқорлар.

Айтақын МҰХАМАДИ

МЕДИЦИНА

ПАЛЛИАТИВТІ КӨМЕК Қалай көрсетіледі?

Медицина дамып, көптеген аурулардың алдын алып жатса да, адамзаттың ырқына көнбеген дерттерінің бары жасырын емес. Атты жаман ауруды түбімен құрға алмасақ та, зардабын жеңілдетіп, салдарымен күресу қолымыздан келеді. Қайғыңмен бөліссең, азаяды демекші, тығырыққа тірелген адамның жанынан табылып, барынша қолдау білдіру біз сөз еткелі отырған «паллиативті ем» тақырыбының басты мақсаты.

Сапалы дәрі-дәрмектер мен түрлі технологиялардың күші жетпей, дерті асқынып, жанын қоярға жер таппаған науқастың алдағы өмірі не болмақ? Қатерлі ісік, АИТВ, жүрек немесе бүйрек жетіспеушілігі, диабет, тыныс алу және жүйке жүйесі ауруының соңғы кезеңінде ешқандай ем қонбайтыны бәріне мәлім. «Медицинаның мүмкіндігі осымен шектеледі» деген дәрігердің үкімінен кейін айықпас дертке шалдыққан адамға қандай көмек көрсете аламыз? Өлім аузында жатқан науқасқа медицина мен жоғары білікті дәрігерлердің жасай алатын соңғы амалы «паллиативті ем» немесе «паллиативті көмек көрсету» деп аталады. Бұл әдістің басты мақсаты – ем жүрмейтін науқастарды күту, олардың ауыртпашылығын жеңілдету, тіпті отбасы мүшелеріне қиын сәттерде қолдау білдіру.

2013 жылдан бері елімізде жүйелі түрде қолға алынып, науқасқа қалыпты өмір сыйлайтын медицинаның бұл саласы осы жылдан бастап Талдықорған қаласында ашылды. «Облыстық көпсалалы клиника» МКК онкологиялық науқастарға арналған «Паллиативтік терапия» бөлімінің меңгерушісі, екінші дәрежелі терапевт-дәрігер Сания Галямованың айтуынша, 20 төсекті бөлімде қатерлі ісікке шалдыққан 13 науқас паллиативті ем алуда.

– Паллиативті көмек – ем қонбайтын созылмалы ауруларға, әрине соның ішінде онкологиялық науқастарға қолданылады. Біздің жұмысымыздың басты мақсаты төртінші клиникалық топтағы науқастардың өмірінің соңғы кезеңдерін қиындық пен азапсыз өткізіп, өмір сүру сапасын және жалпы жай-күйін жақсартуға бағытталған. Паллиативті ем – науқасты ауруынан айықтыра алмайды. Бұл әдіс тек ауырсынуды сездірмейтін дәрі-дәрмектер беру арқылы науқастың жағдайын қалыпты ұстап тұруға мүмкіндік жасайды. Біз паллиативті көмек көрсетуді бастамас бұрын, дәрігерлер консилиумында науқастың жағдайын толыққанды зерттеп, қолымыздан келетін барлық мүмкіндікті бағалай отырып шешім қабылдаймыз. Көп

жағдайда науқастар да, олардың туыстары да паллиативті емнің не екенін білмей, үміттерін үзіп, қол қусырып қалады. Дәл сол кезде біз олармен сөйлесіп, барынша ақпараттандырамыз. Тіпті аурудың соңғы кезеңінде де қалыпты, толыққанды өмірін жалғастыруға мүмкіндік барын айтып, симптомдық ем қабылдауды бастауды ұсынамыз, – дейді ол.

Ем жүргізудегі осы әдістің басты ерекшелігі науқасқа айрықша көңіл бөлінуінде. Себебі, оның дертке толы тәнімен қоса, жан күйзелісі, әлеуметтік мұқтаждықтары, рухани қажеттіліктері бар біртұтас тұлғалық ерекшеліктері паллиативті

жағдайын бақылауда ұстауға тырысады. Себебі осындай қиын кезеңде науқастың жағдайына айналасындағы жандардың да әсері бар. Олар дертке шалдыққан жақынына тиісті күтім жасауды, дұрыс қарым-қатынас орнатуды үйреніп, берілген жағдайда жайлы өмір сүруге дағдылану керек. Осы кезде психолог және социолог мамандардың қолдауы аса маңызды.

«Паллиативті көмек көрсетудің аясында науқастарымыздың және олардың туыстарының эмоционалды-психикалық жағдайын жақсартуда психолог және социолог мамандардың зор еңбегін атап өтпеске болмайды. Ем жүргізу барысында науқастың күйзелісі, қорқыныш

таба алмайтын басқа да әлеуметтік мәселелерін реттеуге негізделген», – дейді Сания ханым. Осылайша, паллиативті көмек көрсететін мамандар науқасқа және оның отбасына барынша белсенді әрі қалыпты өмір сүруге, нақты жошпарлар құрып, олардың әлеуметтік, құқықтық, рухани мәселелерін шешуге жәрдемдеседі.

Терапевт-дәрігердің айтуынша, емханадағы паллиативті ем жүргізетін бөлімде жатып, мамандардың бақылауында болуға келіспейтін емделушілер де бар. Олар емді туыстарының күтімімен өз үйінде жалғастырғысы келетіндер екен. Бұл жағдайда да оларға паллиативтік көмек көрсетіледі. Тәжірибелі дәрігер, медбике, психолог және социолог

паллиативті ем алу немесе одан бас тарту науқастың және оның туыстарының өз құзыретінде. Бірақ, берілген мүмкіндікті пайдаланып, науқастың қалған өмірін жақсарту туыстарының да, дәрігерлердің де басты міндеті болып қалады.

Ауыр дертпен күресіп, соңғы емнен бас тартпай, жағдайы жақсарған науқастар да бар. Толығымен айығып кетпесе де, паллиативті ем жүргізудің әсерінен ауырсынуы басылып, көңіл-күйі де жақсарады. Ал осындай алға жылжулар байқалған сәтте дәрігерлер жаңа ем бастауды қолға алады. Науқастың жайы дәрігерлер консилиумында қайта қаралып, емнің басқа түрлерін қолдану мүмкіндігі туады. Мысалы, жекелеген жағдайда паллиативті ем негізінде, бір кездері әсер етпеген сәулелік ем (лучевое лечение), химиялық терапия, тіпті паллиативтік мақсатта хирургиялық әдістер қайта қолданылады. Ал осы емнің барлығы науқастың жағдайын қалыпты ұстап тұруға оң әсерін береді.

Қалай десек те паллиативті ем дәрігерлердің де, науқас туыстарының да қолынан келетін соңғы амалы. Оның түпкі себебі аурудың ерте кезде анықталмауы екені түсінікті. Мысалы, қатерлі ісікке шалдыққан науқастардың диагнозын ерте кезде анықтау көрсеткіші Алматы облысы бойынша 23 пайызды құрайды. Өткен жылы өңіріміздегі 2835 адамнан қатерлі ісік анықталған. Олардың ішінде төртінші клиникалық топтағы науқастар дәл осы паллиативті ем ғана ала алады. Қолдан келер соңғы амалға жүгінгенше, аурудың алдын орау маңызды деген терапевт-дәрігер ағзада орын алып жатқан, бұрын байқамаған барлық өзгеріске бейжай қарамау керектігін айтады. Яғни, дер кезінде толыққанды мамандандырылған дәрігерлік тексерістен өтіп тұруды әдетке айналдыру аса маңызды. Кез келген ауру адамның психологиясымен де тығыз байланысты. Сол себепті күйзеліске, шектен тыс қобалжуларға салынбау, психоэмоционалдық жағдайды бақылауда ұстау керек. Зиянды әдеттерден бойды аулақ ұстап, пайдалы іспен айналысу денсаулыққа жағымды әсер беретінін есте ұстау қажет.

ем жүргізетін дәрігерлерінің жіті қадағалауында болады. Мұның бәрі аурудан гөрі маңызды. Егер науқастың үміті үзіліп, қайғымұңға салынса, оның физикалық жағдайы да нашарлайтыны белгілі. Ал паллиативті көмек көрсететін дәрігерлер ең алдымен науқастың арқа сүйері болуға тырысып, өмірінің соңына дейін жанынан табылады. Оған қоса дәрігер науқастың туыстары мен жақындарының да

сезімдері байқалған жағдайда жұмысқа психолог кіріседі. Ол емделушімен жеке консультация жүргізіп, керекті әдістерді қолдана отырып, оның көңіл-күйі мен сезімдерін қалыпты жағдайда ұстап тұруға ықпал етеді. Ал социолог маманның жұмысы болса, науқастың қамқоршысы болмаған жағдайда оған күтім жасауға, тиісті құжаттарды рәсімдеуге, емделушінің өз бетімен шешімін

логтан құралған мобильді бригада ауыр дертке шалдыққан науқастарға үй жағдайында паллиативті көмек ұсынады. Қалалық емханалардың негізінде құрылған бұл топтың жұмысы стационарлық түрде қызмет көрсетуге ұқсас. Науқастан шақырту алған мобильді топ оның тұрғылықты жеріне келіп, керекті емдомын жүргізіп, әрі психологиялық және әлеуметтік көмек те көрсетеді. Дәрігерлер үкімі шығарылған соң

Айсұлу ӘБІШЕВА

Дүйсенбі - Понедельник, 2 наурыз

Программа «Казахстан» отсутствует в связи с несвоевременным предоставлением в газету		19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00, 03.25-04.10 «Астарлы ақиқат» 21.00 Вечерные новости 21.40 X/ф «Шеф» 23.40 X/ф «Кто ты»					
	ХАБАР						
06.00, 02.00 ҚР Өнұран 06.00 Аналитическая программа «7 күн» 07.00 М/с «Тобот» 07.30,16.30 «Қызық таймс» 08.40,14.50 Т/х «Мәдениет үйі» 09.30,19.30 Т/х «Бақталас» 10.20, 21.40 Т/х «Листопад» 12.00 «Жаңалықтар».. 12.15 «Баспанаға бағыт» 12.45 Новости 13.00 Т/с «Простая жизнь» 17.45, 23.15 Т/с «Абдулхамит хан» 20.20 «Қортынды жаңалықтар» 20.50 «Народный контроль» 21.00 Итоги дня 00.50 «Бәсеке» 01.25 Драма «Мектеп»			ЖЕТІСУ	07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.00 Апта /қаз/ 10.00 Апта /рус/ 10.50 «Күлкі-түрпі» 11.00 «Спорт-тайм» 11.20 «Полицейская служба» 11.40 «Әсем әуен» 12.00 «Киноман» 13.00 «Зерделі отбасы» 14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 21-серия 14.30 «Бағбан» 15.00 Әсем әуен» 16.00 «Білек пен жүрек» 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу» 19.00 «Әдебиет пен адамзат» 19.30 «Ел қамы» /тікелей эфир/ 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Туржорық» 21.30 Новости 22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 22.45 «Нет-лайк» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости			
	АСТАНА						
06.00, 05.00 «Ән мен әзіл» 06.30 «Күлдірген» 07.00,19.10 «Үздік әзілдер» 08.00 М/ф «Маша и медведь» 10.00, 22.00 Т/х «Кулфи» 11.30,21.00 Т/с «Қара ниет» 12.30 Т/с «Біреудің есебінен» 13.30,02.55 «Вайн тайм» 14.00 Т/с «Барышня- Крестьянка» 15.10, 00.55 «Сериал «Глухар» 16.20 «Қош келдіңіз» 17.20 «Қарылғаш күзет агенттігі» 18.00 Т/с «Сыла» 20.00, 03.15 «Astana Times» 20.55 Лотерея 777 23.25 Т/х «Бір болайық» 04.05 Т/с «Келін бақыты»					31 КАНАЛ	05.58 ҚР Өнұран 06.00,04.00 «Ризамын» 07.00 Информбюро 08.00 «Бауыржан - шоу» 09.00 «Әзілдер жинағы» 10.00 М/ф «Папа-мама гусь» 12.00 X/ф «В гости к робинсонам» 14.00 «Ералаш» 15.00,16.00 «Экстрасенсы детективы» 17.00 Сериал «Семейный бизнес» 18.00,19.00 Сериал «Пекарь и красавица» 20.00 «Информбюро» 21.00 Сериал «Қара маржан» 22.00 «Ганга» 23.30 «What's Up» 00.00 Сериал «Бородач» 00.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 «Ризамын» 05.00 Әзіл студио	
	ЕВРАЗИЯ						
06.00,02.10 Т/х «Когда зовет сердце» 07.00, 03.05 «Той заказ» 07.30 «Басты бағдарлама» 08.00 «Доброе утро» 11.00 «Ради любви я все смогу» 11.10 «Мужское/Женское» 12.00 «QALAYYMLIVE» 15.35 «На самом деле» 16.45 «Пусть говорят» 18.00 «Басты жаңалықтар» 18.45,03.20 «Басты прайм» 20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ» 20.45, 22.50 Т/с «Подсудимый» 22.00, 01.25«П@УТИНА» 00.30 «Тиггер»						7 КАНАЛ	06.00 «Қуырдақ» 06.40,23.00 «Азулылар әулеті» 07.40,22.00,03.45 «Элиф» 08.40 X/ф «Дочь Шыңғысхан» 10.50 X/ф «Начни сначала» 13.00, 05.15 «Гу-гулет» 13.40 К/ф «Век Адалин» 16.00,02.10 Сериал «Горничная» 17.10 Сериал «Анна детективъ» 18.10 Сериал «Мажор -3» 19.10 сериал «Суперкопы» 20.00 Т/х «Форос-Мажор» 21.00 «Бастық боламын» 01.10 X/ф «Бандитки» 03.00 «Айнаонлайн» 04.30 «Жеңіп көр»
	КТК						
07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.05,01.20 «мұңайма Нефисе» 08.00 X/ф «Карта мечта» 10.10 X/ф «Приличная семья сдаст комнату» 14.00 X/ф «Последний в роду» 16.00 х/ф «Доржить до любви» 17.00 Т/с «Жан құрбым» 18.00, 02.10 Т/с «Ясминның тағдыры»		07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.20 «КТК қоржынынан» 07.20 Кешкі жаңалықтар 07.50 Т/с «Жан құрбым» 08.50,01.20 «мұңайма Нефисе» 09.50 Новости 10.30 X/ф «Трасса смерти» 12.10, 21.40 X/ф «Шеф» 14.00, 23.40, X/ф «Кто ты» 16.00 х/ф «Доржить до любви» 17.00 Т/с «Жан құрбым» 18.00, 02.10 Т/с «Ясминның тағдыры» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00, 03.15-04.00 «Астар-					

Сейсенбі - Вторник, 3 наурыз

 ХАБАР	лы ақиқат» 21.00 Вечерные новости
06.00, 02.00 ҚР Өнұран 06.00 Қортынды жаңалықтар 07.00 М/с «Тобот» 07.30,16.30 «Қызық таймс» 08.40,14.50 Т/х «Мәдениет үйі» 09.30,19.30 Т/х «Бақталас» 10.20, 21.40 Т/х «Листопад» 12.00 «Жаңалықтар». 12.15 «Баспанаға бағыт» 12.45 Новости 13.00 Т/с «Простая жизнь» 17.45, 23.15 Т/с «Абдулхамит хан» 20.20 «Қортынды жаңалықтар» 20.50 «Новый курс» 21.00 Итоги дня 00.50 «Бәсеке- 2» 01.25 Драма «Мектеп»	07.00 Өнұран 07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Туржорық» 10.30 «Әдебиет пен адамзат» 11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 12.00 «Ел қамы» 13.00 «Шашу» 14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 22-серия 14.30 «Жетісу зертханасы» 15.00 «Әсем әуен» 16.00 «Болмыс» ток-шоуы 17.00 Жаңалықтар 17.20 Новости 17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу» 19.00 «Диалог» /прямой эфир/ 19.30 «Қазақ әні» 20.15 «Абай-175» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Экорейд» 21.30 Новости 22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости
 АСТАНА	
06.00, 05.00 «Ән мен әзіл» 06.30 «Күлдірген» 07.00,19.10 «Үздік әзілдер» 08.00 М/ф «Маша и медведь» 10.00, 22.00 Т/х «Кулфи» 11.30,21.00 Т/с «Қара ниет» 12.30 Т/с «Біреудің есебінен» 13.30,00.25 «Вайн тайм» 14.00 Т/с «Барышня- Крестьянка» 15.10, 00.55 Сериал «Глухар» 16.20 «Қош келдіңіз» 17.20 «Қарылғаш күзет агенттігі» 18.00 Т/с «Сыла» 20.00, 03.15 «Astana Times» 20.55 Лотерея 777 23.25 Т/х «Бір болайық» 04.05 Т/с «Келін бақыты»	05.58 ҚР Өнұран 06.00,04.00 «Ризамын» 07.00 Информбюро 08.00 «Ганга» 09.00 «Бауыржан шоу» 10.00 М/ф «Әзілдер жинағы» 11.00 X/ф «Необычайные приключения Адель» 13.10, 21.00 Сериал «Қара маржан» 14.00 «Ералаш» 15.00,16.00 «Экстрасенсы детективы» 17.00 Сериал «Семейный бизнес» 18.00,19.00 Сериал «Пекарь и красавица» 20.00 «Информбюро» 23.30 «What's Up» 00.00 Сериал «Бородач» 00.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 «Ризамын» 05.00 Әзіл студио
 31 КАНАЛ	
05.58 ҚР Өнұран 06.00,04.00 «Ризамын» 07.00 Информбюро 08.00 «Ганга» 09.00 «Бауыржан шоу» 10.00 М/ф «Әзілдер жинағы» 11.00 X/ф «Необычайные приключения Адель» 13.10, 21.00 Сериал «Қара маржан» 14.00 «Ералаш» 15.00,16.00 «Экстрасенсы детективы» 17.00 Сериал «Семейный бизнес» 18.00,19.00 Сериал «Пекарь и красавица» 20.00 «Информбюро» 23.30 «What's Up» 00.00 Сериал «Бородач» 00.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 «Ризамын» 05.00 Әзіл студио	
 7 КАНАЛ	
06.00 «Қыздар арасында» 07.00,23.00 «Азулылар әулеті» 08.00,22.00,03.45 «Элиф» 09.00,18.10 X/ф «Мажор - 3» 10.10 X/ф «Смеяться разрешается» 11.50, 17.10 Сериал «Анна детективъ» 13.00 К/ф «Жау жүрек сыры» 14.00 «Әкесінің баласы» 14.30 «Q- елі» 15.00 «Көңілді тапқырлар алаңы» 16.00,02.10 Сериал «Горничная» 19.10 сериал «Суперкопы» 20.00 Т/х «Форос-Мажор» 21.00 «Бастық боламын» 01.10 X/ф «Бандитки» 03.00 «Айнаонлайн» 04.30 «Жеңіп көр» 05. 15 «Гу-гулет»	
 КТК	
07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.20 «КТК қоржынынан» 07.20 Кешкі жаңалықтар 07.50 Т/с «Жан құрбым» 08.50,01.20 «мұңайма Нефисе» 09.50 Новости 10.30 X/ф «Трасса смерти» 12.10, 21.40 X/ф «Шеф» 14.00, 23.40, X/ф «Кто ты» 16.00 х/ф «Доржить до любви» 17.00 Т/с «Жан құрбым» 18.00, 02.10 Т/с «Ясминның тағдыры» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00, 03.15-04.00 «Астар-	

Сәрсенбі - Среда, 4 наурыз

 ХАБАР	16.00 X/ф «Дожить до любви» 18.00, 02.10 Т/х «Ясминнің тағдыры» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00, 03.15-04.00 «Астарлы ақиқат» 21.00 Вечерные новости
 ЖЕТІСУ	
06.00, 02.00 ҚР Өнұраны 06.00 Қорытынды жаңалықтар. 07.15 М/с «Тобот» 07.40, 16.30 «Қызық times» 08.40, 14.50 Т/х «Мәдениет үйі» 09.30, 19.30 Т/х «Бақталас» 10.20, 21.40 Сериал «Листопад» 12.00 Жаңалықтар 12.15 Тікелей эфирде «Баспанаға бағыт» 12.45 Новости 13.00 Сериал «Простая жизнь» 17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан» 20.20 Қорытынды жаңалықтар 20.50 «Біздің назарда» 21.00 Итоги дня 00.50 Т/х «Бәсеке – 2» 01.25 Деректі драма «Мектеп»	07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Экорейд» 10.30 «Диалог» 11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 12.00 «Қазақ әні» 12.35 «Абай-175» 13.00 «Шашу» 14.00 «Елес қыз» телехикаясы, 23-серия 14.30 «Экорейд» 15.00 «Әсем әуен» 16.00 «Жүрек сөзі» 16.30 «Ауылдағы ағайын» 17.00 Жаңалықтар 17.15 «Әсем әуен» 17.20 Новости 17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы» 18.00 «Шашу» 19.00 «Ұлт пен рух» 19.30 «Жетісу жұмбақтары» 20.00 «Қателік» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Арнайы репортаж» 21.30 Новости 22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости
 АСТАНА	
06.00, 04.25 «Ән мен әзіл» 06.30 «Күлдірген» 07.00 «Үздік әзілдер» 08.00 М/ф «Маша и медведь» 10.00, 22.00 Т/х «Кулфи» 11.30, 21.00 Т/с «Қара ниет» 12.30, 01.55 Т/с «Біреудің есебінен» деректі драма 13.30, 00.25 «Vine time» 14.00 «Барышня- Крестьянка» 15.10, 00.55 Сериал «Глухарь» 16.20 «Қош келдіңіз!» 17.20 Т/х «Қарлығаш күзет агенттігі» 18.00 Т/х «Сыла» 20.00, 02.15 Astana Times 20.55 Лотерея 777 23.25 Т/х «Бір болайық» 01.55 «KazNet» ғаламторға шолу 03.05 Т/х «Келін бақыты»	05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 04.00 «Ризамын» 07.00 Информбюро 08.00, 22.00 Сериал «Ганга» 09.00 Бауржан-шоу 10.00 «Әзілдер жинағы» 10.50 X/ф «Пенелопа» 13.00, 21.00 «Қара маржан» 14.00 «Ералаш» 15.00, 16.00 «Экстрасенсы детективы» 17.00 Сериал «Семейный бизнес» 18.00, 19.00 Сериал «Пекарь и красавица» 20.00 Информбюро 23.00 «What's Up» 23.30 «Әзілдер жинағы» 00.00 Сериал «Бородач» 02.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 Ризамын 05.00 Әзіл студио
 ЕВРАЗИЯ	
06.00, 02.50 Т/с «Когда зовет сердце» 06.45 «Той заказ» 07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар» 08.00 «Доброе утро» 11.00 X/ф «Ради любви я все смогу!» 12.00 «QALAYYMLIVE» 15.35 «На самом деле» 16.45 «Пусть говорят» 18.45, 03.35 «Басты прайм» 20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ» 20.45, 22.50 Т/с «Подсудимый» 22.00, 02.05«П@УТИНА» 00.30 «Триггер» 01.20 «Мужское/Женское»	06.00 «Қыздар арасында» 07.00, 23.00 «Азулылар әулеті» 08.00, 22.00, 03.45 «Элиф» 09.00 Сериал «Мажор-3» 10.10, 01.10 «Смеяться разрешается» 11.50, 17.10 Сериал «Анна-Детективъ» 13.00 Т/х «Жүрек сыры» 14.00 Т/х «Әкесінің баласы» 14.30 Q-елі 15.00 «Көңілді тапқырлар алаңы» 16.00 Сериал «Горничная» 18.10 «Спецотряд «Шторм» 19.10 Сериал «Суперкопы» 20.00, 00.00 Сериал «Форс-Мажор» 21.00 «Бастық боламын» 03.00 «Айнаонлайн» 04.30 «Жеңіп көр» 05.15 «Гу-гулет»
 КТК	
07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.05 «КТК қоржынынан» 07.20 «Кешкі жаңалықтар» 07.50, 17.00 Т/х «Жан құрбым» 08.50, 01.20 Т/х «Мұңайма, Нефисе» 09.50 «Новости» 10.30 «Трасса смерти» детектив 12.10, 21.40 X/ф «Шеф» 14.00, 23.40 X/ф «Кто ты?»	

СҰХБАТ

ЖҮЙЕЛІ ЖҰМЫСТАР АЛҒАСЫН ТАБАДЫ

«Ауыл» Халықтық-демократиялық патриоттық партиясының қайта құрылғанына биыл бес жыл болады. Алайда, арадағы төрт жыл партия үшін тағдыршешті болды. Себебі бәз біреулер партияның саяси аренадағы алғашқы қадамына күмәнмен қарады. Тіпті болашағына сенбегендер де болған. Дей тұрғанмен, ел ішінде сөзімен ғана емес, ісімен де өзінің саяси әлеуетін, ерік-жігерін таныта білді. Ең бастысы қоғамға аса қажетті саяси құрылым екендігін дәлелдеді. Әрине, мұнда «Ауыл» партиясының әрбір мүшесінің үлесі бар екендігі даусыз. Бұл туралы Елордада өткен «Ауыл» Халықтық-демократиялық патриоттық партиясының XVI есеп беру-сайлау съезінің ашылуында партия төрағасы Әли Бектаев мақтанышпен айтты.

«Саяси партиялар туралы» Заңға сәйкес, бүгінде партияның 14 облыста және республикалық маңызы бар Нұр-Сұлтан мен Алматы және Шымкент сынды 3 қаласында саяси ұйымның 17 филиалы бар. Соның бірі «Ауыл» Халықтық-демократиялық патриоттық партиясы Алматы облыстық филиалы. Соңғы жылдарда филиал жұмысы жанданып келеді, Қазақстан Президентінің Жолдауын жүзеге асыруда да партия мүшелері белсенділік танытуда. Осы орайда партия филиалының төрағасы Қанат БЕКИЕВЕН сұхбаттасудың реті туды.

АЛАТАУ: – Қанат Ботайұлы, алдымен партия жайында, филиалдың атқарған жұмысы туралы аз-кем тоқталып өтсеңіз?

Қанат БЕКИЕВ: – Жалпы «Ауыл» партиясының Республика бойынша 300 мыңға тарта мүшесі болса, соның 21 мыңнан астамы Алматы облысындағы партия мүшелері. Жетісу өңірінде аудандық, қалалық партия ұйымдарының саны 17, ал бастапқы партия ұйымдарының саны – 63.

Өздеріңізге мәлім, «Ауыл» Халықтық-демократиялық патриоттық партиясы осыдан бес жыл бұрын Қазақстан социал-демократиялық партиясы мен Қазақстан патриоттар партиясының біріктірілуі нәтижесінде құрылған болатын. Партияның бағдарламасында фермерлер мен ауыл еңбеккерлерінің, барша қазақстандықтың мүдделерін қорғауды басты міндет етіп алды. Бұл миссияны лайықты деңгейде орындап та келеді. Соңғы жылдары елімізде ауылды, ауыл тұрғындарын қолдауға бағытталған көптеген ауқымды бағдарламалар қабылданды. Бұған партияның да қосқан үлесі зор. Біз ауылдың барлық мәселесін мұқият зерттеп, ол туралы партия өткізген съездерде, сайлауалды бағдарламаларда, партия жиналыстарында, дөңгелек үстелдерде егжей-тегжейлі талқыладық. Бұл туралы бұқаралық ақпарат құралдары арқылы кеңінен ақпарат та таратылды.

Ал партия филиалының атқарған жұмысы шаштөктен. Атап айтқанда, ауылдағы түйткілді мәселелердің бірі шаруашылық жүргізудің шағын нысандары (жеке және шаруа) кірістерінің төмен деңгейі ауылда бизнесті дамыту үшін бастапқы капиталды қамтамасыз етуге мүмкіндік бермеуде. Ұсақ шаруашылықтардың көпшілігіне кепілдік мүлктің болмауына байланысты субсидиялау, жеңілдікпен несие беру түріндегі мемлекеттік қолдау шаралары қолжетімсіз. Сондықтан «Ауыл» ХДПП 2016 жылдың 1 қаңтарынан бастап әрекет ететін «Ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы» ҚР Заңын түсіндіруге көп көңіл бөлді.

«Жер ресурстары және оларды ұтымды пайдалану» тақырыбында «Ауыл» ХДПП Алматы облыстық филиалы соңғы үш жыл ішінде елді мекендерде болып, осы мәселеге орай жергілікті билік өкілдері және шаруа қожалықтары басшылары БАҚ өкілдерінің қатысуымен «дөңгелек үстел» өтті. Онда жер ресурстарын ұзақ және ұтымсыз пайдалану нәтижесінде жердің тозуы мен шөлейттену процестерінің дамуы байқалатыны туралы кеңінен сөз болды. Сондай-ақ, партия құрылғалы бері мемлекетіміздің азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ететін шаралар – органикалық өнімдерді өндіру, шетелден келіп жатқан азық-түлік тауарларының сапасын тексеру жайында да көңіл бөлу. Қазақстанға қазір сырттан тегі өзгертілген өнімдер (ГМО) көптеп келуде. Оның адам ағзасына пайдасы не зияны туралы ешбір маман айта алмайды. Мұндай өнімдерді шығарудағы мақсат үлкен агрофирмаларға пайда әкелу. Себебі, өнімнің көлемі мен сақталу деңгейі артады. Біздің тиісті заңнама бойынша, өнімдер тегінің өзгеруі шектік деңгейден аспауы керек. Бірақ, соның бәрін қадағалап, жүйелі түрде тексеріп отырған ешбір ұйым жоқ. Олар анда-санда еске түскенде ғана тексеріледі. Себебі, арнайы лабораториялар жоқ. Біздің партия өткізген «дөңгелек үстелде» сарапшылар мен ғалымдардың, мүдделі ұйымдар өкілдерінің басын қосып, осы мәселені

талқылаған болатын. Сонда айтылған пікірлер, ұсыныстар жинақталып партия орталығына ұсынылды. Бізге берілген ақпарат бойынша, олар қабылданып, тиісті әкімшіліктерге жіберіліп, нақты шаралар қолға алынуда.

Сондай-ақ, жергілікті партия мүшелері сұранысы бойынша ауылдық жерлерде ең төменгі жалақы алатын азаматтар жайлы да мәселе көтерілді. Осы ұсыныстар мен ұйғарымдар партия төрағасы Ә.Бектаевқа дер кезінде жеткізіліп, ол құзырлы органдарға, министрлердің атына сараптаулар негізінде депутаттық сауалдар жолдады. Бұл мәселе Елбасының әлеуметтік бастамаларында қолдауға ие болып, соның арқасында бүгінде шешімін табуда.

«Ауыл» партиясы Алматы облысының Фермерлер одағының төрағасы Керімбеков Ақшабай Дүйсенбекұлымен бірлесіп елді мекендердегі тауар өндірушілермен қоян-қолтық араласып, туындаған күрделі мәселелерді бірлесіп шешу жолында күш жұмылдырып келеміз. «Бір жағадан бас, бір жеңнен қол» шығара білсек, мұндай күрделі мәселелердің түйіні тарқатылады деген сенімдеміз.

Партия филиалының мүшелері жыл сайын «Мектепке жол» акциясына да белсене қатысуда. Партия жұмысын насихаттау барысында іс-шаралар ұйымдастырылып, ақпарат құралдарында, соның ішінде облыстық «Жетісу» арнасында 20-дан аса, облыстық, қалалық, аудандық газеттерде 50-ге тарта мақала жарық көрді. Сонымен қатар, Мемлекет басшысы Қ. Тоқаевтың «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында берген міндеттерді іске асыру партияның басты бағыты болып табылады.

АЛАТАУ: – Сөзіңіз аузыңызда, ендігі сауалымызды осы арнаға қарай бұрсaq. Мемлекет басшысы өз жолдауында ауыл шаруашылығы – біздің негізгі ресурсымыз екенін, бірақ оның әлеуеті толық пайдаланылмай отырғандығын баса айтты. Бұл тұрғыда не айтар едіңіз?

Қанат БЕКИЕВ: – Расында, Қазақстан Президенті айтқан бұл мәселе өте өзекті дүние. Бұл орайда нақты тапсырмалар да жүктелген болатын. Бүгінде жер мәселесіне жете көңіл бөлініп, еліміз жерге қатысты мәселелерді тиімді шешіп, пайдаланылмай игерісуз жатқан жерлерді мемлекет игілігіне қайтаруға, ал бас жатқан жерлерді тиімді игеруге тырысып жатыр. Шын мәнінде бұл жер мәселесіне үлкен бетбұрыс екені айтпаса да түсінікті.

Жерге деген мұндай жаңаша көз-қарастың, басқаша қатынастың қалыптасуы жердің жағдайын жақсартып қана қоймай, ауылшаруашылығы саласын дамытуға, экономикамыздың көтерілуіне, жұмыс күшінің көбейіп, халықтың әл-ауқатының артуына да өзінің оң септігін тигізеді. Яғни жер біздің басты байлығымыз екенін түсініп, тиімді пайдалануға көңіл бөлуіміз қажет. Бұл туралы да Президентіміз «Жер ресурстарын тиімсіз пайдалану мәселесі өте өзекті болып отыр. Жерге салынатын тікелей салықтар деңгейінің төмендігі жағдайды күрделендіре түсті. Мемлекеттен жерді тегін жалға алу құқығына ие болғандардың көпшілігі жерді игермей, босқа ұстап отыр» деп атап өткен болатын. Нәтижесінде, өткен жылы сең қозғалып, талапқа сай жұмыстар жүргізіліп жатқанына куә болып отырмыз.

Осы тұста айта кетерлік жайт, қазіргі таңда жалпы жердің үштен бір бөлігі эрозияға ұшырап, жарамсыз болуда. Жердің тозуына топырақ құнарының төмендеуі, жерді дұрыс игермеу секілді себептер жатады екен. Яғни жерге қатысты көзқарас бұрынғы қалпында қала берсе, жеріміздің жарамсыз күйге түсу қаупі бар. Мамандардың айтуынша, жалпы жердің 33 пайызы пайдалануға жарамсыз көрінеді. Сондықтан, бұл мәселе бүкіл өлемдік проблемаға айналып отыр. Тіпті кейбір шет мемлекеттер жердің құнарлылығын ұлттық қауіпсіздіктің бір бөлшегі ретінде қарастыруда. Ал Ресей ғалымдары «Топырақ туралы заң» қабылдау қажеттігі туралы ұсыныс та айтқан болатын. Сондықтан алдағы уақытта жер мәселесін тиімді шешетін осындай шаралар біздің елімізде де жасалса нұр үстіне нұр болар еді.

АЛАТАУ: – Бұл жолдауда жүктелген міндет Елордада өткен «Ауыл» ХДПП өзекті жиынында сөз болғаны белгілі. Осыған орай партия төрағасы филиал жетекшілеріне арнайы тапсырма да жүктеген болар?

Қанат БЕКИЕВ: – Өлбетте. Жолдаудағы мәселе «ауылдықтардың» 16-съезінде көтеріліп, партия төрағасы Әли Бектаев бұл – ауыл шаруашылығы үшін маңызды шешім екендігін, партияның өңірлік филиалдары аталмыш мәселеде қырағылық танытып, жергілікті атқарушы органдар алдына нақты мәселелер қойып отыру керектігін де баса айтты. Шынында да, жер ресурстарын тиімсіз пайдалану мәселесі өте өзекті болып отыр. Жерге салынатын тікелей салықтар деңгейінің төмендігі жағдайды күрделендіре түсті. Пайдаланылмай жатқан ауыл шаруашылығы жерлерін қайтарып алатын кез келді. Президент айтқан түйткілді мәселенің түйінін тарқатуда бүгінде өңірдегі партияның белсенді өкілдеріне нақты тапсырмалар да жүктеліп, тиімді жолдар қарастырылуда.

АЛАТАУ: – «Ауыл» партиясы негізінен ауыл халқының тұрмыс-тіршілігімен тікелей араласып, көм-кетігін орталыққа жеткізіп отыратыны сөзсіз. Өзіңіз білесіз, елімізде «Туған жер», «Ауыл – ел бесігі» деген бағдарламалар жүріп жатыр. Партия тікелей осы бағдарламалар бойынша нақты қандай істер атқаруда?

Қанат БЕКИЕВ: – Біздің партия мүшелерінің арасында бақуатты, кәсіппен айналысатын, руханият саласында жүрген азаматтар, ақындар бар. Мысал үшін Алматы облысында осындай азаматтарымыз көшпелі насихат тобын құрып, бірнеше ауданды аралап шықты. Сол азаматтарымыз «Ауыл – ел бесігі» акциясын өткізуге мұрындық болды. Халықпен кездесіп, ой-пікірлерін ортаға салды. Бұдан басқа «Ауылым – алтын тұғырым» байқауында шығарған кітаптарды тараттық. Сондай шаралар шама-шарқына қарай әр елді мекенде өтіп жатты. Ол бірінші мәселе. Екінші мәселе, Елбасының және Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасы бойынша қолға алынған «Ауыл – ел бесігі» деген жаңа жоба іске асып келеді. Бұл бағдарлама ауылды жерлерде қолайлы өмір сүру ортасын құруға үлкен мүмкіндік береді. Айта кетейік, бағдарламаны халық өте жақсы қабылдады. Аталмыш бағдарлама бойынша облысымызда

былтырғы жылы жеті аудан орталығында ауруханаларды, мектептерді, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық объектілерін және ауыл іші жолдарын күрделі жөндеуге 6,1 млрд. теңге сомасына 45 жоба іске асырылды. Қазіргі кезде Алакөл, Балқаш, Ескелді, Көксу және Ұйғыр аудандарында бес дене шынықтыру - сауықтыру кешендерінің құрылысы жүргізілуде. Осы жылы 21 ауылда жалпы құны 14,4 млрд. теңгеге 37 жоба іске асырылмақшы.

Биылғы жылы абаттандыру мен көгалдандыру жұмыстарына 10,3 млрд. теңге бөлініп отыр. Оған Ақсу, Қарасай, Кербұлақ, Талғар аудандары мен Талдықорған қаласында жеті саябақ күрделі жөндеуден өтіп, 117 аула мен 27 спорт алаңы абаттандырылады, 20 ауылда көше жарығы жүргізілмек.

«Өз талынды отырғыз» деген акцияны біз үш жылдан бері жүргізіп келеміз. Аталмыш акция аясында 1000 түп ағаш отырғызылып, бүгінге дейін күтіп-бапталып келеді.

АЛАТАУ: – «Ауыл» ХДПП Алматы облыстық филиалының алдағы атқарар жоспарларымен де бөліссеңіз?

Қанат БЕКИЕВ: – Осы кезге дейін «Ауыл» партиясы біраз жұмыс атқарды. Ең бастысы, бес жылдың ішінде біздің партия әрдайым тәуелсіздіктің, даму мен өсудің, жақсылықтың жақтаушысы, қолдаушысы болды. Елмен бірге, Елбасымен бірге егемен еліміздің көркеюіне, өркендеуіне хал-қадірінше үлес қосты. Осы жылдардағы партияның жеткен жетістігі туралы сауал қойылса, жоғарыда айтқан сөздерімді келтірер едім. Өйткені, мемлекет, қоғам, жалпы жекелеген саяси партиялар, қайраткер азамат үшін елінің көркеюі мен дамуынан артық ештеңе жоқ. Ал өмір бір орында тұрмайды. Сондықтан, мемлекет те, адам да, партия да үнемі жетілу, өсу үстінде болуы шарт.

«Ауыл» ХДПП Алматы облыстық филиалының 2020 жылға арналған жұмыс жоспарына сәйкес, биылғы жылы «Еңбек адамы – ел тірегі», «Жаңа көшбасшылар мектебі», «Ауыл партиясы азық-түліктегі ГМО-ға қарсы», «Ауыл – Достар» клубы секілді саяси бастамаларға қатысты іс-шаралар өткізуді қолға алып отырмыз. Бұл іс-шаралар облысымыздың аудан, қалаларында партия белсенділерінің атсалысуымен жүзеге аспақ.

«Ауыл» партиясы – қашанда ауылмен тағдырлас партия. Ал, ауылдың түтіні түзу шықсын десек, ауылдың ажарын басты назарда ұстауымыз керек.

АЛАТАУ: – Сүбелі әңгімеңіз үшін рахмет.

С. ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ.

МЕРЕЙ

ҚАРЫМДЫ ҚАЛАМҒЕРДІ

НАҒАШЫБЕК ҚАПАЛБЕКҰЛЫ БЕЛГІЛІ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ, ЖАЗУШЫ, ҚАЗАҚСТАН ЖАЗУШЫЛАР ОДАҒЫНЫҢ МҮШЕСІ. 1950 ЖЫЛЫ 16 НАУРЫЗДА АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ ЖАМБЫЛ АУДАНЫ ҚЫЗЫЛӘСКЕР АУЫЛЫНДА ТУҒАН. 1968-1970 ЖЫЛДАРЫ КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ ҚИЫР ШЫҒЫСЫНДА ӘСКЕРИ БОРЫШЫН ӨТЕП ҚАЙТТЫ. 1969 ЖЫЛЫ ПРИМОРЬЕ ӨЛКЕСІНДЕГІ ДАМАНСК АРАЛЫ СОҒЫСЫНА ҚАТЫСҚАН АРДАГЕР. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДАМАНСК ОҚИҒАСЫ АРДАГЕР-ЛЕР КЕҢЕСІНІҢ ТӨРАҒАСЫ.

1971 жылдан құрылысшы, автоклуб меңгерушісі, Жамбыл аудандық «Екпінді еңбек» (қазіргі «Атамекен») газетінде корректор, әдеби қызметкер болып жұмыс істеген. Ал, 1973 жылы Қазақтың әл-Фараби атындағы ұлттық университетінің журналистика факультетіне оқуға түсіп, оны 1979 жылы бітірген.

«Екпінді еңбек» газетінде тілші, жауапты хатшы, радиоұйымдастырушы, редактордың орынбасары, 1980-1986 жылдары осы газеттің бас редакторы болды. Н. Қапалбекұлы – Қазақстан Журналистер Одағы сыйлығының екі мәрте лауреаты атанды. 1986 жылдан аудандық «Отан» қоғамының төрағасы, Халықаралық Жамбыл қорының бас директоры, Республикалық Қарасай батыр қорының директоры, Қазақстан Жазушылар Одағы Алматы облыстық филиалының директоры сияқты жұмыстар атқарып, белсенділік танытты. 2000 жылғы 1 қарашадан республикалық кітап музейінде директор қызметін атқарды. 2016 жылдан ЮНЕСКО-ның 2 категориялы Мәдениеттерді жақындастыру орталығының бас ғылыми қызметкері. «Бәйдібек баба» Республикалық қорының президенті.

Қырық алты кітаптың авторы, көптеген ғылыми еңбектер жазып, бірнеше кітап құрастырған.

Нағашыбек Қапалбекұлы тарихи тақырыптарға жиі барады. Атақты бабамыз Жамбыл және оның ақындық төңірегі жөнінде ізденіп зерттеп, ел мен жер, өткен мен бүгін жайлы сабақтастыра отырып, танымдық тағлымы мол дүниелер жазды. Оның кейіпкерлері – қазақ елінің біртуар перзенттері: Қарасай, Шапырашты Наурызбай, Өтеген, Райымбек, Ақ тулы Сіргелі Жабай батыр, Сұраншы, Саурық, Сыпатай, Бекболат секілді дулығалы батырлар, Сүйінбай, Жамбыл, Кенен, Үмбетәлі, Өтеп, Әмірзақ, Әбдіғали, Есдәулет, Саядид секілді дуалы ауызды ақындар, Төле би, Фараби мен Абай, Жамбылдың ақын шәкірттері, Балуан Шолақ, Сарыбай би, Андас датқа, Тезек төре, Медеу Пұсырманұлы, Мақыш балуан, Құртқа тәуіп, Түктібай қобызшы, Сәт болыс, Қырбай сал және тағы да басқа тарихи тұлғалар.

Қарасай батыр жайлы «Қарасай, Қарасай», Жамбыл жайлы «Жамбыл ата», «Киесі – қызыл жолбарыс» деген, сондай-ақ, Сарыбай би Айдоусұлы, Мақыш балуан Райымбекұлы туралы жеке кітаптары да оқырмандарынан өз бағасын алды.

«Жамбыл әлемі» атты үш тілдегі фотоальбом, «Төле би», «Балуан Шолақ», «Сыпатай батыр», «Фибрат», «Ата тағлымы», «Оспанханнан қалған сөз», «Іңкәр сезім – сырлы әуен», «Кітап әлеміне саяхат», «Батаменен ел көгерер», Үмбетәлі Кәрібаевтың 2 томдығы тағы да басқа жинақтар құрастырды. Бірнеше телефильм мен видеофильмдерге сценарий, пьеса жазды.

«Құрмет» орденімен және оннан астам мемлекеттік медальдармен наградталған.

Ресейден «Вооруженных сил СССР – 100 лет» орденімен және 3 арнайы медальмен наградталды.

Алматы облысы және Жамбыл, Еңбекшіқазақ аудандарының Құрметті азаматы, Халықаралық Экология академиясының, Салт-дәстүр академиясы мен Құртқа тәуіп атындағы ғылыми академиясының академигі атағын алған.

Сондай-ақ, Жүргенов атындағы ұлттық өнер академиясының, Қонаев атындағы заң гуманитарлық университетінің, Статистика және экономика академиясының, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің профессоры болып табылады.

Атақтары:

1. Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері

2. Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының лауреаты

3. Халықаралық «ТҮРКСОЙ» халықаралық ұйымының Т. Сатылғанов атындағы сыйлығының лауреаты

1. Қазақстан Журналистер одағы сыйлығының 2 мәрте және СССР Журналистер Одағы сыйлығының лауреаты атанды.

2. Халықаралық Жамбыл сыйлығының

лауреаты

3. Чувашияның әдебиет жөніндегі 2019 жылғы мемлекеттік сыйлығының лауреаты.

Н. Қапалбекұлының кітаптары мен шығармалары Ресейде, Түркияда, Қытай, Моңғолия, Өзбекстан, Қырғызстанда аударылып, басылды.

Бірнеше мәрте аудандық кеңеске депутат болып сайланған.

Ұлы Жамбылдың 150 жылдығын, Қарасай батырдың 400 жылдығын, Төле бидің 350 жылдығын басқа да көптеген тарихи тұлғалардың мерейтойларын өткізуді ұйымдастырып, кітаптарын шығарып, ғылыми конференция-кештер өткізуге белсене ат салысып жүрген белгілі қоғам қайраткері.

Құртқа тәуіп атындағы академияның бірінші вице-президенті.

Н. Қапалбекұлының әкесі Қапалбек Егізбаев (1916-1980) Ұлы Отан соғысының ардагері, үш орден, 14 медальмен наградталған колхозшы. Ерлігі мен еңбегі үшін Қарғалы ауылындағы бір көшеге Қапалбек Егізбаевтың есімі берілген. Шешесі – Егізбаева Күлиман (1927-1971) бес баланың анасы.

2015 жылы Нағашыбек Қапалбекұлының 3 томдық шығармалар жинағы (повестер мен әңгімелері) жарық көрді. «Өнегелі өмір» сериясымен әл-Фараби атындағы ұлттық университетінде Н. Қапалбекұлының жазушы, тарихшы-зерттеуші, қоғам қайраткерлігі жайлы ғылыми-зерттеу мақалалардың бір томдық жинағы жарық көрді. Сондай-ақ, 2020 жылы оның 70 жылдығына орай үш томдық шығармалар жинағы шықты.

СҮБЕЛІ ШЫҒАРМА

Жасың келіп, денсаулыққа байланысты қадалып көп оқуға жағдай келмейді. Дегенмен, қолыма тиген «Біздің ауыл тау жақта» атты кітапты әп деп бастап едім, ары қарай өзі тартып өкетті.

Шіркін-ай, оқиғасы қандай тартымды, тілі қандай құнарлы десеңізші!

Көптен бері көңіл сүйсінтіп оқыған шығармам осы болған шығар. Жауһар тас - батпақта жатса да жарқырап жатады.

Бұл кітаптың авторы Нағашыбек Қапалбекұлын тек сыртынан ғана танимын. Елдің жоғын жоқтап, барын түгендеп, ел мен жер үшін маңдай терін тамшылатып жүрген қайраткер екенін ісінен білетінбіз. Әсіресе, атақты халық ақыны Есдәулет Қандөковтің ұлы Жұмаділ ақынның бүкіл өлең-жырларын жинақтап, құнттап, ел-жұртқа ұсынып жүрген де осы інім.

Ал, мына мен оқыған кітап – Н. Қапалбек ұлының үлкен жазушы, қарымды қаламгер екенін танытатын құнды шығарма.

Біз бір-бірімізді оқымаймыз, кеуде қағып, мен-мендемей әдеби әлемге имене келген бұл көркем жазушының еңбегі ХХІ ғасырдың прозасындағы үлкен жетістік деп бағалауымыз керек.

Жазушының қандай дәрежеде екенін білу үшін – шығармасын оқу қажет. Өттең, шіркін, тиражы 2 мың дана ғана екен. Бүкіл Қазақстанға тарағанда тарыдай ғана ғой, көп оқырманымыз мына тамаша туындыны оқымайды-ау шіркін деп ойладым.

«Біздің ауыл тау жақта» кітабында 3 повесть, бірнеше әңгіме топтастырылған.

«Таудан түскен тұман» атты повесінде нәзік лиризм, қатпар-қатпар психологиялық тартыс, кестелі тіл бар. Нағыз прозаикке тән стилі қалыптасқан талант.

Ғажал шығарманы құныға бір демде оқып шығып, жазушы қуатына таң қалдым.

Кешегі біз көрген, сезген, өмір сүрген дүниені көркем тілмен елжіретіп, әлдилеп, әдемілеп алдымызға тосады, жаныңды тербетіп, мұңдандырады, жан сырын жайып салады.

«Жерошқақтың түтіні» повесі - ашаршылық, соғыс сияқты біз көрген қасірет-қайғыны суреттейді. Жай ғана баяндамайды, қақтығыс, трагедиялық өмірді кинолентасындай көрсетіп, сезіндіріп, тереңнен қозғайды.

Нағашыбек Қапалбекұлының бұл жинағындағы әңгімелері қысқа да нұсқа. Ешкімге

ұқсамайтын өзіндік ерекшелігі қалыптасқан қаламгер- қай тақырыпты алса да тұщымды жазады, тиянақты жазады. Әңгіме жанрын өбден меңгерген, тілі де өзі де кемелденген хас қаламгер екенін танытыпты.

Біз жазушылар бір-бірімізді оқып, танып жүріміз шарт. Кімнің қандай дәрежеде екенін байқап, бағамдап, таразылап тұрғанымыз жөн.

Осы жағынан алғанда Нағашыбек Қапалбекұлының «Өнер» баспасынан шыққан «Біздің ауыл тау жақта» атты кітабы – қазақ әдебиетіне қосылған құнды дүние деп бағалауымыз қажет.

**Әзілхан НҰРШАЙЫҚОВ,
Қазақстанның халық жазушысы.**

КЕМЕЛ ОЙЛЫ, ЗЕРДЕЛІ ЖАЗУШЫ

Орыс халқының көрнекті жазушылары Лев Толстой мен Михаил Шолохов өздерінің әлемге әйгілі шығармаларын деревняда тұрып жазғанын жақсы білеміз. Қаланың біреуді-біреу біліп болмас ию-кию өмірінен гөрі ауылдың тыптыныш мамыражай тіршілігі шығармашылық адамына өте қолайлы болса керек. Біздің қазақ жазушыларының да басым көпшілігі ауылда туып, ауылда өсіп, ұлтымыздың уыз тілі мен қазақи мінез-құлқын, адами асыл қасиеттерін, ізгілік пен әдепке толы салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын бойларына сіңіріп, қазақ даласының қайталанбас табиғатынан, жұпар ауасынан, ұлан-ғайыр даласынан, өзен-көлдерінен, өсімдіктері мен жануарлар дүниесінен рухтанған қаламгерлер екені бізге бұрыннан мәлім. Шерхан Мұртазаның шығармаларын ыждахаттап оқып: «Туу, мына Шерхан қазақ даласының өсімдіктер дүниесін қалай жақсы білген осы?!» – деп таңырқаған классик жазушымыз Ғабит Мүсіреповтің таңданысынан кейін Ш.Мұртаза шығармаларында 500-ден аса шөптер мен шөптесін өсімдіктердің, бұталардың атауы кездесетінін зерттеп шыққан оқырмандарымыз да болыпты. Шынымен де Ш.Мұртаза шығармаларынан сайын даланың лебі есіп, жусан мен сан алуан гүлдердің, жалбыздың, киікотының иісі мүңкіп, жан сарайыңды аша түсетіні анық. Міне, бұл ауылда туып-өсіп, қасиетті даланың ауасымен тыныстап, суынан нәр алған қаламгердің ерекше қасиеті болса керек. Қазақ әдебиетінің жанашыры Г.Бельгер өзінің бір естелігінде Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Қан мен тер» трилогиясын орыс тіліне аударар кезде Арал теңізінің жағалауына барып, сол өңірдің табиғатымен, өсімдіктермен және жануарлар дүниесімен, адамдардың мінез-құлқымен танысып, үш ай бойы үйден-жайдан, отбасынан безіп, кең далада, теңіз жағасында отырып жазу жазғанын айтқаны бар...

Шын мәнінде ауыл өмірін білмей, ауыл туралы, оның жайсаң адамдарының тағдыры жайлы жақсы шығармалар жазу мүмкін емес. Мен бүгін сөз еткелі отырған белгілі жазушы Нағашыбек Қапалбекұлы да ауылда тұрып, ауыл мінезді әдемі шығармалар жазғаны бекер емес-ті. «Ақындар мен батырлар өлкесі» атанған, Сүйінбай мен Жамбылдай жыр алыптарын, Қарасай, Сұраншы, Саурық сияқты халық батырларын дүниеге әкелген Алматы облысы Жамбыл ауданында өмірге келген, орта мектептен кейін, 1968-1970 жылдары Кеңес армиясы қатарында Ресейдің Қиыр Шығысында, Приморье өлкесінде жауынгерлік борышын өтеп, 1969 жылғы Даман соғысына қатысқан Нағашыбек Қапалбекұлы ұзақ уақыт ауылда тұрып қызмет істеді. 1971 жылдан құрылысшы, автоклуб меңгерушісі, Жамбыл

аудандық «Екпінді еңбек» газетінде корректор, әдеби қызметкер, жауапты хатшы, редактордың орынбасары, газеттің бас редакторы сияқты қызметтер атқарып, ауылда ұзақ отырған оның бүкіл шығармашылық және жазушылық қызметі ел арасында қалыптасқанына күмәнім жоқ. Аудандық газеттегі қызметінде күнделікті баспасөз мақалаларын жазып жүрсе де, ол көркем прозаға да осы тұста түрен салған қаламгер. Алғашқы әңгімелер жинағы «Еңлікгүл» деген атпен 1980 жылы Республикалық «Жалын» баспасынан шықса, бұдан кейін «Дос жүрегі», «Қызыл өлік» деп аталатын жинақтары кітап болып басылды. «Таудан түскен тұман», «Махаббатсыз өмір жоқ», «Бойтұмар», «Жер ошақтың түтіні», «Біздің ауыл тау жақта», «Құт пен жұт», «Ақ шымылдык» сияқты повестер мен әңгімелер жинақтары жарық көрді. Шығармадан шығармаға өсіп, толысқан қаламгер ауылда жүріп-ақ кемел жазушылар қатарына қосылды. Ауылдың тұнық ауасы оның шығармашылық тынысын кеңейте түскенін осыдан-ақ аңғаруға болады.

Оқырман ретінде бір байқағаным, Н.Қапалбекұлы ең алдымен өзі алған тақырыбын жан-жақты зерттеп, ұңғылт-шұңғылына дейін зерделеп, кейіпкерлерінің мінез-құлқына, жан-дүниесіне терең үңіліп оқиғалар мен құбылыстардан ой түйіп барып қолына қалам алатын жазушы. Тақырып терең ашылмай, шынайы да шыншыл дүние тумайтыны белгілі. Осы арада Н.Қапалбекұлының «Бала Жамбыл» деп аталатын повесіне аз-кем тоқтала кетсем деймін. 100 беттің арғы жақ, бері жағындағы шығарманың көлемі шағын болса да, айтар ойы ауқымды. Бір жағынан Қоқан хандығының зорлығы мендеп, екінші жақтан Ресей империясының қанды шеңгелі бүріп келе жатқан ХІХ ғасырдың бел ортасында осы өңірде болып жатқан саяси-әлеуметтік жағдайларды ұзына бойына арқау еткен шығарма «ХХ ғасырдың Гомері» атанған ұлы жыршы Жамбылдың балалық шағы өткен тарихи кезеңнің шындығын шеберлікпен суреттейді. Қоқанның қандықол ханы Құдиярдың зорлығымен үдере көшкен ел бір кездері Шу алқабын паналаса, кейін өз елдеріне қарай үдере көшкен кезде ақпанның қақаған аязы мен боранында Жамбыл тауының баурайында дүниеге келген болашақ жыр алыбының Жамбыл атануы бекер емес-ті. Повесть сонымен бірге Жамбылдың өскен ортасы, нағашы атасы Қанданның күйін тыңдап, домбыра үйренуі, Сүйінбай ақынның алдында нәсерлете жыр төгіп, атақты ұстаздан бата алуы, ақындық жолға түсуі, Бөлтірік шешенмен кездесуі, Саурық, Сұраншы батырларды, Сарыбай биді көріп әсерленуі, осы арқылы жас ақынның бойында елдік, отаншылдық рухтың қалыптасуы повесте өте әсерлі баяндалады. Жазушының тілі шұрайлы да көркем. Жазу мәнері шебер. Мысалы, бала Жамбыл қатты ауырып, тілден қалып жатқанда дәулескер күйші, шебер қобызшы Қанадан нағашысының күй тартып, жиеншарының көңілін аулайтын сәтін жазушы былай деп суреттейді. «Жамбыл

Жемісті жетпісі

шалқасынан түсіп сұлық жатады да қояды. Тек мына түп нағашы атасы келгелі ғана сәл есін жиып, қалқиып басын көтеретін күйге жетті. Бірақ тіл-ауыздан қалған, бірдеңе сұрасаң құр үілдейді де қояды. Жәудіреген көздерін домбыра мен қобызға қадай береді. Қанадан атасының қолынан домбыра түспейді. Жүрек діріліндей, қарасудың иіріміндей жан тебірентер тәтті әуен, шертпе күйді кәрі саусақтар тулатып-тулатып, бунақтан-бунақ қуалатып, сыңқ-сыңқ, сылқ-сылқ қақтырады дерсің. Үзілмейтін, үздіктіріп сағынта түсетін, буында тұрып қалатын қылықты сылқым әуен толқи жөнелгенде науқас баланың жүзіне лып етіп қан жүгіргендей болды, жаңағы күй жанына балдай жағып, буын-буынын сылап-сипап балбыратқандай байыз тапты. Қақ төрде сексеннің ішін мол аралап кетсе де, әлі кесек бітімді, аппақ сақалы омырауын жапқан, қабағына дейін аппақ Қанадан атасы домбырасын қытықтай шертіп отыр»... — Міне, әдемі әсер мен көркемдік кестеге тұнып тұрған осы сурет жүрегіңе шым-шымдай сіңіп, сұлу сезімге бөлейді. Бұл сурет шығарманың көркемдік қуатының мол екенін көрсетеді.

Бала Жамбыл қатігес молданың алдындағы сабағын тастап, атақты Сүйінбай ақынды іздеп келген сәті де повесте қызғылықты баяндалады. «Алатаудың асқақ ақыны, сұңқар берені, сізге пайғамбардың сәлемін берейін деп келдік... Ақын аға, тау белсіз болмайды, су елсіз болмайды, ну көлсіз болмайды. Алдыңа келген балаңа ақ батанды бергейсің, өнерін сосын көргейсің. Хан Жамбылда туыппын, аязбен бетті жуыппын, ақын аға, тұсауымды кескейсің», — дейді бала Жамбыл Сүйінбайдың алдында. Тақылдап тұрған мына баланың талантын шын таныған Сүйінбай оған риза көңілінен ақ батасын беріпті.

«*Ау, Жамбыл, бата дедің, бердім саған, Бақытты, өмірлі бол, жүргін аман. Батасын ат орнына берді ғой деп, Қоймағың былай шыға кінә маған. Соңынан Сүйінбайдың орнын басып, Тіліңнен басып тамсын сорғалаған. Алпау әкпәр, аумин!*

Ал енді сен Жапанның жаман баласы емес, Сүйінбайдан бата алған ақынсың. Көтер кеуденді! Бас дауысқа! Дауылша соқ, ыстық желше ұйытқы, тереңнен толға, телегей теңіздей тасы, биікке самға, айналайын! Жорытқанда жолың болсын!» — деп Сүйекең алдына көп тізерлеген шәкіртінің маңдайынан иіскеді. Міне, ұлы Жамбылдың ақындық жолы осылай басталған еді. Ол өмір бойы әділдіктің ақ жолымен жүріп, туған халқының мұңын мұндап, жоғын жоқтады. Ел тәуелсіздігі үшін алысқан Қарасай, Саурық Сұраншы батырлар сияқты халқының қатарман ұлдарын жырға қосып ел еңсесін көтерді. Неше бір аламан айтыстарда маңдайы жарқырап, топты жарды. Ал Кеңес өкіметі орнаған соң жаңа дәуірді жырға қосып, Мәскеудің Кремлиінде ұлы отанымызды шалқыта жырып, зор абыройға бөленді, «XX ғасырдың Гомері» деп атағы жалпақ жұртқа жайылды. Анау алапат соғыс жылдарында жау құрсауында қалған Ленинград қаласының тұрғындарына жалынды жырларын арнап, оларды жау қыспағынан мойымай, зұлым басқыншылармен аямай күресуге шақырып, ленинградтықтардың рухын көтерді. Кавказдағы грузиннің атақты жыршысы Шота Руставелидің 700 жылдық мерейтойына барып, «Жолбарыс тонды жаһангездей» атақты дастанның мерейтойына жыр шашуын шашқан 100 жасаған Жамбылдың ұлылығы төрткүл дүниеге танылды. Повесте ақынның тек балалық шағы ғана суреттелгенімен, оның осындай үлкен өмір жолына қадам басқан алғашқы ақындық жолы шынайы баяндалады.

Поэзия алыбының өмірі мен шығармашылығын ұзақ уақыт және терең зерделеген Н.Қапалбекұлы «Дана Жамбыл» деп аталатын әңгімесінде ақын өмірінің ең соңғы кезеңінен сыр шертеді. 1945 жылғы 9 мамырда ел-жұрты «Жеңіс» деп шаттанып сүйініш сұрағанда көптен төсек тартып жатқан Жамбыл орнынан қарғып тұрып: «О, айналайындар, бәрің алындар, Жеңіс келді десендерші!» — деп бума-бума ақшаны үлестіреді. Өзі де атқа қонып, айналадағы елді жеңіс мерекесімен құттықтау үшін ауыл-ауылды аралап кетеді.

Әңгіме шағын болса да, онда Жәкеңнің ел алдындағы абыройы, өмірінің соңында өзін төңіректеп жүретін қызыл-шұбар жолбарыс киесінің тауға қарай кетіп қалуы, ел-жұртының ақынға деген сүйіспеншілігі өте шынайы суреттеледі. «Кезек-кезек сәлем беріп, алқа қотан отырған ағайын, бауыр, балаларына сынай қарады да: «Басымды көтеріңдерші, — деді.

— Немене бәрің суға түскен көжектей үрпісің ұсқындарың түсіп кеткен? Аталарың, міне, алдарыңда отыр. Құдайға шүкір, асарымды асадым, жасарымды жасадым. Бәріне де тәубе. Маған еріп жүретін қызыл жолбарысым жаңа босағамнан шығып Алатауға қарай көтеріліп кетті. Үш рет айқайлап шақырып едім, бұрылып қарамады. Сірә, маған да кезек келген болар, енді мен мәңгілік

орныма барамын, қарақтарым»... Жамбыл тауының бөктерінде атамекеніне көшіп келе жатқан кезде туған нәресте 99 жылдан кейін Майтөбенің бауырында, Шотай өзенінің жағасында, өз ауылының қақ ортасындағы алма бағының ішінде тамылжыған жазда жерленді. Жамбыл тауының атын иемденген сол сәби кейін алып тұлға — әлемнің Жамбылы атанды, ұлы ақын болып қазақты төрткүл дүниеге танытты. Міне, әңгіме осылай әсерлі аяқталады.

Жалпы, Нағашыбек Қапалбекұлы әр алуан тақырыпқа қалам тербеген жазушы. Әрбір шығармасының айтар ойы, көтерер жүгі, көркемдік шешімі бар дүниелер. Мысалы, «Бір тілім нан» деген әңгімесі өткен ғасырдағы алапат ашаршылық, соғыс кезінде ел басына түскен ауыртпалық, бір үзім нанның қасиеті туралы ой толғайды, бүгінгінің адамдарын бауырмашылыққа, мейірімділік пен қайырымдылыққа шақырады. Әңгіме кейіпкерлері отанға, оның болашағына сенімі күшті қайратты да жігерлі адамдар. Олар басқа түскен қиындыққа мойымайтын қайсар жандар. Шығармада кейіпкерлердің психологиясы, ішкі сезімі тереңашып көрсетілген. Кейіпкердемекші, Н.Қапалбекұлының қай шығармасын алып қарасаңыз да, ондағы оқиғаға қатысушылар өз мінездерімен, кескін-келбетімен, іс-әрекетімен дараланып, жеке-жеке образдар галереясын құрайды. Жазушы адам жанының әрбір қалтарысына дейін үңіліп, оның жүрегінің әрбір лүпілін шығармашылық сүзгісінен өткізеді. Сондықтан ол жасаған образдар бір-біріне ұқсамайды, Жамбыл Жамбыл күйінше, Сүйінбай ақын Сүйінбайша, Қарасай, Саурық, Сұраншы батырлардың әрқайсысы өздерінше ойлап, өздеріне тән мәнермен сөйлейді және әрекет етеді. Қаламгер қолданған халықтың мақал-мәтелдері, даналық сөздері, қиыннан қиыстырылған теңеулер, суреттеулер оның шығармаларының ішкі-сыртқы сұлулығын айшықтай түсетіні сөзсіз.

Көрнекті жазушы Смағұл Елубай Нағашыбектің шығармашылығы туралы былай деп ой түйеді: «Нағашыбек бүгінге дейін 46 кітап шығарыпты. Оның бәрі прозалық шығармалар емес. Тарихи-танымдық кітаптары мол. Алайда ол халқына ең алдымен жазушы Қапалбекұлы ретінде қымбат. Бізге де. Ендеше оның сыры неде? Басты ерекшелігі — қаламгердің қазақша ойлау қабілетіне сызат түспегені. «Орыс тілін орыстан артық меңгерген» жазушыларымыздың ой жүйесінде өзгерістер орын алады. Ол өзгерістердің шығармашылық майданында оң да, теріс те жақтары бар. Әсіресе, қазақша жазған кезде теріс зардабы көп. Өз тілдік ортасынан қол үзбей Нағашыбек көрегендік жасаған. Қала дегеннің «қызығын» ол соңғы 15 жылда ғана көре бастаған. Нәтижесінде ақ қағазға ауыл жайлы Нағашыбек салған нақыштар мейлінше мөлдір, табиғи, тірі қалпында жүр»...

Нағашыбек Қапалбекұлы шығармаларында тарихи тақырып алдыңғы орында тұр. Халық қаһармандары Қарасай батыр, шапырашты Наурызбай батыр, Өтеген, Райымбек, Саурық, Сұраншы, Сыпатай, Бекболат секілді дулығалы батырлар, Төле би, ел-Фараби мен Абай, Балуан Шолақ, Сарыбай би, Андас датқа, Тезек төре, Медеу, Мақыш балуан, Құртқа тәуіп, Түктібай қобызшы, Сәт болыс, Құрбай сал сияқты кейіпкерлері өз дәуірінің ірі тұлғалары. Н.Қапалбекұлының кітаптарында осы кейіпкерлердің өмір сүрген, қызмет еткен ортасы, сол кездердегі саяси-әлеуметтік жағдайлар мен халық тағдыры шынайы суреттеледі.

Журналистік, жазушылық қат-қабат жұмыстармен қатар Н.Қапалбекұлы тәуелсіз еліміздің қоғамдық әлеуметтік өміріне де белсене араласып келе жатқан қайраткер азамат. 1986 жылдан бері Жамбыл, Қарасай аудандық «Отан» қоғамының төрағасы, халықаралық Жамбыл қорының бас директоры, «Қарасай батыр» қоғамдық қорының директоры, Қазақстан Жазушылар одағы Алматы облыстық филиалының директоры, ЮНЕСКО-ның 2 санаттағы Мәдениеттерді жақындастыру орталығының бас ғылыми қызметкері, «Бәйдібек баба» республикалық қоғамдық қорының президенті сияқты әр алуан қызметтерді қажымай атқарып келген оның абырой-беделі де биік.

Ұзақ жылғы еңбегі мен шығармашылық қызметі әділ бағаланып Н.Қапалбекұлы «Құрмет» орденімен, оннан астам мемлекеттік медальдармен марапатталды. Алматы облысының, Жамбыл және Еңбекшіқазақ аудандарының Құрметті азаматы деген атақтары бар. Халықаралық экология академиясының, Қазақ ұлттық салт-дәстүр академиясының, Құртқа тәуіп атындағы қоғамдық академияның мүшесі, Т.Жүргенов атындағы ұлттық өнер академиясының, Д.Қонаев атындағы Заң — гуманитарлық университетінің, Статистика және экономика академиясының, М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университетінің Құрметті профессоры. Оның үстіне ҚР

Мәдениет қайраткері, Халықаралық «Алаш» сыйлығының, ТҰРКІСОЙ халықаралық ұйымы сыйлығының, Қазақстан Журналистер одағы сыйлығының, халықаралық Жамбыл сыйлығының лауреаты, Чуваш елінің 2019 жылғы әдебиет жөніндегі мемлекеттік сыйлығының иегері деген атақтары да Н.Қапалбекұлының еңбектегі табыстарын айшықтай түсері сөзсіз.

Осыншама атақ-абыроймен 70 жастың асқаралы асуына шығып отырған кемел ойлы зерделі жазушы, ел азаматы Н.Қапалбекұлына мерейтойыңыз құтты болсын, Жамбыл атамыздың жасына жете беріңіз демекпіз.

**Такир БАЛЫҚБАЕВ,
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры, педагогика ғылымдарының докторы, профессор.**

АБЫРОЙ БИГІНДЕ

Балалық, жастық дәурендегі әрбір қызықты сәтің, есте қалар шақтардан алған әрбір әсерің сананда өзгеше жаңғырып тұрады емес пе? Бұл әсер уақыт өткен сайын ұмытылудың орнына бұрынғыдан да айқындала, нақтылана беретіндей. Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері, Халықаралық «Алаш» әдеби сыйлығының лауреаты, Алматы облысының, Жамбыл ауданы мен Еңбекшіқазақ аудандарының Құрметті азаматы, жазушы, қайраткер Нағашыбек Қапалбекұлы туралы сөз болғанда бұл тұжырымның ақиқаттығына көзім тағы бір рет жете түскендей болады.

Жазушы ағамыздың аты-жөнімен мектеп қабырғасында оқып жүргеннен таныс болдым. Олай дейтінім, оқушы кезімізде әдеби кітаптардан басқа қолымызға түскен аудандық, облыстық газеттерді де бастан-аяқ оқып шығатынбыз. Солардың арасынан Жамбыл аудандық «Екпінді еңбек» газеті өзінің мазмұндылығымен, қызықтылығымен ерекшеленетін еді.

Жасөспірімдерді қызықтыратыны — сол жылдары газетте көп жарияланатын өлең-жырлар мен сезімге толы әңгіме, новеллалар, детектив тектес жарияланымдар емес пе? Сондай әдеби шығармалардың көпшілігінің соңында Нағашыбек ағамыздың есімі тұрады. Өмірдің өзінен алынып, көркем суреттелетін шытырман оқиғалар, мөлтек сыры мөлтілдеп тұратын шынайы шығармалар толқытпай қоймайды. Содан кейін де газеттің келесі санын көзіміз шалып қалса ең алдымен сондай жарияланымдарды іздейміз, сол кездің өзінде көпшілік оқырманға танылып қалған журналистің аты-жөні қойылған мақаланы бірінші кезекте оқып шығамыз. Бір қуантатыны, ондай дүниелер газеттің әсіресе сенбі күнгі сандарында көптеп жарияланатын.

Сәл ғана алға озып кетіп айтатын болсақ, Нақаң мұндай еңбекқорлығынан күні бүгінге дейін танған жоқ деуге болады. Жазушы қаламынан туындаған кітаптардың әр жыл сайын дерлік оқырманға жол тартып жататындығы, түрлі тақырыптағы мақалаларының мерзімді баспасөзде де көптеп жарияланатыны көпшілікке белгілі жайт.

Аудандық газетке өткір сын мақалалардың, әзіл-сықақ, фельетондардың да көптеп шығатыны есімде қалыпты. Мүмкін, содан кейін де шығар, «Екпінді еңбекте» қызмет атқаратын журналистер бізге — жаңа бой түзей бастаған жасөспірімдерге ерекше жаратылған жандар сияқты болып елестейтін. Қазір ойлап қарасам, балаң сезімдеріміз алдай қоймаған да тәрізді.

Талант ең алдымен өзінің туған жерінде, кір жуып, кіндік кескен өңірінде танылып, мойындалады. Нағашыбек Қапалбекұлы да көпшілік оқырманға ең алдымен сол «Екпінді еңбек», қазіргі «Атамекен» газеті арқылы танылды, сол алғашқы баспалдағы оны асқар асуларға бастап, бүгінгі биігіне алып шықты.

«Еңбек ер атандырады» дейді дана халқымыз. Сол айтқандай, Нағашыбек ағамыз да шығармашылық жемісті еңбегінің нәтижесінде елімізге белгілі бірнеше жоғары оқу орнының профессоры, академик атанды. Кітаптары орыс пен түрік, қытай мен моңғол, қырғыз бен өзбек тағы басқа шет тілдеріне аударылып басылды. Көп ретте тарихи тақырыптарды, есімдері ел есінде қалған дара тұлғалардың өмірдеректерін қамтитын кітаптары бүгінде қалың оқырманның сүйіп оқитын шығармаларына айналған. Еңбекпен, жаратылыс берген қабілет-қарымымен, дара дарынымен келген абырой, бедел, құрмет дегендеріміздің өзі де осы емес пе?

Бұл жерде мен жазушы ағамыздың әр кітабын тізбелеп, баға беруді міндет етіп отырған жоқпын. Оны әдебиет сыншыларының үлесіне қалдырайық. Айтайын дегенім, ағаның әр кітабының, бұқаралық ақпарат құралдарында жарияланып жататын әр мақаласының танымдық маңызының жоғарылығы. Нақты айтатын болсақ, жазушы шығармаларынан Қазақтың Қарасай батыры мен Шапырашты Наурызбай, Өтеген, Райымбек, Сұраншы, Саурық, Сыпатай, Бекболат тәрізді ел қорғаған ерлер мен Сүйінбай, Жамбыл, Кенен, Үмбетәлі секілді арқалы ақындар, Төле би, ақ тулы Сіргелі Жабай батыр, Балуан Шолақ, Сарыбай би, Андас датқа, Тезек төре, Медеу Пұсырманұлы, Мақыш балуан, Құртқа тәуіп,

Түктібай қобызшы, Сәт болыс және тағы да басқа тарихи тұлғалар жайында мол мағлұмат алуға болады. Бұл жағынан алғанда оны ел мен жер тарихын жүйелі зерттеп, белгілі тұлғалардың өнегелі өмірлерін көпшілікке паш етіп жүрген сөз зергері деген орынды. Қаламгер аталған тарихи тұлғалардың ел үшін сіңірген еңбектері мен атамекенді қорғау барысында жасаған ерен ерліктерін баяндай отырып жас ұрпақты отаншылдыққа, ерлік пен ерлікке тәрбиелейді.

Сөз орайы келгенде мен Нағашыбек Қапалбекұлының қайраткерлік қыры ерекше атап өткім келеді. Еліміздің елеул тұлғаларының мерейтойлары мен өңірімізде өткізілетін басқа да атаулы шаралардың барлығының дерлік басы-қасында жүретін бұл кісінің азаматтық белсенділігін бөліп айтуға болады. Қазақтың Қарасай батыры мен Үйсін Төле бидің, ұлы Жамбылдың мерейтойларының өз дәрежесінде өтуіне белсене атсалысқан қайраткер ағамыз осындай айтулы тұлғалар жайлы кітаптардың жарыққа шығып, ғылыми конференциялардың өтуіне дәйім ұйытқы болып жүреді. Оның «Бәйдібек баба» республикалық қорының президенті, республикалық Қарасай қорының директоры, халықаралық Жамбыл қорының бас директоры, Құртқа тәуіп атындағы академияның бірінші вице-президенті ретінде атқарған қыруар жұмыстары өз алдына бір төбе. Республикалық кітап музейінде директорлық қызмет атқарған жылдары аталған мәдениет ошағы өзіндік бір жақсы істердің орталығына айналды.

Жетпіс деген мерейлі жастың асқар биігіне көтеріліп отырған Нағашыбек Қапалбекұлы қазіргі уақытта қарттық жасқа жеттім деп қарап отырған жоқ. Біраз жылдан бері ЮНЕСКО-ның Мәдениеттерді жақындастыру орталығының бас ғылыми қызметкері міндетін атқарады. Бұл орайдағы жұмысын жемісті атқарумен бірге шығармашылығын да екінші кезекке ысырып қоймай жемісті жалғастыруда.

Қаламынан елуге жуық жинақ туындап, көптеген ғылыми еңбектер жазған қарымды қаламгерден, әлденеше кітап құрастырып, қайраткерлігімен кейінгі жастарға ғұбат, өнеге көрсетіп отырған тәлімгер ағамыздан, білгір ғалымнан әлі де жемісті жұмыстар күтетіндігімізді айта кетейік. Сексенінде де көрілікке бойұсынбай, тоқсанында қарт қырандай қайта түлеген Жамбыл бабамыздай шығармашылық көңінде жасындай жарқылдай беріңіз, жігеріңіз мұқалмасын, қаламгер, қайраткер аға! Өзіңіз есімдерін жаңғыртып рухтарын асқақтатып жүрген ұлылардың аруағы Сізді дәйім қолдай берсін дейміз.

**Ләззат ТҰРЛАШОВ,
Алматы облысы әкімінің бірінші орынбасары.**

АРНАУ

АҒА МЕН ІНІ

Аласы көп, қазақтың қарасы көп,
Сізді аңсаймын алаштың ағасы деп.
Ұзынағаш жеріне іздеп келіп,
Ұлық ұлы қайда деп НАҒАШЫБЕК.

Інілерің іздейтін күзде екпелсе,
Тырналардай тыраулап тізбектелсе...
Төр елің боп төріңді ұсынасың,
Өр еліңнен бір інің іздеп келсе!

Бағалайтын еліңе бағаң бар көп,
Саңақтар бар артыңнан саған да ермек,
Алаңдаумен іздеймін өзіңізді,
Алатауда Сіздей бір ағам бар деп!

Қол жеткізіп ғұмырда ізгі арманға,
Аяңдаумен келесіз күз-жалғанда...
Біздер жалғыз болмаймыз мына өмірде,
Інілерін іздейтін сіздер барда!

Кәдірбек ҚҰНЫПИЯҒҰЛЫ

ТАУ ӨЗЕНІНДЕЙ ТАЗАСЫЗ
(Нағашыбек Қапалбекұлына)

Тау өзеніндей тазасыз,
Қайыңмен өскен жағада.
Қол ұшын беріп әрқашан,
Ақылын айтқан жан аға.

Жаныңа жиып жақсыны,
Жүргенің өзі — бір мерей.
Арпалысы мол өмірде,
Жүргенің ғажап кірлемей.

Көлеңке жоққа сая бол,
Тоңаңға жылу бересің.
Сөз теңізінде шаршамай,
Жүздірдің ойдың кемесін.

Ардақтап әлі келесің,
Жамбылдың жырың жебесің.
Жүз жаса аға Жамбылдай,
Әруағы дәйім жебесің.

Көнере берсін ай, жылдар,
Жазылсын кітап жаңасы.
Желіп өтіңіз жетпістен,
Қадірлі Елдің ағасы!!!

Мағиза ҚҰНАПИЯҚЫЗЫ

ИНТЕРВЬЮ

ГОСУДАРСТВО — не добрый дядя

По инициативе Касым-Жомарта Токаева 2020-й, объявлен волонтерским в Казахстане. Потому, слова гуманность, филантропство, и добровольность – должны стать синонимами нынешнего года. Однако, как выразилась Брижит Бардо про нашу страну, «Возможно ли представить подобные пытки в 21 веке?»... Ведь, ни для кого не секрет, что на сегодня существует проблема бездомных животных. Так как же обстоят дела на самом деле? Что происходит в городе Талдыкорган? Узнала редакция газеты Алатау, из первых уст учредителя общественного фонда "Зооклуб", Вероники Гузенко.

- Вероника, для начало расскажите, пожалуйста, о вашей организации «Зооклуб»!

- «Зооклуб» - это общественный фонд. Мы юридическое лицо. Но с начало развивались, как просто группа. И лишь после пришли к созданию общественного фонда. В этом году, в январе нам исполнилось 4 года. И вот как мы собрались, работаем до сих пор. Наша главная задача, это помощь животным.

- Почему животные, а не люди?
- Человек может сказать, а животное что?! Оно не может само себе помочь. Они беззащитны, поэтому.

- С чего пришла идея организо-

вать группу помощи бездомным?

- Идея возникла с того, что городу нужен был приют. И мы хотели его создать. Так, в соцсети «ВКонтакте» сначала собрали группу. Людей было много. Даже не знаю сколько, больше 200-т наверное. Однако, желающие рассосались быстро. Так через 2 месяца, остались лишь 80 человек. А дальше, вообще все меньше и меньше. Потом мы поняли, больше не значит лучше, перестали брать кого-либо. Остались лишь те, кому не безразлично. Вообще занимались волонтерством всегда. Просто так идея воплотилась в жизнь.

- Каким образом осуществляется помощь животным?

- Мы работаем в чате. У нас имеется специальная группа, где мы договариваемся о встречах, кормежке, передержки и т.д. Как такового основного приюта у нас нет. То есть мы собираемся, идем «на место», там ловим, отвозим в клинику. Если нужно лечим куда нужно отвозим, и так спасаем животных. А после находим им хозяев.

- А как именно находите потенциальных хозяев?

- Мы даем объявления в олх, в инстаграме, во вконтакте. Потом откликаются желающие. Мы смотрим на профиль, разговариваем с человеком, чтобы понять, кого из себя представляет. А то с виду бывает хороший, а потом... Вообще разные случаи бывают, поэтому мы сразу предупреждаем, если что-то не так, говорите, или сделайте возврат. И на том спасибо, а то некоторые молча выкидывают. Ну стараемся следить, даже создали рубрику - #Приветы из дома. Там выкладывают фотоотчет.

- Сколько в данный момент человек входит в организацию?

- У нас сейчас работают 15 человек. Это те, которые идут с самого начало. Конечно, были желающие вступить в наши ряды. Но проблема в том, что все по началу с энтузиазмом берутся за одно, ну два дела. А после вспоминают: «-У меня там ребенок», или «-У меня учеба». Поэтому я решила больше не брать никого. У меня есть конечно, еще «запасная» группа, там приличное число волонтеров. Но абсолютная ТИ-ШИ-НА.

- С какими проблемами вы чаще всего сталкиваетесь в своей деятельности?

- Я очень много пишу заявлений в полицию. У них там большая численность убийств, краж и т.д. И тут я со своим: «-У меня пропала собака». Они меня ненавидят просто (смеется). Ну а что делать? Конечно же они принимают заявления, всегда рассматривают. Потому что, я не «написала и ушла», а буду идти, пока все не закончится. Но, не хочет милиция работать по животным. К примеру, была ситуация в Балпык би. Там 4 человека, натравили питбуля на дворняжку. Чтобы выяснить подробности, мы для начала по соцсетям дали объявление. Чтоб нам люди помогли найти точное место: где это было, ну и кто, что, как. Полиции даже, ничего не нужно было искать. Так вот по этому делу, я в нашем ДВД оставляла заявление. Они в свою очередь, пере-

дали в Балпык би. После, мне позвонил участковый, и сказал, что нашел виновников. Однако, через два месяца он спился. И не стал брать трубку. То есть хотел забыть дело. Пришлось писать в прокуратуру. Чтоб это все возобновили. И только так я добились, чтобы все завершилось. Это вот, как есть стена — пока ее долбишь, она долбится. А если вот так вот просто сидеть, ничего не будет. Факт в том, что если не я, то кто же?! Это вот про нас.

- На ком держится ваша организация?

- На жителях нашего города. Организация работает, благодаря людям, которым не безразлично.

- Как животные попадают в приют?

- У нас везде есть глаза. Есть группы в соцсетях и данные, контакты для связи с нами. Вот туда люди сообщают: я мимо иду, тут собачка лежит, там кошечка умерла. Но наш девиз, это мы спасаем не вместо вас, а вместе с вами! То есть помощь людей тоже нужна, мы не группа как сказать, которая сидит и ждет у телефона, вызова. Если есть воз-

можность едим, а так обычно заняты по уши. Люди почему-то думают, что мы, как чип и дейл — спешим на помощь. Еще и обижаются.

- Вы ведете статистику? Сколько животных у вас сейчас?

- На передержки мы животных не считаем. Потому что, это не постоянное число. Допустим, мы сегодня отдали щенка, а взяли три. Пополнение бывает когда, кого то отдашь, и на это место уже рассчитываешь по возможности. Вместе ведь держать нельзя. Потому, статистика каждый день меняется. Да и мы этим даже не занимаемся, подсчеты нам не интересны. Нам бы вылечить, подобрать там, свозить, прокапать. Просто помочь животным. Сколько можем, столько делаем.

- Как проходит обычный рабочий день «Зооклуба»?

- Мой день начинается с 7:30, 8:00 часов утра. Дома у меня передержка. Около 10 животных, 5 собак и 5 кошек, 3 из которых мои. Утром встал, всех накормил, туалеты почистил, за ними убрал. Дальше, дел много. Есть и другие животные, поехал, их накормил. Каждый в своем районе, как удобно, смотрим по состоянию.

- Расскажите о волонтерах, которые помогают вашему проекту. Кто эти люди? Чем они мотивированы?

- Вот допустим, у нас есть волонтер, Оля. Она живет в Карабулаке, ей 60 лет. Она на базаре работает, у нее свой магазин. После работы она готовит, ездит, кормит всех. Встает в 5 утра, чтобы все успеть. Покупает очень много корма за свой счет. Вот так вот. Просто, каждый знает, для чего он это делает.

- Вот вы говорите 60 лет... А какая возрастная категория?

- Средняя возрастная категория примерно около 45-и лет. То есть, уже осознанный, серьезный выбор. Если молодежь как бы поприкалываться и свалили, а мы конкретно знаем чем занимаемся, и что все на собственной совести.

- Как люди относятся к волонтерству к животным?

- Поверхностно. Во многом на словах, только лайки, комментарии: ой как жалко и т.д. В основном люди только так.

- А что вы думаете насчет системы «отлова»?

- У нас в прошлом году 7800000 тысяч выделили отлову. А что делает отлов? Раньше была база, вольеры, и после поимки, всех животных отвозили туда до усыпления. Также питомцы, у которых есть хозяева, должны были возвращаться. Ни уничтожали, ждали 2 месяца. Сейчас же, в основном не разобравшись, держат три дня и убивают. Еще имеется разрешение, если допустим животное бешеное, или его не могут отловить, то они имеют право стрелять ядом. Ну ни ядом, а там получается должен быть наркоз, который обезбоживает животное. Но у нас, по факту, просто под таким предлогом, отлов убивает животных сразу, прямо на улице. Так они видят свою работу. И ничего сделать нельзя. Всем безразлично, никто из жителей не пишет заявление, а я не могу обратиться ни к кому: ни в прокуратуру, ни в какой-то судебный орган, чтобы доказать незаконность действий. О

никакой гуманности и речи быть не может.

- На какие денежные средства работает фонд?

- Спонсоров у нас нет. Есть неравнодушные. Тут Алматы мне хорошо помогает. Тесно, сотрудничаем с Алматинской организацией «Дорога домой», приютом «Хвостатый рай». Также сотрудничаем с НИШ, они дают нам 4 ведра еды, чисто кормом помогают. По доходу же, 10000 тг для нас считается, уже как бы большая

сумма. Многие, кто хотят, но не имеют возможности помочь, скидывают небольшую сумму, по 500 тг, бывает и по 200. Но на этих людях, мы как бы и держимся. А так помощи мы не ждем. Не хватает? Сами добавляем. После, полностью отчитываемся. По чекам показываем людям проделанную работу. Также, сдаем налоговые отчеты, ведём бухгалтерию, каждая сумма прописывается по полной программе. Государство смотрит, чтобы я хорошо работала (смеется).

- Трудно быть волонтером в Талдыкоргане? Какова ситуация в нашем городе? Есть ли «рука помощи»?!

- Трудно. Плачевная. 4 года назад, в начале нашей волонтерской деятельности, мы хотели создать приют, и нам пришлось собирать подписи. Для этого прямо подходили на улице, объясняли людям, хотите ли вы, чтобы у нас в городе был приют. И люди соглашались: да, пожалуйста! В течение недели, на руках уже была такая пачка бумаг (показывает) из заявлений. Собрали — 495 подписей. И так я пошла в акимат. Было это в пятницу вечером, как сейчас, помню, очередь отстояла 4 часа: меня принял зам. Акима, покивал головой: молодцы, здорово. После, в понедельник мне позвонили и сказали, что если вам нужен приют, они нам выделят землю, 30 гектаров. Эта был огромный участок, за Бугром. Абсолютно пустой кусок земли. Строим мы все сами, на свои деньги: свет проводим, канализацию, кормежку, работа персонала и т.д. Но я отказалась, говорю: извините, у нас миллионеров нет. Ну, а они сказали, а у нас на вас денег нет. Всё, что можем выделить, это землю. Кусок поля. Что хотите, то и делайте там. Вот, и мы сели. Больше про приют я не заикалась. Чисто, частные люди, личные средства. И никакие руки помощи со стороны. Государство вообще: никогда и ни за что.

Как мне объяснили: государство это не добрый дядя, и акимат деньги выделять на это не будет.

Бейсенбі - Четверг, 5 наурыз

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
07.15 М/с «Тобот»
07.40, 16.30 «Қызық times»
08.40, 14.50 Т/х «Мәдениет үйі»
09.30, 19.30 Т/х «Бақталас»
10.20, 21.40 Сериал «Листопад»
12.00 Жаңалықтар
12.15 Тікелей эфирде
«Баспанаға бағыт»
12.45 Новости
13.00 Сериал «Простая жизнь»
17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан»
20.20 Қорытынды жаңалықтар
20.50 «Открытый диалог»
21.00 Итоги дня
00.50 Т/х «Бәсеке – 2»
01.25 Деректі драма «Мектеп»

АСТАНА

06.00, 05.25 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/с «Қара ниет»
12.30, 01.55 Т/с «Біреудің есебінен» деректі драма
13.30, 00.25 «Vine time»
14.00 «Барышня-Крестьянка»
15.10, 00.55 Сериал «Глухарь»
16.20 «Қош келдіңіз!»
17.20 Т/х «Қарлығаш күзет агенттігі»
18.00 Т/х «Сыла»
20.00, 03.15 Astana Times
20.55 Лотерея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
02.55 «KazNet» ғаламторға шолу
04.05 Т/х «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.50 Т/с «Когда зовет сердце»
06.45 «Той заказ»
07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.00 «Доброе утро»
11.00 Х/ф «Ради любви я все смогу!»
12.00 «QALAYYMLIVE»
15.35 «На самом деле»
16.45 «Пусть говорят»
18.45, 03.35 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Подсудимый»
22.00, 02.05«П@УТИНА»
00.30 «Триггер»
01.20 «Мужское/Женское»

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «КТК қоржынынан»
07.20 «Кешкі жаңалықтар»
07.50, 17.00 Т/х «Жан құрбым»
08.50, 01.20 Т/х «Мұңайма, Нефисе»
09.50 «Новости»
10.30 «Трасса смерти» детектив
12.10, 21.40 Х/ф «Шеф»
14.00, 23.40 Х/ф «Кто ты?»
16.00 Х/ф «Дожить до любви»
18.10, 02.10 Т/х «Ясминнің тағдыры»
19.30 Кешкі жаңалықтар
20.00, 03.25-04.10 «Астарлы ақиқат»
21.00 Вечерные новости

Жексенбі - Воскресенье, 8 наурыз

ХАБАР

06.00 Тамаша
07.00, 17.45 ,00.10 «Әлемнің жарығы»
08.15 Самопознание
08.30 «Девчата»
10.10 «Любовь и голуби»
12.10 «От всего сердца»
13.15 Концерт
15.00 Кино «Карнавал»
18.45 Мәжіліс КЗ
19.15 Жұлдызды жекпе-жек
21.00 «7 күн»
22.00 «Солдат Джейн»
01.10 «Черный список»

АСТАНА

06.00, 05.30 «Ән мне әзіл»
07.10 «Алдараспан»
09.20 М/ф
10.00 Телебинго

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Арнайы репортаж»
10.30 «Ұлт пен рух»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.00 «Жетісу жұмбақтары»
12.30 «Қателік»
13.00 «Шашу»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы,
24-серия
14.30 «Спорт-тайм»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 «Киноман»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Күлкі қоржын»
18.00 «Шашу»
19.00 «Тұжырым» /тікелей эфир/
19.30 «Білек пен жүрек»
20.15 «Абай-175»
20.30 Жаңалықтар
21.00 Д/ф «Кең ауқымда»
21.30 Новости
22.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 04.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00, 22.00 Сериал «Ганга»
09.00 Бауржан-шоу
10.00 «Әзілдер жинағы»
11.00 Х/ф «Деревенские мед-веди»
13.00, 21.00 «Қара маржан»
14.00 «Ералаш»
15.00, 16.00 «Экстрасенсы детективы»
17.00 Сериал «Семейный биз-несмен»
18.00, 19.00 Сериал «Пекарь и красавица»
20.00 Информбюро
23.00 « What's Up»
23.30 «Әзілдер жинағы»
00.00 Сериал «Бородач»
01.00 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері
04.00 Ризамын
05.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 23.00 «Азулылар әулеті»
08.00, 22.00, 03.45 «Элиф»
09.00,18.10 Сериал «Спецотряд: Шторм»
10.10, 01.10 «Смеяться раз-решается»
11.50, 17.10 Сериал «Анна-Детективъ»
13.00 Т/х «Жүрек сыры»
14.00 Т/х «Әкесінің баласы»
14.30 Q-елі
15.00 «Шай ішейік»
16.00 Сериал «Горничная»
19.10 Сериал «Суперкопы»
20.00, 00.00 Сериал «Форс-Мажор»
21.00 «Бастық боламын»
03.00 «Айнаонлайн»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

ХАБАР

10.25, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.55, 21.00 «Қара ниет»
13.00 «Вайнтайм»
13.30 Х\ф «Если свекровь монстр»
15.50 Х\ф «Все из за мужиков»
18.00 «Сыла»
20.00 Астана аптасы
20.40 «Аялы алақан»
20.55 Лотерея 777, Кено
23.25 «Бастаймс»
01.05 «Ел аузында»
01.50 «Итоги»
02.30 «Қызық болған»
03.40 «Казнет»
04.10 «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Чужие дети»
06.45, 03.30 «Тамаша сити»
07.35 «Той заказ»
08.00 «Сенбілік жаңалықтар»

Жұма - Пятница, 6 наурыз

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Қорытынды жаңалықтар.
Итоги дня
07.15 Тобот
07.40 Қызық times
08.40, 14.50 Мәдениет үйі
09.30, 19.30 «Бақталас»
10.20, 21.40 Сериал «Листо-пад»
12.00 Жаңалықтар
12.15 Патриот
12.45 Новости
13.00 Сериал «Простая жизнь»
16.25 «Религия. Сегодня»
16.45 Тікелей эфирде
«Қоғамдық талқылау»
17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан»
20.20 Қорытынды жаңалықтар
20.50 Премьера Новый курс
21.00 Итоги дня
00.50 Бәсеке -2
01.25 Д/драма «Мектеп»

АСТАНА

06.00 «Ән мен әзіл» концерт
06.30 Күлдірген
07.00, «Үздік әзілдер»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
10.00 , 22.00 «Кулфи»
11.30, 21.00 «Қара ниет»
12.30, 01.55 «Біреудің есебінен» деректі драма
13.30, 00.25 Vine Time
14.00 Барышня-крестьянка
15.10, 00.55 «Глухарь»
16.20 Қош келдіңіз
17.20 Т/х «Қарлығаш күзет агенттігі»
18.00 Сыла
20.00, 03.15 «Astana times»
20.55 Лотерея 777
23.25 Бір болайық
02.55 KazNet
04.05 «Келін бақыты»
05.25 Әзілстан

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.20 «Той базар»
07.00, 18.00 Басты жаңалықтар
07.45 Жұма уағызы
08.00 Доброе утро
11.00 «Ради любви я все смогу»
12.00 «Қалаулым»
15.30 Давай поженимся
16.20 Открытие Китая
16.55 «Жди меня Казахстан»
18.45 , 03.05 «Заң сөйлесін»
20.00 Главные новости
20.45 Поле чудес
22.00, 00.00 «Первая попытка»
23.00, 01.35 Паутина

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 КТК қоржынынан
07.40, 19.30 «Кешкі жаңалықтар»
08.00, 17.00 Жан құрбым
09.00, 01.20 Т/х. «Мұңайма Нефисе»
10.10 Новости
10.50 Сериал «Трасса смерти»
11.50 «Шеф»

08.35, 04.15 «Ұшқалақ»
08.45 «Воскресные беседы»
09.00 Сериал «Цветы дождя»
12.45 Контент
13.15 «Две звезды»
16.10 Х\ф «Беби бум»
18.00 Басты бағдарлама
18.35 Дастархан
20.00 Аналитика
20.55, 23.00 «Чего хотят жен-щины»
22.00, 02.45 Паутина
00.45 «КВН»

КТК

07.05 «Жан ана»
09.30 Юрмала
11.30 Мелодрама «Я тебя найду»
15.30 Х\ф «Маруся»
17.30 «Ва-банк»
19.30 «Улы тамшылар»
20.30 «Дау-дамайсыз»
21.00 Х\ф «Принцесса лягушка»

13.00 «Кто ты?»
16.00 «Дожить до любви»
18.00, 01.20 Т/х «Ясминнің тағдыры»
20.00 Астарлы ақиқат
21.00 « Вечерние новости»
21.40 « След лисицы на камнях»
03.15, 04.00 Ақиқатын айтайық

ЖЕТИСУ

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 Д/ф «Кең ауқымда»
10.30 «Тұжырым»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.00 «Білек пен жүрек»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Шашу»
14.00 «Елес қыз» телехикаясы,
25-серия
14.30 «Әдебиет пен адамзат»
15.00 «Әсем әуен»
16.00 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
16.30 Д/ф «Кең ауқымда»
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Күлкі-түрпі»
18.00 «Шашу»
19.00 «Ұлттық қауіпсіздік»
19.30 «Ғажайып мәдениет»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Желі-KZ»
21.30 Новости
22.00 «Болмыс» ток-шоуы,
23.00 Жаңалықтар
23.30 Новости

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 02.30 «Ризамын»
07.00 «Информбюро»
08.00 Ганга
09.00 Бауыржан шоу
10.00, 23.50 Әзілдер жинағы
11.00 Х/ф Девять жиней
13.00 Қара маржан
14.00 «Ералаш»
15.00-16.00 «Экстрасенсы детективы»
18.00, 19.00 «Пекарь и краса-вица»
20.00 «Информбюро»
21.00 Х/ф «Притяжение»
01.00 «Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері»
03.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
07.00, 23.00 «Азулылар әулеті»
08.00, 22.00, 03.45 Т/х. «Элиф»
09.00 «Спецотряд «Шторм»
10.10 «Смеяться разрешается»
11.50 «Анна детектив»
13.00 «Жүрек сыры»
14.00 «Әкесінің баласы»
14.30 «Q-елі»
15.00 Бенефис В. Винокура
18.00 Х/ф «Выкрутасы»
20.00 Дизель-шоу
21.30, 05.15 «Гу-гулет»
00.00 «Рэмбо-3»
02.00 КЗландия
03.00 Айнаонлайн
04. 30 Жеңіп көр

00.30 «Свадьба вслепую»
02.00 К\ф «Турист»
03.20 «Көріпкел

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Өндер мен жылдар»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Жетісу зертханасы»
10.25 «Единый народ»
10.50 «Өмір әні»
11.35 Мультфильм «Момын мен карақшылар»
12.00 «Жүрек сөзі»
12.30 «Ауылдағы ағайын»
13.00 «Ана-әлем» мерекелік концерті
14.30 «Ұлт пен рух»
15.00 Мерекелік арнайы түсірілім
17.00 «Абай-175»
17.30 «Әдебиет пен адамзат»
18.00 «Зерделі отбасы»

Сенбі - Суббота, 7 наурыз

ХАБАР

06.00,02.00 ҚР Өнұраны
06.00 Тамаша
07.35 Концерт «Жарай ма?»
09.20 «Өзін өзі тану»
09.30 Премьера! «Не туристы»
10.00 Премьера! «Дорогая Кымбат»
10.30 Премьера «Селаполете-ла»
11.00, 01.00 «Тарих. Тағдыр. Тұлға» Әмина Өмірзақова
11.50,00.00 Концерт «Көктем көңіл»
12.45 «Жұлдызды жекпе-жек» 4 маусым
14.30 Т/х. «Мәдениет үйі»
17.30 Кино «Девчата»
19.10 Кино «Любовь и голуби»
21.00 «7 күн»
22.00 «Әдемілік әлемі»
мерекелік концерт

АСТАНА

06.00,05.10 «Ән мен әзіл» концерттік
06.30 «Әзілстан» жасырын камера
07.00, 20.40 Үздік әзілдер
08.00 М/ф.«Маша и медведь»
10.00, 22.00 Т/х. «Кулфи»
11.30, 21.00 Т/х. «Қара ниет»
12.30 Т/х. «Қош келдіңіз!»
13.30 Ел аузында
14.20,02.15 «Vine Time»
14.50 М/ф. «Буба»
15.30 Х/ф. «Если свекровь монстр»
18.00 Т/х. «Сыла»
20.00 Итоги
20.55 Лоторея «Loto 6/49»,
«777» «Кено»
23.25 «Алдараспан»
02.45 Той жыры
03.10 KazNet ғаламторға шолу
03.50 Т/х. «Келін бақыты»

ЕВРАЗИЯ

06.00 Т/х «Чужие дети»
06.45 Тамаша сити
07.35 Той заказ
08.05 Басты жаңалықтар
08.50 Ұшқалақ
09.00 Сериал «Цветы дождя»
12.45 «Фабрика резз»
13.10,18.35,03.35 «Super Qala. kz»
14.25 «Лучше всех»
16.10 Х/ф. «В последний раз прощаюсь»
18.00 Сенбілік жаңалықтар
20.00 «Главная тема»
20.30 «Сенат онлайн»
20.55,23.00 Х/ф. «Чего хотят женщины»
22.00,02.50 «П@утина+»
00.45 Кино «Женщины XX века»

КТК

07.00 ҚР Өнұраны
07.05,04.30 Т/х. «Үлкен үй»
07.35 Астарлы ақиқат
08.30 «Верните мне красоту»
реалити-шоу
09.40 Х/ф. «След лисицы на камнях»
13.30 Х/ф. «Прошу поверить

18.40 «Полицейская служба»
19.00 «Спорт-тайм»
19.30 «Киноман»
20.30 Апта /каз/
21.30 Апта /рус/
22.20 «Жан анам» концерті
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

06.00, 03.00 «Әзіл студио»
07.30, 04.30 «Ризамын»
08.30 «Бауыржан шоу»
10.00 «Готовим с Адель»
10.30, 11.00 «Тамаша лайв»
11.30 Концерт
14.10 Х\ф «Самая обаятельная и привлекательная»
16.10 М\ф «Три богатыря и Шехоханская царица»
18.00 М\ф «Три богатыря и принцесса Египта»
19.20 М\ф «Три богатыря инас-ледница престола»
21.00 «Битва экстрасенсов»

мне на слово»
18.00 «Гүл сыйлайық анаға»
ән-шашу
21.00 Большие новости
22.00 Х/ф. «Я тебя найду» 1-4 серия
01.40 Реалити-шоу «Свадьба в слепую»
03.00 Кино «Сауық-сайран»

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.00 Жаңалықтар
09.30 Новости
10.00 «Желі-KZ»
10.30 «Ұлттық қауіпсіздік»
11.00 «Болмыс» ток-шоуы
11.45 «Күлкі-түрпі»
12.00 «Ғажайып мәдениет»
12.30 «Ғибрат»
13.00 «Шашу»
13.55 «Арнайы репортаж»
14.20 «Қазақ әні»
15.00 «Сүйгеніңді бағала»
Е.Байырбековтың концерті
17.00 Жаңалықтар
17.20 Новости
17.35 «Единый народ»
18.00 «Зерде»
18.50 «Полиция қызметі»
19.10 «Нет-лайк»
19.30 «Жүрек сөзі»
20.00 «Ауылдағы ағайын»
20.30 Жаңалықтар
21.00 «Жетісу зертханасы»
21.30 Новости
22.00 «Өмір әні»
23.00 «Күлкі қоржын»
23.35 «Қателік»
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 02.00 Әзіл студио
07.00, 03.00 Ризамын
08.00 «Бауыржан шоу»
09.00 Готовим с Адель
09.30 «Битва экстрасенсов»
12.40 Концерт «Махаббат әлемі»
15.20 Х/ф. «Самая обаятельная и привлекательная»
17.20 Х/ф. «Притяжение»
20.00 М/ф. «Три богатыря и Шамаханская царица»
21.30 М/ф. «Три богатыря и принцесса Египта»
23.00 Концерт «Қызық театр»
04.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар» әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Қуырдақ
07.30,05.10 Гу-гулет
08.00,03.40 «Айнаонлайн»
09.00 Концерт «Парад звезд 8-го марта»
11.00 Сериал «Горничная»
15.00 «КВН»
17.20 Т/х. «Бастық боламын»
21.00 Х/ф. «Крит. Наследие Рокки»
23.30 Х/ф. «Скалолаз»
01.40 Х/ф. «Рэмбо-3»
04.00 Скечком «Q елі»
04.30 «Жеңіп көр»

23.30 Х\ф «Загадай желание»
01.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері

7 КАНАЛ

06.00 « Қыздар арасында»
06.50 «Қуырдақ»
07.30, 05.10 «Гу-гу-лет»
08.00 М\ф «Маленький принц»
10.00 М\с «Принцесса Эмми»
11.40 Х\ф «Выкрутасы»
13.40 Х\ф «Пять причин не влюбиться в казаха»
15.30 «Дизель шоу»
17.00 Т\х «Әкесінің баласы»
19.00 К\ф «Белоснежка, месья гномов»
21.00, 23.00 Х/ф «Каникулы Офлайн»
01.10 Х/ф «Как женить холо-стяка»
03.00 «Айнаонлайн»
04.00 «Куели»
04.30 «Жеңіп көр»

ТӘРБИЕ КӨЗІ

БАЛАНЫ ЕҢБЕККЕ БАУЛУ

БАЛАНЫҢ БОЙЫНДАҒЫ ҚАБІЛЕТ-ҚАРЫМДЫ ШЫҢДАУ ОНЫҢ ФИЗИКАЛЫҚ, АҚЫЛ-ОЙ, АДАМГЕРШІЛІК ЖӘНЕ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ДАМУ НЕГІЗДЕРІНЕ ТІКЕЛЕЙ БАЙЛАНЫСТЫ БОЛАДЫ. СОНДЫҚТАН ОНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПАСТЫРУ МЕН ҚАБІЛЕТІН ЕРТЕ ЖАСТАН ДАМУ ТУРАЛЫ МЕКТЕП ҚАБЫРҒАСЫНДА ҚОЛҒА АЛЫНУЫ ТИІС.

Ұлы педагогтардың дәлелдеуінше, жас жеткіншектерді еңбекке баулымай тәрбиелеу жақсы нәтиже бермейді. Ендеше, мектеп оқушыларын еңбекке баулудың басты міндеттерінің бірі де балаларды еңбексүйгіштікке бауылып, оларды қоғам игілігі үшін әрекет етуге дағдыландыру. Еңбекке баулу пәнінің міндеті негізінен осы мақсаттарды шешуді көздейді. Бұл сабақтың балалардың шығармашылығын дамытуға да әсері бар. Сондықтан еңбекке баулу пәні мұғалімдерінің білім аясы кең әрі жан-жақты болуы шарт.

Оған тағы өз бойындағы білімін бастауыш сыныпта оқитын жас жеткіншектерге жеткізіп, асқан шеберлікпен меңгерте білу қабілетін

қосыңыз.

Бүгінгі таңда біз оқушылардың табиғатқа деген ойы мен ынталы көзқарастарын

қалыптастыратын жаңа жолдар іздестіруге міндеттіміз. Осы орайда еңбек сабағы басқа пәндер атқара алмайтын қандай міндеттерді өзіне алуы мүмкін? Мысалы, дизайндық білім беруді табиғатпен қамтып қарастырамыз. Сонымен қатар дидактика мен педагогикалық психологияның қазіргі жағдайы еңбекке баулу әдістемесінде қалыптасқан кейбір теорияларды қайта қарауға мүмкіндік туғызуда.

Жалпы орта білім беретін мектептерде жүретін «Еңбекке баулу» пәнінің тиімділігімен балаларды еңбекке тәрбиелеуді алға қоюда оң өзгерістер орын алуда. Мәселен халыққа білім беру заңы мен тұжырымдамасында жалпы адами құндылықтар капиталын бойына сіңірген, еңбекке жарамды және икемді тұлға қалыптастыру мәселесінің өзектілігі айтылған.

Мектеп – тәрбие мен білім берудегі ең алғашқы және шешуші құрылым. Сондықтан да, бастауыш мектеп оқушыларына дұрыс еңбек тәрбиесін бере білу бүгінгі таңның кезек күттірмес мәселесі.

**Асқар ЖУСУПОВ,
К.Ушинский атындағы
№7 орта мектептің
технология пәнінің мұғалімі.**

МАМАН МІНБЕРІ

ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗІЛДІ

Биылғы жылы заңда бірнеше жаңа өзгеріс орын алды. Соның бірі, 2019 жылғы 29 және 30 желтоқсандағы Заңға сәйкес, «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне (ары қарай ҚР ӘҚБТК) өзгерістер мен толықтырулар енгізілуі.

ҚР ӘҚБТК-не енгізілген негізгі өзгерістердің бірі, дау тудырмайтын істерді соттың ведомстволық бағыныстылығынан әкімшілік құқық бұзушылықтардың 63 құрамы мемлекеттік органдардың қарауына беріліп, отбасы-тұрмыстық қатынастар аясындағы құқыққа қарсы әрекеттер үшін, масаң күйде көлік құралын басқарғаны үшін жазаның қатандатылуы. Сонымен қатар, өзгерістер азаматтық-құқықтық немесе тәртіп түрінде реттелетін қатынастарды қарау мүмкіндігіне байланысты жеке-леген әкімшілік құқық бұзушылықтарды алып тастауға, әкімшілік істерді жылдам қарауға, істерді соттан мемлекеттік органдарға беру, сондай-ақ, әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істер бойынша іс жүргізуді электрондық форматқа кезең-кезеңмен көшіруді көздейтін әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы істерді қарау жөніндегі сот пен соттан тыс инстанциялар арасындағы өкілеттіліктерді кезең-кезеңмен шектеуге бағытталған. Мәселен, ҚР ӘҚБТК 434-бабының 1-бөлігі «Жсақ бузақылық, яғни қоғамдық орындарда былапыт сөйлеу, жеке тұлғаларға қорлап тиісу, тұрғын үй-жайларды қорлау және айналасындағыларға сыйламаушылықты білдіретін, қоғамдық тәртіпті және жеке тұлғалардың тыныштығын бұзатын басқа да осындай әрекеттер» – деген редакциямен ауыстырылып, 434-2 баппен толықтырылды. Яғни, «Ортақ пайдаланылатын орындарды ластау» – деп аталып, осы бап бойынша құқық бұзғандарға полиция қызметкері хаттама толтырып,

айыппұл салу құзыретіне ие болды.

«Жүргізушінің көлік құралын алкогольдік, есірткілік және (немесе) уытқұмарлық масаң күйде басқаруы, сол сияқты көлік құралын алкогольдік, есірткілік және (немесе) уытқұмарлық масаң күйдегі адамның басқаруына беру» деген ҚР ӘҚБТК 608 бабының 1-бөлігіне сәйкес, егер жүргізуші мас күйінде көлік тізгініне отырса, жол апаты болмаса да 15 тәулікке әкімшілік қамауға алынатын болады. Сондай-ақ, ол жүргізуші куәлігінен 7 жылға дейін айырылады. Қайталанған жағдайда қамау мерзімі 24 тәулікке артады. Ал, жүргізуші куәлігінен 8 жылға айырылады. Егер осындай жағдайлар адам өліміне әкеліп соғатын болса, 10 жылға дейінгі мерзімге бас бостандығынан, ал көлік басқару құқығынан 10 жылдан бастап өмір бойына дейін айырылуы мүмкін. Бір айта кететін жай, ішімдік ішіп көлік рөліне отырғандар жайлы заң қаталданса да, осы заңнан өлі күнге дейін хабарсыз жандар аз емес. Сондай-ақ, 73-2 бабы ұрып-соғу 1-1 бөлікпен, яғни құқық бұзушымен отбасылық-тұрмыстық қатынастағы орын алған құқық бұзушыларға ескерту жасау немесе он тәулікке дейінгі мерзімге әкімшілік қамаққа алумен толықтырылды. Жоғарыдай әрекетке тағайындалған жазаны ауырлату – мұндай олқылықтардың алдын-алып, өзгенің құқығына қол сұқпауға бағытталып отыр.

**Эльмира АЛДАБЕРГЕНОВА,
Талдықорған мамандандырылған
ауданаралық әкімшілік сотының
төрағасы.**

Қазақстан Республикасының азаматы екенімізді жан-жүрегімізбен түсінсек, болашақ ұрпаққа Отан алдында жауапты екенін ұғындырсақ, тіл мәдениетін көтеріп, оның ішінде өзге тілдерге көлеңке түсірмей, өз тіліміздің мәртебесін арттырып, қолдану аясын кеңейтуімізге әбден болады.

ҰЛТЫМЫЗДЫҢ ЖАНЫ

Тілге қатысты көп сөзден гөрі атқарылған айқын да нақты істерге көшкен дұрыс. Қазақстанда тілді дамыту үшін барлық жағдайлар жасалып жатыр. Енді істі ілгері бастыруымыз өзімізге тікелей байланысты. Бүгінгі таңда сот жүйесінде де мемлекеттік тілде қаралатын істердің санын арттыру көзделіп отырғаны белгілі. Егер әрбір азамат өзінің құқықтарын дұрыс пайдаланатын болса, сотқа түскен істердің мемлекеттік тілде қаралу үлесі де артар еді. Бізде көбіне сотқа дейінгі тексеру кезінде істердің негізін орыс тілінде рәсімдейді де, сотқа келгенде істі сол тілде қарауға тура келеді. Өйткені, тергеушілер өздеріне ыңғайлы тілді таңдап алады да, тергеу барысын сол тілде жүргізеді. Мәселен, сотта қаралатын істер бойынша бір байқалатын жайт құқық бұзушының ұлты қазақ болса да әкімшілік хаттамалар орыс тілінде толтырылып, құқықтары да орыс тілінде түсіндіріліп жатады, ал сол құқық бұзушы сотқа келген жағдайда «мен орыс тілін жетік білмеймін, кейбір сөздерді түсінбеймін, полиция қызметкері хаттаманы орыс тілінде толтырған соң, хаттамаға қол қойдым» деген уәждерін айтып жатады. Сол себептен, әрбір ішкі істер қызметкері осы мәселеге келгенде өзіміздің ана тіліміздің аясын кеңейтіп, құқық бұзушылардың құқығын бұзбаса деген ұсыныс айтқым келеді.

**Гүлжан БЕРІКБОЛОВА,
Текелі қалалық сотының бас
маманы-сот отырысының хатшысы.**

ИННОВАЦИЯ

ТЕХНОЛОГИЯ ТИІМДІЛІГІ

Сот жүйесіне заманауи технологиялардың енгізілуі мен қолданылуы сот өндірісін жеңілдетіп, төрешілдікті жоюға, сот қызметкерлері арасында сыбайлас жемқорлықтың орын алу ықтималдығын төмендетуге септігін тигізуде.

Ақпараттық технологиялардың қарыштап дамуы және осыған байланысты қоғам сұранысының артуы, оларды сот жүйесінің қызметінде пайдалануды ұдайы жетілдіруді қажет етеді. Азаматтардың қолайлылығы үшін, жаңа заманауи технологиялардың дамуына байланысты, сот жүйесіне енгізілген «Сот кабинеті» электрондық ақпараттық сервисі электрондық талап арыздар мен құжаттарды беру тәртібін халыққа оқытып түсіндіру, сот ашықтығы мен қол жетімділігін қамтамасыз ету, насихаттау мақсатында жұмыстар жүргізілуде. «Сот кабинеті» 2016 жылдан бері пайдаланушыларға жетілдірілген түрде қызмет көрсете бастады. Оның құрылымы да өзгерді. Бұл бастама еліміздің тұрғындары үшін сот жүйесінің ашық әрі қолжетімді болуына барынша жағдай жасады. Ең бастысы – соттағы істердің қаралу уақыты зайып, содан кейін сот сатыларының ықшамдалуы судьялардың жұмысын едәуір жеңілдетіп, объективтілік арта түсті. Осы орайда «Сот кабинеті» сервисінде іске қосылған «Талдау» форумын атап өтуге болады. Ол

істер санаттарының бірыңғай жіктегішін, материалдарды, сот практикасының қорытуларын және Сот актілері дерекқорын, Жоғарғы Соттың нормативтік қаулыларын пайдаланудың негізінде құрылған. «Сот кабинеті» сервисін пайдаланушылар оның мүмкіндіктерін, яғни оны тұрғындардың кеңінен пайдаланатынын, осы сервисің адвокаттардың, судьялардың және сот мамандарының тиімді жұмыс істеуіне, азаматтардың құқықтық мәдениетінің артуына, азаматтардың өздерінің конституциялық құқықтарын қорғауына оң ықпал етіп отырғанын көрсетуде. Қазіргі заманғы электрондық технологияларды сот жүйесіне енгізу азаматтардың сот төрелігіне қол жеткізу деңгейін арттыруға, құқықтық қоғамның барлық мүшелеріне және бұқаралық ақпарат құралдарына соттардың қызметі туралы жедел ақпарат алуға мүмкіндік берді.

**Маржан СӘДУАҚАСОВА,
Алматы облысы
МАЗС-ның судьясы.**

ТІЛДІҢ ТІРЕГІ – ӨЗІМІЗ

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев өз Жолдауында мемлекет дамуының басты міндеттерін атап көрсетті. Сол арқылы әр азаматтың алдында тұрған биік мақсат – әлемдегі дамыған 30 елдің қатарынан көріну екенін ұғындырды.

ҚАЗЫНА

Ал елімізді бар әлемге танытуды көздесек, алдымен ұлттық құндылықтарымызды, ал ең бастысы тілімізді бағалап үйренуіміз керек. Осы бағытта республикада мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру бағытында ауқымды жұмыстар жүргізіліп келеді. Оған елдегі барлық мемлекеттік құрылымдар белсене атсалысып жатыр. Қазақ тілінде, сөйлеп, іс қағаздар жүргізу аса маңызды.

Бұл орайда Панфилов аудандық соты туралы айта кеткеніміз жөн. Мұнда

іс қағаздар мемлекеттік тілде жүргізіледі. Сот отырыстары да қазақ тілінде өткізіледі. Бір сөзбен айтқанда, аудандық соттың төрағасы Күзембай Берік Тілеуғалиұлы, судья Асубай Эльмира Омарқызы аудандық сотта мемлекеттік тілдің қолданылу аясын кеңейтуге баса назар аударып отырады.

**Айдын РАХЫМЖАНҰЛЫ,
Панфилов аудандық
сотының бас маманы.**

ӨЗЕКЖАРДЫ

ЖОЛ ҚҰРЫЛЫСЫ САЛАСЫНДА МАМАН ТАПШЫ

Үлкен өмірге енді қадам бастатын жас түлектер үшін, яғни, мектептегі жоғарғы сынып оқушылары үшін мамандық таңдау – үлкен іс. Болашақ мамандықты дұрыс таңдап жүрміз бе? Өскенде кім боламын? Міне, осындай ойлар мен сұрақтар әр жастың, мектеп бітіруші оқушының алдында тұратыны анық.

Жаңа ғасырдың талабы мен мақсаты бұрынғы жылдарға қарағанда мүлдем өзгеше. Осыдан он жыл бұрын «Қандай маман иесі болғың келеді?» деп қай қазақтан сұрасаңыз, кез келгені ойланбастан «Сот, прокурор, полиция» деп жауап беретін еді. Ал сондай сұрақты қазір қойсаңыз, жастар ойланады. Бүгінгі күнде жоғары табыс пен жақсы қызмет қай салада екенін олар жақсы біледі. Тек жолын таба алмай жүретіндері бар. Осы орайда, қандай мамандықты тандасам екен, қандай оқуға барсам екен деп жүрген арманшыл жастарға

«Жол активтері ұлттық сапа орталығы» үлкен бағыт-бағдар беруде жүйелі жұмыс жүргізіп отыр. Өйткені, бүгінгі таңда шынымен де жол құрылысы саласында білікті маман тапшы. Көпшілігіміз, яғни жасөспірімдер түгілі, балаға жол сілтейтін ата-аналардың өзі

жол құрылысы саласы маманы дегенді жетік түсіне бермейді. Сондықтан да балаларымызға осындай салада маман иесі болуға кеңес бермейміз. Есесіне осындай ақпараттық жұмысты «Жол активтері ұлттық сапа орталығы» мықтап қолға алды.

Жол құрылысы саласының қазіргі тыныс-тіршілігіне зер салып қарайтын болсақ, маман тапшылығының салдарының біраз қиындық туындап отырғанын аңғаруға болады. Мысалы, жол салу үшін шет елден мамандар шақыртып, еліміздің қаржысын

сыртқа шашып отырғанымыз да жасырын емес. Жол салу құрылысында маңдайының терін төгіп, еңбек етіп жүрген өз еліміздің азаматтарының басым бөлігі кәсіби мамандар емес. Жаңадан салынып жатқан жолдардың көбіне сапасы нашар болуының бір себебі сол шығар мүмкін.

Жақында «Жол активтерінің ұлттық сапа орталығы» РМК Алматы облыстық филиалының мамандары Жамбыл, Еңбекшіқазақ аудандарының бірнеше мектебінде болып, жоғары сынып оқушыларына кәсіби бағдар берді. Кездесу барысында бүгінгі таңда жолды жөндеу, сақтау және пайдалану жұмыстары маңызды мәселеге айналып отырғаны жастарға кеңінен айтылды. Маманмен еркін әңгіме өткізген оқушылар жол саласында жұмыс істеу үшін қай оқу орнына, қандай мамандыққа тапсыруға болатынын сұрап білді.

Кездесудің түйіні, шетел мамандарын жұмысқа тарту сұранысын азайтып, өз еліміздің азаматтарын патриоттық рухты көтеруге, еліміздің тұтқасын сеніп тапсыратын білікті маман иесі атануға шақырды. Шынында, бүгінгі таңда жол құрылысы – ел экономикасының ең өзекті саласына айналды.

Ақбөпе ЖИЕНҚҰЛОВА,
журналист.

● МЕКТЕБІНДЕ НЕ ЖАНАЛЫҚ?

Абай – дана, Абай – дара қазақта

БИЫЛ ҚАЗАҚТЫҢ БАС АҚЫНЫНЫҢ 175-ЖЫЛДЫҒЫН РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ АТАП ӨТУ АЛҒА ҚОЙЫЛЫП, ЕЛІМІЗ БОЙЫНША КӨПТЕГЕН АУҚЫМДЫ ІС-ШАРАЛАР ЛЕГІ ЖОСПАРЛАНҒАН. ОСЫ ОРАЙДА, БІЛІМ ОРДАЛАРЫНДА АБАЙДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНА АРНАЛЫП ӨТКІЗІЛЕТІН ІС-ШАРАЛАРДЫҢ ЖАСТАР ҮШІН АСА МАҢЫЗДЫЛЫҒЫН АТАП ӨТПЕСКЕ БОЛМАЙДЫ. АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ 175 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙЛАСТЫРЫЛҒАН ОСЫНДАЙ БІР ӘДЕБИ-САЗДЫ КЕШ ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫНДАҒЫ А. МАКАРЕНКО АТЫНДАҒЫ №6 ОРТА МЕКТЕПТЕ ДЕ ӨТТІ.

Іс-шараға шығармашылық талабы зор, дарынды оқушылар белсене атсалысты. Кеш барысында ақынның өлеңдері, қара сөздері оқылып, ақын өмірінен сыр шерткен арнайы бейнесюжет жиналған көпшілікке паш етілді. Әдеби-сазды кеште оқушылар өздерін барлық қырынан көрсетті. Бірі Абай өлеңдерін мәнерлеп жатқа оқыса, енді бірі бозбала Абайдың рөлін сомдап, өзінің актерлік талантын танытты. Ал оқушылардан құралған хор «Көзімнің қарасы», «Желсіз түнде жарық ай» атты әндерді әуелете шырқады. Дана Абай шығармаларынан үзінді оқылып, оның өмірінің кейбір кезеңдерін суреттейтін қойылым да сахналанды. Ал ақынның өміріне байланысты қойылған сұрақтарға мүдірмей жауап берген оқушылар Абай тағылымының өміршендігін тағы бір мәрте дәлелдеді.

Әдеби-сазды кештің құрметті қонағы болған айтыскер ақын Айтақын Мұхамәдиұлы да шоқтығы биік ұлы тұлғаны ұлықтау келешек ұрпақ үшін таптырмас тәрбие екенін баса айтты. Абайдан рухани азық алып өскен жастардың болашағы жарқын боларына зор сенімін білдіріп, оқушыларға арнап өлең де оқыды. Оқушылар тарапы айтыстың ақтаңгеріне көкейдегі сұрақтарын қойып, тұщымды жауап алды.

Зормамед ОСПАНОВ,
А. Макаренко атындағы №6 орта мектептің қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі.

ҰЛТТЫҢ БОЛАШАҒЫ – ТІЛІНДЕ

ҚАЗЫНА

Қазақ тілі – әлем тілдердің ішіндегі ең бай тіл. Халқымыздың рухани байлығы, атадан балаға, ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып қалып отырған баға жетпес асыл мұра. Әрбір қазақтың ана тілін білуі – парыз, білмегені – ұят. Сондықтан осы мәселеге шын жанашыр болыңыздар деп Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың сөздерін есімізге ала отырып, қазақ тіліне көңіл бөлу аса маңызды.

Адам баласы өмірге шыр етіп туылған сәттен бастап ана сүтімен бойына даритын тылсым дүние ол – тіл. Әр азаматтың отбасында ана тілінде сөйлесуі – тіл дамытуға көп пайда әкелері анық. Өз қандастарымыздың арасында да өз ана тілін білмейтіндер кездеседі. Мысалы, төрт қазақ тұрып, бір басқа ұлт өкілі арамызда тұрса, бәріміз орыс тілінде сөйлейміз. Отбасында балаларға ана тілін үйретудің орнына орыс тілінде сөйлеуді жөн көреміз. Неге? Бұл сұраққа жауап жоқ. Неге біз керісінше басқа ұлт өкілін қазақ тілін үйренуге шақырмаймыз... Неге ұрпағымызды ана тілін үйренуге бауымаймыз... Осындай жағдайларды көріп еріксіз қынжыласың. Атамыз

қазақ «Өзге тілдің бәрін біл, өз тіліңді құрметте», «Жеті жұрттың тілін біл» деп өсиет еткен. Өзге тілді білуге ешқандай тыйым жоқ. Ал өз ана тілін білмейтін қазаққа заң жүзінде шара қолданса ғой деп те ойлайсың. Бәлкім ұлтжандылықтың жетіспеуінің, ұлттық намысымыздың кемшілігінің бір белгісі осы шығар. Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні, өз тіліміздің тұғырын әрқашан биік ұстауға әрекет етейік.

С. ДИХАНБАЕВА,
Кербұлақ ауданының №2 аудандық сотының кеңсе меңгерушісі.

Балаларды табиғатпен таныстыру – балабақшадағы тәрбие жұмысының бір бағыты. Бүлдіршіндердің өздері бақылап, бағып-күтіп жүрген жануарлар мен өсімдіктердің болуы оларды қоршаған ортаға ұқыптылықпен қарауға, еңбекке деген сүйіспеншілікке үйретеді. Сол арқылы бала бойында біртіндеп тапсырылған іске жауапкершілік қалыптасады.

Бес-алты жастағы балалар табиғат және ондағы көптеген зат, құбылыстар жайлы мағлұматтан хабардар болады. Жыл мезгілдеріне сәйкес күзде жапырақтар сарғаятыны,

ТӨРБИЕ

ТАБИҒАТ – ӨМІР БЕСІГІ

құстардың жылы жаққа ұшатыны, тұманды, жаңбырлы күндердің болатыны бала түйсігінде із қалдырмай қоймайды. "Күз келгенде жапырақтар сарғайып, жерге түседі" деген ойдың пайда болуы оларды күнделікті өмірмен тығыз байланыстырады. Себебі, күзде баланың таза ауада жапырақтармен ойнайтын кезі аз емес.

Бес жастағы бала жылдың төрт мезгілінің бір-бірінен ерекшеленетінін толық айтып бере алмайды. Бірақ,

күзден кейін қыс, көктемнен кейін жаз келетінін біледі. Сонымен қатар бала күнделікті көріп жүрген қой-ешкі, сиыр мен жылқы сияқты үй жануарларын, хайуанаттар әлемінен көрген қасқыр, түлкі сияқты аңдар мен құстарды таниды. Олар жайлы өзіндік ой-түсініктері болады. Оны одан арман дамытуда «Жер, су, ауа», «Жапырағына қарай анықта», табиғат құбылыстарына байланысты сөз жұмбақтарды шешу, тағы басқа ойын түрлерін пайдаланған абзал.

Қорытындылай келе айтарымыз, мектеп жасына дейінгі балаларды айналамен таныстыру арқылы оның өмір сүруімізге зор әсер ететінін, табиғат пен адамдар тығыз байланыста екенін, бір-біріңіз тіршілік болмайтынын түсіндіре отырып, қоршаған ортаға қамқор болып, қорғауға тәрбиелеуіміз керек.

Ләззат ЖҰМАБЕКОВА,
№ 42 балабақшаның тәрбиешісі.
ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАСЫ

СУДЕБНАЯ СИСТЕМА

ПОВЫШАЕТ УРОВЕНЬ ОТКРЫТОСТИ

20 шагом Плана Нации «100 конкретных шагов», инициированного Первым Президентом - Елбасы Н.А.Назарбаевым предусмотрено введение обязательной аудиовидеофиксации всех судебных процессов.

Внедрение АВФ судебных процессов — наглядный результат отвечающего вызовам времени правосудия, основанного на верховенстве закона. Мобильного, прозрачного, доступного. АВФ позволяет создать краткий протокол судебного заседания, в котором отображаются в хронологической последовательности: время начала события, его название, действующие лица и короткие комментарии, сведения о составе суда, номер дела, и т.п.

Целью оснащённости залов судебных заседаний системами аудиовидеофиксации во всех регионах страны, а также ведения аудиовидеозаписей судебных процессов является повышение общественного контроля гражданского общества за законностью отправления правосудия, беспристрастностью судей. Это в свою очередь позволит повысить степень доверия общества к национальной судебной системе.

Кроме этого, введение аудиовидеозаписи судебного заседания позволит сэкономить время на составление протокола заседания, время для снятия с

него копий в целях ознакомления с ним участников процесса, а также снизит риск уничтожения бумажного документа. Кроме этого, аудиовидеофиксация позволит устранить многочисленные замечания, связанные с документированием судебного заседания.

Стоит отметить, что видеозапись, в отличие от традиционного протоколирования на бумаге, фиксирует не только слова, но и интонацию, а также реакцию всех участников судебного процесса, что позволяет более объективно, беспристрастно оценивать позиции всех участников процесса, избегая интерпретации и субъективных факторов. Таким образом, введение в судопроизводство аудиовидеофиксации позволит сделать судебный процесс более транспарентным.

Примечательно, что и судьи, и работники суда пришли к пониманию необходимости использования аудиовидеофиксации судебных процессов. Ведь это способствует повышению уровня открытости и транспарентности судебных процедур, что положительно отражается на имидже судебной системы Республики Казахстан.

Марсель САНАТУЛЫ,
судебный пристав СМЭС
Алматинской области.

ПОЛИТИКА

На Саммите тысячелетия, состоявшемся в сентябре 2000 года, лидеры большинства стран мира приняли Декларацию тысячелетия Организации Объединенных Наций, одной из восьми целей которой определена поддержка гендерного равенства.

ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО

Этому вопросу была посвящена XXIII Специальная сессия Генеральной ассамблеи ООН "Женщины в 2000 году: равенство между мужчинами и женщинами, развитие и мир в XXI веке" (июнь, 2000 г.). Данная сессия рекомендовала принимавшим в ней участие представителям правительств принять меры по обеспечению женщинам равного доступа и полномасштабного участия во всех областях и на всех уровнях жизни.

К задачам гендерной политики в Казахстане относятся: достижение сбалансированного участия женщин и мужчин во властных структурах; обеспечение равных возможностей для экономической независимости, развития своего бизнеса и продвижения по службе; создание условий для равного осуществления прав и обязанностей в семье; свобода от насилия по признаку пола.

Концепция разработана на основе Конституции Республики Казахстан, Стратегии развития Казахстана до 2030 года, Национального плана действий по улучшению положения женщин в Республике

Казахстан, Конвенции Организации Объединенных Наций о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин, рекомендаций ООН по ее выполнению в Казахстане, других ратифицированных международных договоров и соглашений.

Понятие «гендер» означает «род» (англ. gender, от лат. genus) т. е. это равные возможности и равные права женщин и мужчин.

Гендерное равенство, также именуемое равенство полов, — это концепция, подразумевающая собой достижение цели равноправия в правах между сильным и слабым полом, это равная оценка обществом схожести и отличия между женщинами и мужчинами, разных социальных ролей, которые они играют, обладание ими равным статусом посредством равных условий для реализации прав человека.

Мадина АХМЕТЖАН,
главный специалист-секретарь
судебного заседания Талдыкорганского
городского суда.

ЗНАНИЕ

ЗДОРОВЫЙ ОБРАЗ ЖИЗНИ

ФИЗИЧЕСКОЕ ЗДОРОВЬЕ - ЭТО ЕСТЕСТВЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ОРГАНИЗМА, ОБУСЛОВЛЕННОЕ НОРМАЛЬНЫМ ФУНКЦИОНИРОВАНИЕМ ВСЕХ ЕГО ОРГАНОВ И СИСТЕМ. ЕСЛИ ХОРОШО РАБОТАЮТ ВСЕ ОРГАНЫ И СИСТЕМЫ, ТО И ВЕСЬ ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА ПРАВИЛЬНО ФУНКЦИОНИРУЕТ И РАЗВИВАЕТСЯ.

Здоровый образ жизни — основа профилактики заболеваний. Следует подчеркнуть, что в нем реализуется самый ценный вид профилактики — первичная профилактика заболеваний, предотвращающая их возникновение, расширяющая диапазон адаптационных возможностей человека. Однако функция ЗОЖ значительно шире, она выходит за рамки чисто медицинской проблемы.

Образ жизни — здоровый, культурный, цивилизованный — реализуется в конкретной предметной деятельности, которая имеет два необходимых условия протекания: пространство и время.Для того чтобы какая-либо деятельность вошла в повседневный быт индивида, необходимо, чтобы этот индивид мог достаточно стандартизировано выделять на эту деятельность время из своего бюджета времени, а сама деятельность осуществлялась бы в пространстве, а не только в мыслях и мечтах.

Здоровый образ жизни — это "типичные и существенные для данной общественно-экономической формации формы жизнедеятельности людей, укрепляющие адаптивные возможности организма человека способствующие полноценному выполнению им социальных функций и достижению активного долголетия".Здоровый образ жизни — совокупность духовных ценностей и ре-

альных видов, форм и благоприятных для здоровья эффектов деятельности по обеспечению оптимального удовлетворения потребностей человека.

Сущность здорового образа жизни — обеспечение оптимального удовлетворения потребностей человека при условии и на основе оптимизации развития, состояния и функционирования организованных внутренних и внешних систем и связей индивида и общества.Структура здорового образа жизни — целостное единство предметно-вещного природного, социокультурного и духовного компонентов социально творимого информационного, энергетического и пластического обеспечения оптимальной жизнедеятельности человека и общества. Структура ЗОЖ включает духовное, социокультурное и правовое пространство развития и деятельности родового человека, экологическую и предметно-вещную среду обитания индивида, что, в свою очередь, зависит от экономических, промышленно-производственных, агрокультурных, коммуникационных факторов.

Здоровье учащихся непосредственно зависит от отношения детей к его сохранению и укреплению. В то же время воспитание у детей заботы за собственное здоровье, формирование соответствующих умений и навыков в подавляющем большинстве за-

формализовано. Сложившаяся практика сводит эту работу в школе к лекциям, основным содержанием которых являются сведения о клинике, диагностике и лечении заболеваний. Как правило, их читают либо школьные медицинские работники, либо врачи территориальных поликлиник. Однако они не владеют методологией обучения и воспитания здоровому поведению, теорией и методами формирования у людей позитивной мотивации на сохранение здоровья. Отсюда отсутствие озабоченности состоянием собственного здоровья у подавляющей части здорового населения.

Сила и работоспособность сердечной мышцы, главного двигателя кровообращения, находится в прямой зависимости от силы и развития всей мускулатуры. Поэтому физическая тренировка, развивая мускулатуру тела, в то же время укрепляет сердечную мышцу. У людей с неразвитой мускулатурой мышца сердца слабая, что выявляется при любой физической работе.Ежедневная утренняя гимнастика - обязательный минимум физической тренировки. Она должна стать для всех такой же привычкой, как умывание по утрам.Физические упражнения надо выполнять в хорошо проветренном помещении или на свежем воздухе.

Для людей, ведущих "сидячий" образ жизни, особенно важны физические упражнения на воздухе (ходьба, прогулка). Полезно отправляться по утрам на работу пешком и гулять вечером после работы. Систематическая ходьба благотворно влияет на человека, улучшает самочувствие, повышает работоспособность.Таким образом, ежедневное пребывание на свежем воздухе в течение 1-1,5 часа является одним из важных компонентов здорового образа жизни. При работе в закрытом помещении особенно важна прогулка в вечернее время, перед сном. Такая прогулка как часть необходимой дневной тренировки полезна всем. Она снимает напряжение трудового дня, успокаивает возбужденные нервные центры, регулирует дыхание. Прогулки лучше выполнять по принципу кроссовой ходьбы: 0,5 -1 км прогулочным медленным шагом, затем столько же - быстрым спортивным шагом и т.д.

Физическая культура как общественное явление занимало важное место в жизни человека на протяжении всей истории его существования. Еще Гиппократ сказал: "Гимнастика, физические упражнения, ходьба должны прочно войти в повседневный быт каждого, кто хочет сохранить работоспособность, здоровье, полноценную жизнь".

Куат БОДАУОВ,
учитель физической культуры
школы № 7.

ОБЩЕСТВО

РОДСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Родство – биологическое понятие, если рассматривать его как естественное происхождение человека, как кровную связь. В праве юридическим фактом является лишь близкое родство и притом установленное в порядке, предусмотренном семейным законодательством. Близкими родственниками считаются родственники по прямой линии первой и второй степени – родители, дети, дед и бабушка, внуки, а по боковой – родные братья и сестры. Правильность отнесения указанных родственников к близким подтверждается, в частности, общим правилом, запрещающим этим родственниками вступать в брак между собою.

близкие родственники могут быть, как правило, связаны лишь алиментом обязательством. Исключение составляют те случаи, когда вследствие смерти родителей, невозможности для них осуществлять свои права или лишения родительских пав воспитателем ребенка становится кто-либо из близких родственников (с назначением его опекуном или попечителем) Тогда наряду с обязательством по предоставлению содержания (или без последнего) между воспитателем и воспитуемым возникают имущественные правоотношения.

Степень близости родства учитывается законом при установлении очередности привлечения родственников к выполнению обязанностей по содержанию детей. Так, родители несут эту обязанность в первую очередь, тогда как дед и бабушка, братья и сестры – во вторую при условии, что алименты нельзя получить с родителей. Усыновители и усыновленные не являются кровными родственниками. Но так как усыновители призваны заменить родителей, то усыновление по своим юридическим последствиям в целом приравнено к кровному происхождению. Это выражается и в том, что между усыновленным и родственниками усыновителя также устанавливаются правоотношения. Родству, как и браку, придается значение юридических фактов и в других отраслях права (гражданского, трудового, гражданско-процессуального, уголовно-процессуального и др.) в связи с этим важно в необходимых случаях подтверждать наличие брака и родства.

Если нельзя доказать родственные отношения путем представления свидетельства о рождении, то они могут быть установлены в судебном порядке, иначе не будет подтверждено право наследования, на пенсию, на взыскание алиментов с близкого родственника и т.п.

Сара ЖАНБЫРБАЕВА,
судья Талдыкорганского городского суда.

ЗАКОН

В ХОДЕ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ФИЗИЧЕСКИМИ И ЮРИДИЧЕСКИМИ ЛИЦАМИ СВОЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, ПОЛЬЗОВАНИЯ СВОИМИ ПРАВАМИ И ВЫПОЛНЕНИЯ ОБЯЗАННОСТЕЙ НЕРЕДКО ВОЗНИКАЮТ ЖИЗНЕННЫЕ СИТУАЦИИ, ПРИ КОТОРЫХ ЗАТРАГИВАЮТСЯ ПРАВА И СВОБОДЫ ДРУГИХ ЛИЦ, КОТОРЫЕ ПЫТАЮТСЯ ИХ ЗАЩИТИТЬ ИЗВЕСТНЫМИ ИМ СПОСОБАМИ.

СПОСОБ УРЕГУЛИРОВАНИЯ СПОРА

Большинство лиц, считающих, что их права кем-то нарушены, обращаются за защитой в правоохранительные органы и суды. Но немало и таких, которые пытаются урегулировать конфликт иными способами: совершают самоуправство, привлекают третьих лиц для устрашения и запугивания должников, применяют физическое и психическое насилие и т.п. Такие методы защиты своих действительных или предполагаемых прав нередко граничат с нарушениями закона, и как следствие - влекут установленную законодательством ответственность.

Иногда инициатива урегулировать конфликтную ситуацию (спор) исходит от лиц, которые избрали для себя способ зарабатывать на этом деньги. Нередко они, а также и лица, приглашенные конфликтующими сторонами для урегулирования спора, не имеют соответствующего образования и необходимых знаний, их деятельность никому не подконтрольна, они не несут никакой ответственности перед сторонами конфликта даже в том случае, когда своими действиями навредят им.

В целях создания для граждан и юридических лиц правовой основы для выбора способа разре-

шения возникшего спора (конфликта), в том числе и без обращения в соответствующие государственные органы, а также в целях упорядочения деятельности лиц, участвующих в урегулировании конфликтных ситуаций (медиаторов) 28 января 2011 года принят Закон Республики Казахстан "О медиации".

Медиация (от англ. mediation - посредничество) по своей сути означает содействие третьей незаинтересованной стороны двум или более другим в поисках соглашения в спорной или конфликтной ситуации, основными принципами которой является добровольность, равноправие сторон медиации, независимость и беспристрастность медиатора, недопустимость вмешательства в процедуру медиации и конфиденциальность.

Нуржан НУРБОЛАТОВ,
ведущий специалист СМЭС.

ИНСТИТУТ БРАКА

СЕМЬЯ - ПЛОТНОЕ СЕЧУЩЕСТВО

Любая семейная пара встречается с трудными временами. Иной раз отношения между супругами заходят в глухой тупик, единственный выход из которого кажется развод. Кому-то не хватает мудрости, жизненного опыта, а кто-то просто не привык бороться за счастье. В старое время было заведено, если заключен брак, то он не рушится, так как есть дети, у которых должны быть родители. И в прошлое время проблем хватало в семьях, но на разрыв отношений решалось мало людей, так как выше ставили интересы детей и несли ответственность перед детьми. В наше время разводы превысили все нормы допустимого и не смотрят на детей, которые остаются без матери или отца, это эгоизм?

Кодексом «О браке (супружестве) и семье» определены цели, задачи, принципы и правовые основы регулирования брачно-семейных (супружеско-семейных) отношений, обеспечивающие защиту прав и интересов семьи, определяя ее развитие приоритетным направлением государственной социальной политики Республики Казахстан. Однако, настоящий кодекс однозначно дает ответ на вопрос, когда развод невозможен. Суд оставит заявление истца без рассмотрения, если выяснится, что супруга беременна либо ребенку не исполнился 1 год на момент представления заявления на развод. Объяснение этому самое простое: в Республике Казахстан, как и в других странах, государство встает на защиту материнства и детства. Законодатели считают невозможным развод в семье, где ожидается или уже есть младенец. Это закон, поэтому попытка супруга получить развод в одном из этих случаев даже через суд будет обречена на провал.

«Теплая погода в доме» — это результат совместного компромисса, плодотворной работы над собой обоих партнеров. Жить много лет вместе, одной семьей — это не волшебство, это тяжкий труд над созданием гармоничного отношения между мужем и женой. Как сохранить семью, находящуюся на грани развода, многочисленные советы, созданные опытными психологами — это реальный опыт существующих людей, которые когда-то смогли спасти свой брак от краха.

Главная причина, негативно влияющая на семейные отношения — нежелание говорить друг с другом, неспособность понять противоположную сторону. Многие про-

сто отмахиваются, накапливая негатив внутри себя. Вскоре неразрешенные проблемы перерастают в мощную волну раздражения.

Сбергать семью — тонкое искусство, понять его дано не всем. Мешает врожденный эгоизм, банальная лень. Поэтому возникает необходимость изучить советы опытного психолога о том, как сохранить семью. Такие советы психологов взглянуть на себя со стороны, рассмотреть собственные недостатки и понять, как сохранить отношения. Не спешите. Торопясь, вы делаете неправильные выводы, которые приводят к необдуманным решениям. Дайте себе, партнеру время, чтобы успокоиться и взглянуть на конфликт в более спокойном расположении духа. Это помогает сохранить отношения, понять, что кажущиеся проблемы не так серьезны. Тогда вы возможно поймете, что несмотря на взаимные претензии, упреки, недовольство друг другом, единственным правильным ответом будет: «Да, сохранить семью необходимо, даже если она на грани развода».

Ермек ДЮСЕМБАЕВ,
судья Текелийского городского суда.

СПОРТ МАЙТАЛМАНЫ

ЕЛ НАМЫСЫ
БӘРІНЕН ҚЫМБАТ

АДАМНЫҢ КІСІЛІГІ ОНЫҢ КІШІЛІГІНДЕ ДЕЙДІ ЕКЕН БҰРЫНҒЫЛАР. КІШІЛІГІ ДЕП ДЕНЕ-ТҰРҚЫН АЙТПАСА КЕРЕК-ТІ. АСЫЛЫНДА ПАРАСАТ-ПАЙЫМЫН МЕНМЕНСУ МЕН ЖАЛҒАН ДАҢҚҚА БЕРМЕГЕН АДАМҒА ҚАРАТСА КЕРЕК. БІЗДІҢ БҮГІНГІ КЕІПКЕРІМІЗ ДЕ ӨЗ ЗАМАНЫНДА ТАЛАЙ ДОДАЛАРДА ТОП ЖАРСА ДА АДАМДЫҚ ҚАСИЕТІН БӘРІНЕН ЖОҒАРЫ ҚОЙҒАН АЗАМАТ. БАР ТІЛЕГІ ЕЛІНЕ ҚЫЗМЕТ ЖАСАУ. ҰЛТ НАМЫСЫН ТУ ЕТЕР ҰЛАНДАР ТӨРБИЕЛЕУ.

Қазақ спортында самбо күресінің алар орны қандай ерекше болса, Қазақстандағы алғашқы самбошылардың бірі Нұрбай Жармұхамедовтің де алар орны айрықша. Талдықорғандағы Олимпиадалық резервтегі мамандандырылған балалар мен жасөспірімдердің жекпе-жек түрлері мектебінде басшылық қызметте отырған Нұрбай Жармұхамедовтің ел спортының дамуына қосқан үлесін бір мақалаға сидыруға келмес. Дегенмен, Кеңес заманында шаршы алаңның көрігін қыздырып, талай бапкердің таңдайын қақтырған ардагер спортшының саналы ғұмыры бүгінгі ұрпаққа, әсіресе, споршы боламын деген жасқа үлгі-өнеге.

Нұрбай ағаның балалық шағы бұрынғы Қапал ауданы Абай ауылында өтеді. Үш жүзге ұран болған Бөрібай, Тәнеке батырлардың тікелей ұрпағы Нұрбай аға аталарының ерлік істері мен батырлығын өзіне үлгі етіп өседі. Ауылдың қара домалақтарымен күш сынаса жүріп алдына үлкен мақсат қояды. Осылай ауыларалық жарыстардан жүлдесіз қайтпайтын бала Нұрбай өмір өзегінің күреспен өрілерін іштей шамалай бастайды. Кейін Жамбылда интернатта оқығанда жас балуанның екінші тынысы ашылады. Әсіресе, самбоның қырсырын білуге қатты құлшынады. Жекпе-жектің бұл түрін таңдауына баба қанымен келген батырлық қасиет себеп болса керек. 1975 жылы КСРО кубогында Нұрбай Жармұхамедовтің есімі жарқ ете қалады. Самбо спортынан қоланы қанжығалайды. Аталмыш спорт енді өркен жая бастаған Қазақстан үшін күтпеген жеңіс еді. Аз уақытта осындай жетістікке жету қазақ баласының қайсарлығы екені даусыз.

«КСРО кубогы өте тартысты өтті. Одақтың әр республикасынан кіл мықтылар жиналған. Ешкім де жүлдесін оңай бергісі жоқ. Әсіресе, орыстар самбоны төл спорты санайды ғой. Сондықтан, жарысқа сайдың тасындай іріктелген жігіттерді әкелген. Намыс бар жерде жеңіс бар. Артымызда елдің үміті тұр. Шамамыз келгенше күрестік. Жүлдесіз қайтпауға тырыстық. Жеңісіме КСРО-ның еңбек сіңірген жаттықтырушысы, бапкерім Марат Жаңит қатты қуанып еді», – дейді аға сол кездерді еске алғанда.

Ағамыз ашып айтпаса да, Совет одағы спортында қақпайлаудың, шеттетудің болғаны анық. Қоланың өзі не бел, не белбеу кетсін деген жанкештілікпен келгенін аңғарасыз осыдан. Нұрбай аға емес, Кеңестік құрамада болған көптеген аға буын спортшыларымыз қағажу көріп, таланты болса да спортты ерте тастап кетуге мәжбүр болды. Тек жұлымыр жүрек пен алға жетелейтін тілек қана кездескен кедергілерді ысырып тастайтынын айтады кейіпкеріміз. Интернатты аяқтап Жамбылдағы гидромелиоративтік құрылыс институтына түскен балуан бозбалалығына қарамай спорт шебері атанып үлгереді. Осыдан басталған нағыз спорттық өмір Нұрбай ағаны самбоның биігіне жетеледі. Жеті мәрте Қазақстан чемпионы, Ауыл спортшылары және студенттер арасындағы

КСРО-ның бес дүркін чемпионы, Минскте өткен СССР жастар ойынының күміс жүлдегері атанады. Осыдан кейін де бірнеше халқаралық жарыста жеңімпаздар қатарынан көрінді. Спортты – өмірім деп білген Нұрбай Жармұхамедов жұлдызы жанып тұрған алқаулы шақтарда кемерінен аспады, қашанда кісілік қасиетін сақтай білді. Тіпті, сіңірген еңбектерін бағалап басшылық ұсынған бір бөлмелі пәтерді алғысы да келмепті. Артық болғандығынан емес, алдыңғы буын ағаларының алдын кесуге ұяты жібермегендігінен.

«Пәтер береміз дегенде керегі не оның, маған балалармен бірге жатақханада тұра берген жақсы дедім. Оныма басшылық келіспеді. Берді. Бірақ, мен онда тұрған жоқпын. Жатақханада тұра бердім. Үйді отбасылы спортшы жігіттің тұруына бердім. Бойдақ кезде білінбейді екен. Үйдің қажеттілігін үйленіп, балалы-шағалы болғанда көрдік қой» – дейді ағынан жарылған аға. Бұл одақ көлемінде алдына қара салмай, сан дода да топ жарған спортшының қарапайымдылығы емей немене?!

Аламандарда атой салып, қарсылас шыдатпаған шын жүйрікке тұсау салғысы келгендер де, өнеріне қызығып өзге елге шақырғандары да болыпты. Тәуелсіздіктің алды-артында бізден шыққан небір дүлділдердің шетелдерде бапкер болып қызмет жасағаны жасырын емес. Әрине, соған бола оларды кінәлау орынсыз дейді аға.

«Шетелдерге бір мезгіл барып қайтқан біздің бапкерлер болды. Заманның қиын кезі ғой. Отбасын, бала-шағаны бағу керек дегендей. Олар бәрібір де отанын тастап кеткен жоқ. Қайтып келіп ел спортын дамытуға аянбай үлес қосты. Мені Өзбекстан құрамасына шақырды. Ташкентте барлық жағдайың жасалады. Тек жаттығуға ғана уақытың кетеді. Әлем чемпионы болуға мүмкіндік туады», – деп Өзбекстан құрамасының бас бапкері уәде береді. Бірақ, «Өзге елде сұлтан болғанша, өз елінде ұлтан бол» – дегендей, жат жұрттың намысын жыртып, туын биіктетуге арым жібермеді

дейді Нұрбай аға. Спорт ардагері ақшасын төлесе бәріне даяр қазіргі спортшылардың қылығына қынжылыс та танытады. Содан да болар қаржылық қыспақ кезінде жат жұрттан жайлы өмір іздемей, осы елдің тілеуін тілеп, тұғырлы спортшылар тәрбиелеп жүргені.

«Біздің кезімізбен салыстырғанда қазіргі балаларда жаттығу мүмкіндігі көп. Қазір ауылдардан күрес үйірмелері ашылып жатыр соған қуанамын. Мұның бәрі Тәуелсіздіктің арқасы. Мен шәкірттеріме осы егемендікті бағалаңдар деп үнемі айтамын. Біз КСРО құрамында жүргенде оның қадірін анық сезіндік қой. «Елде бардың ерніне тиеді» – деген ғой. Қалай болса да үкімет спортқа жағдай жасап, көңіл бөліп отыр».

Спорттағы аламанға толы өмірін бапкерлікке ауыстырғаннан кейін де Нұрбай аға жеңісті жүрісінен жаңылмады. Бапкерлік жолын өзі қанат қаққан Жамбыл қаласындағы БЖСМ – де самбо күресінен жаттықтырушы болып бастайды. Өзі шықпаған биікке артынан ерген інілері мен шәкірттерін шығаруға бел байлайды. Көп ұзамай Нұрғали Оспанов самбодан әлем чемпионатында жеңіске жетті. Одан кейін де бірқатар спортшыларды баптады. Әр жылдары самбо, қазақ күресінен жаттықтырушы болып қызмет жасады. Тіпті ұлттық құрамада қазақ

бойынша мектебі ашылады. Бүгінде аталмыш мекеме талай жастың қанатын қатайтып, спортта биік белестерді бағындыруға жол ашты. Нұрбай Жалбақұлы мектеп директоры болып жұмыс істегелі төрт бірдей халықаралық дәрежедегі спорт шебері, бір ҚР Еңбек сіңірген спорт шебері, 60 спорт шебері және 400-ден астам спорт шеберлігіне үміткерлер дайындалды. Алғаш құрылған жылдары бес спорт түрінен 35 спорттық топта 200 дей спортшы жаттықса, қазіргі таңда спорттың 9 түрі бойынша 126 топта, мыңнан астам адам дайындалады. Ұлттық құрама сапына мектептің 11 спортшысы кірген. Араларында бірнеше дүркін Азия, Әлем біріншіліктерінде жеңімпаз атанғандары бар. Алматы облысының дене шынықтыру және спорт басқармасының басшысы, Бейжің Олимпиадасының күміс жүлдегері Нұрбақыт Теңізбаев та осы мектептің түлегі.

Баласы Қайрат Жармұхамедов те әке жолын таңдаған. Самбодан бірнеше мәрте Қазақстан чемпионатында топ жарған. Қазір шәкірт тәрбиелеп, осы мектепте болашақ чемпиондар баптаған бапкер. «Әкемнің мықты спортшы болғанын замандастарының аузынан естігенде төбем көкке жетердей қуанамын. Бұл біз үшін зор мәртебе. Оның атақ құмайтын адалдығына бәріміз тәнтіміз. Ол бізге дәйім жеке өміріміз бен спортта үнемі жол көрсетеді, ақылын аямайды. Әкеміздің абройына дақ түсірмеу біздің перзенттік әрі шәкірттік парызымыз», – дейді ұлы. «Әкеден ұл туса игі, әке жолын қуса игі» – деген атам қазақ сөзі осындайда айтылса керек. Нұрбай аға жары Гүлғайшамен тату-тәтті бір әулеттің тізгінін ұстап отыр. Отбасында үлгілі отағасы, аяулы әке, үш немеренің сүйікті атасы.

Еліне елеулі еңбек етіп келетін ерді елі де елеусіз қалдырған жоқ. Ол – Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген жаттықтырушысы, Құрметті спорт қайраткері, әр жылдары еңбегі еленіп, құрметке бөленіп келеді. Қызметте көрсеткен нәтижелеріне орай ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің алғыс хаттарымен, Алматы облысы әкімінің

күресінен бапкер болды. Сол жылдары қазақ күресі өзгеше сипат алып дамығанын көз көрді. Өз саласының білікті мамандары тұрған жерде қай саланың да гүлденіп сала берері даусыз. Осы берекетті істің басында Нұрбай Жалбақұлының жүруі соның дәлелі. Бертін келе Жетісу спортының, соның ішінде самбоның дамуына атсалысты. Ғасыр басындағы қиыншылықтарға қарамай Талдықорғанда спорт мектебін ашуды қолға алады. Жақсылық Үшкемпіров және басқа да облыс басшыларының араласуымен 2003 жылы Олимпиадалық резервтегі мамандандырылған балалар мен жасөспірімдердің жекпе-жек түрлері

Құрмет грамоталарымен марапатталды. «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 25 жыл» мерейтойлық медальмен, «Дене шынықтыру мен спортты дамытуға сіңірген еңбегі үшін» төсбелгісімен, «Құрметті спорт қызметкері» төсбелгісімен наградталды.

Ақпанның 27 күні Нұрбай аға пайғамбар жасы 63 ке толды. Халқының сүйікті ұлы бола білген, күш-жігерін ел спортының өркендеуіне жұмсаған арда азаматты туған күнімен құттықтаймыз. Еліне әлі талай шашасына шаң жұқпас жүйріктер тәрбиелеп шығарады деген сенімдеміз.

А.НАЗЫМҰЛЫ.

ТӨРТІНШІ СӨЗ

дан, не ақылдан, не бір ұят келерлік істен құр, ғафил көп өткізіп отырса керек.

Осындай ғафилдік көп өткізіп, өлмеген кісінің не дүниеде, не ахиретте басы бір ауырмай қалмаса керек.

Әрбір уайым-қайғы ойлағыш кісі не дүние шаруасына, не ахирет шаруасына өзгеден жинақырақ болса керек. Әрбір жинақылықтың түбі кәніш болса керек. Енді олай болғанда, үнемі уайым-қайғыменен жүре аламыз ба? Үнемі күлмей жүруге жан шыдай ма екен? Жоқ, мен үнемі уайым-қайғыменен бол демеймін. Уайым-қайғысыздығыңа уайым-қайғы қыл дағы, сол

уайым-қайғысыздықтан құтыларлық орынды hareket табу керек нәм қылу керек.

Әрбір орынды hareket өзі де уайым-қайғыны азайтады, орынсыз күлкіменен азайтпа, орынды hareketпен азайт!

Шығар есігін таба алмай, уайым-қайғының ішіне кіріп алып, қамалып қалмақ, ол өзі де - бір антұрғандық. Және әрбір жаман кісінің қылығына күлсең, оған рахаттанып күлме, ыза болғаныңнан күл, ызалы күлкі - өзі де қайғы. Ондай күлкіге үнемі өзің де салынбассың, әрбір жақсы адамның жақсылық тапқанына рахаттанып күлсең, оның жақсылықты жақсылығынан тапқандығын ғибрат көріп күл. Әрбір ғибрат алмақтың өзі де мастыққа жібермей, уақытымен тоқтатады. Көп күлкінің бәрін

де мақтағаным жоқ, оның ішінде бір күлкі бар-ау, құдай жаратқан орныменен іштен, көкіректен, жүректен келмейді, қолдан жасап, сыртыменен бет-аузын түзеп, бай-бай күлкінің әнін сәндеп, әдемішілік үшін күлетін бояма күлкі.

Адам баласы жылап туады, кейіп өледі. Екі ортада, бұ дүниенің рахатының қайда екенін білмей, бірін-бірі аңдып, біріне-бірі мақтанып, есіл өмірді ескерусіз, босқа, жарамсыз қылықпен, қор етіп өткізеді де, таусылған күнде бір күндік өмірді бар ма-лына сатып алуға таба алмайды.

Құлық саумақ, көз сүзіп, тіленіп, адам саумақ - өнерсіз иттің ісі. Әуелі құдайға сыйынып, екінші өз қайратыңа сүйеніп, еңбегіңді сау, еңбек қылсаң, қара жер де береді, құр тастамайды.

ЕЛ АУЗЫНАН

ҚҰНАРЛЫ СӨЗ

АЛТЫННАН ҚЫМБАТ

Сонау өткен заманда, есерсоқтау бір патша өмір сүріпті. Оның кем-кетік қылықтарын уәзірі жұртқа білдірмей, дұрыс бағытқа бұрып отырады екен. Бір күні патша шетелдік меймандарды қабылдайды. Әрі-бері ойланып не айтарын білмей дәғдарған патша, көшедегі ит пен мысықты терезеден көзі шалып қалады да, артынша шетелдік қонақтарға:

— Иә, еліңізде ит пен мысық тоқ па? — деген сауал тастапты. Мұндай тосын, құлаққа ерсі естілетін сұрақты күтпеген елшілер біріне-бірі таңырқап қарап, іркіліп қалған көрінеді.

Сол кезде патшаның уәзірі:

— Құрметті меймандар, сіздер дұрыс түсініңіздер. Патшамыз астарлап сөйлеп жұрттың жай-күйін білгісі келіп отыр. Ит пен мысық тоқ болса ел ішінде молшылық болады дегенді аңғартып отыр, — депті. Патшаның мұндай «ақылды» сұрағына риза болған елшілер бастарын шұлғып, дұрыс түсінгендей болыпты.

Мейман-елшілер аттанып кеткеннен кейін патша уәзіріне мақтана қарап:

— Көрдің бе, көзің жетті ме? Менің бір ауыз сөзіме шетелдік меймандардың көңілі толды ғой. Сендер менің сөзімнің қадірін жете танымайсыңдар, — депті.

Сонда уәзірі:

— Барекелді, ұлы мәртебелім, тақсырым! Мәселе сөздің айтылуында емес, жете түсіндірілуінде болса керек, — деп жауап беріпті.

Қазақтың «Жүйелі сөз жүйесін табады, жүйесіз сөз иесін табады», — дегені осындайда айтылса керек.

Жазып алған: **Болат БИСҰЛТАНҰЛЫ**

БІЛГЕНГЕ МАРЖАН

САЛАУАТТЫ ӘДЕТТЕРМЕН ҚАРУЛАНЫП, КӨКТЕМДІ ҚАРСЫ АЛУ ӨТЕ МАҢЫЗДЫ. ҒАЛЫМДАРДЫҢ ПІКІРІНШЕ, ЖАҚСЫ ӘДЕТТЕРМЕН ТӨРБИЕЛЕНУ ҮШІН ЕКІ АПТА ЖЕТКІЛІКТІ. ЕНДЕШЕ, КӨКТЕМДЕ ҚАНДАЙ ӘДЕТТЕРДІ ҰСТАНУ КЕРЕК?

КӨКТЕМДІ ПАЙДАЛЫ ӘДЕТТЕРДІ БАСТАҒЫЗ

Уақытында ұйықтау әдеті — ең маңыздыларының бірі. Сау ұйқы дененің әлеуетін қалпына келтіруді қамтамасыз етеді. Жақсы демалу үшін жеті сағат үздіксіз сапалы түнгі және шамамен қырық минуттық күндізгі ұйқы жеткілікті. Егер сіз күндіз ұйықтай алмайтын болсаңыз, онда кешкі ұйқыны сегіз сағат ұйықтауыңыз керек. Көктемде тамақтану принциптері аздап өзгереді. Суық мезгілде денені жылыту үшін көп энергия қажет. Сонымен, біздің үстеліміздегі тағам ақуыздар мен көмірсуларға көбірек ие болды. Наурызда сізге «тірі» дәрумендер — жаңа шөптер қажет. Алғашқы жергілікті маусымдық жемістер мен көкөністердің пайда болуымен (сәуір-мамырда) Жерорта теңізінің тағамдарымен тәжірибе жасауға болады. Күнделікті рационға жаңа сығылған шырындар қосыңыз. Көкөніс сорпалары да жақсы болады. Сіз, әрине, дәрумендер мен арнайы витаминдік кешендердің жетіспеушілігін толтыра аласыз, бірақ олардың бәрінде химиялық компонент бар. Және де дәрумендерді дәрігермен кеңескеннен кейін ғана сатып алыңыз.

Көктем — дұрыс тамақтанудың қауіпсіз ең жақсы уақыты.

Егер қыста сіз белсенді емес өмір салтын жүргізсеңіз, онда физикалық белсенділіктің болмауы сіздің денсаулығыңызды нашарлатады. Қозғалмай отырып жұмыс істеу өмір салты созылмалы ауруларды, оның ішінде жүрек-қан тамырлары ауруларын, соның ішінде миокард инфарктісін дамыту мүмкіндігін арттырады. Бұған жол бермеу үшін шұғыл түрде өмірді спортқа бейімдеу керек. Сізге жаттығу залына баруға, бассейн таңдауға, йога немесе би билеуге болады. Саябақта итпен бірге қарапайым серуендер де көңілді әрі пайдалы жүгіріске айналуы мүмкін. Егер денеңізді тезірек сілкіп, фигураңызды ретке келтіріңіз келсе, фитнес-турға барыңыз.

Стресс — сұлулық пен жастықтың басты жауы. Біздің барлық тәжірибеміз бірден сыртқы келбетке әсер етеді. Өзіңізбен үйлесімділікке жету үшін медитацияны әдетке айналдырыңыз. Табиғатта көктемде бұл процесс сізге әлдеқайда жеңілрек болады, демек ол көп пайда әкеледі.

СӨЗ ЖОҚ

Орталық саябақ, балалар ойын алаңы.

Шығыс ш/а, Ружевоы көшесі, «Айбөбек» балабақшасының жаны.

Суреттерді түсірген: А. НАЗЫМ.